

5—7 april

Debatter m. m.**Onsdagen den 5 april**

	Sid.
Svar på fråga av herr Nordgren ang. viss komplettering av sjöräddningen inom nedre norra lotsdistriktet.....	3
Svar på interpellation av herr Larsson i Umeå ang. byggande av ett nytt tjänstefartyg för övre norra lotsdistriktet.....	5
Svar på fråga av herr Mattsson ang. den inverkan vissa program i olika massmedia kan ha på främst ungdomens attityder och beteendemönster.....	7
Svar på interpellation av herr Larsson i Luttra ang. ökad statsfinansiering av investeringarna för enhetsskolans genomförande.....	9

Fredagen den 7 april

Ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen.....	14
Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel:	
Allmän översikt över beräkningen av väganslagen m. m.....	17
Vägunderhållet.....	29
Bidrag till byggande av vägar och gator.....	30
Bidrag till byggande av enskilda vägar.....	33
Statens bilinspektion: Avlöningar.....	34
Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning.....	37
Driftbidrag till statens järnvägar.....	41
Utgifter under riksstatens åttonde huvudtitel:	
Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar.....	43
Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar.....	46
Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm.....	46
Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.	55
Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.....	72
Mödranhjälpen.....	81

	Sid.
Omreglering av vissa livräntor, m. m.....	82
Karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen.....	83
Interpellationer av:	
herr Nordgren ang. nyttiggörande av beslagtagna tobaksvaror....	85
herr Palm ang. tull- och skattefriheten på öresundsbatarna.....	85
herr Gustavsson i Alvesta ang. skatteavdrag för resor med egen bil till och från arbetsplatsen.....	86
herr Helén ang. beslutat utsläpp av avfallsslam i havet utanför Sandhamn.....	86

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 7 april

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 12, ang. ändrad tidpunkt för allmänna val.....	14
— memorial nr 13, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen.....	14
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 6, ang. utgifter under sjätte huvudtiteln (kommunikationsdepartementet).....	17
— nr 45, ang. underskott å statens järnvägars fond.....	43
— nr 42, ang. utgifter under åttonde huvudtiteln (övnings- och yrkeslärarutbildning).....	43
— nr 44, ang. ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm.....	46
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 28, om ändring av kommunalskatte- telagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingår i rörelse.....	55
— nr 35, om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.....	55
— nr 36, om viss ändring av nöjesskatten för biografföreställningar, m. m.....	72
<i>Bankoutskottets</i> utlåtande nr 16, om utredning rörande riksdagsledamöternas bostadsfråga i Stockholm.....	72
— memorial nr 17, ang. användande av riksbankens vinst för år 1960	72
— utlåtande nr 18, ang. lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.....	72
— nr 19, om statsanslag i vissa fall till politiska partier.....	72
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 15, om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.....	72
— nr 25, om skyndsamt förslag rörande mödrahjälpen.....	81
— nr 28, ang. omreglering av vissa livräntor, m. m.....	82
— nr 29, om viss fråga rörande samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen.....	83
— nr 30, om karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen.....	83

Onsdagen den 5 april

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 21, den 22 och den 24 nästlidne mars.

§ 2

Herr talmannen meddelade, att herr Hjalmarson, som vid kammarens sammanträde den 31 januari beviljats ledighet tills vidare från riksdagsgörömlen, denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

§ 3

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan och läkarintyg:

Riksdagens andra kammare

Under hänvisning till bifogade läkarintyg får undertecknad härmed värd- samt anhålla om tjänstledighet i varje fall till och med den 22 april.

Uppsala den 5 april 1961

Henrik Munktell

Uppsala den 4/4 1961

Härmed intygas att ledamoten av Riksdagens andra kammare, professor Henrik Munktell, på grund av nyligen genomgången operation är förhindrad delta i riksdagsarbetet under den närmaste tiden och i varje fall t. o. m. den 22 april 1961.

Uppsala som ovan.

Lennart Walldén
Överläkare, doc.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4

Svar på fråga ang. viss komplettering av sjöräddningen inom nedre norra lotsdistriktet

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordgren har frågat mig om jag är villig vidtaga åtgärder för att komplettera den nuvarande sjöräddningstjänsten med en till Häl- singe flygflottilj i Söderhamn baserad helikopter.

Med anledning härav får jag anföra följande.

Sjöräddningstjänsten är formellt reglerad genom ett i november 1960 mellan chefen för marinen, chefen för flygvapnet, telestyrelsen, generaltullstyrelsen, luftfartsstyrelsen, sjöfartsstyrelsen och Sjöräddningssällskapet träffat avtal. Enligt detta avtal förutsättes helikoptrar kunna delta i sjöräddningen. För sjöräddning lämpade helikoptrar disponeras — förutom av ett enskilt företag — f. n. av marinen. Marinens helikoptrar är f. n. sammanförda i förband inom Stockholms- och Göteborgs- områdena.

För närvarande pågår inom flygvapnet en utredning angående anskaffning av helikoptrar för utnyttjande i flygräddningstjänsten. Enligt vad det upplysts mig från sjöfartsstyrelsen avser styrelsen att generellt utreda behovet av och förutsättningarna för att utnyttja helikopter såsom ett kompletterande medel för olika uppgifter inom sjöfartsverkets verksamhetsområde. Därvid kommer även behovet av helikoptrar i sjöräddningssammanhang att beaktas.

Med hänsyn till nu angivna utredningar anser jag mig för närvarande icke kunna göra något särskilt uttalande i anledning av herr Nordgrens fråga.

Jag vill här dock understryka, att sjöfartsstyrelsen — vid sidan av sina åtaganden enligt förut omnämnda avtal

Svar på fråga ang. viss komplettering av sjöräddningen inom nedre norra lotsdistriktet

om sjöräddningstjänsten — i fortsättningen liksom hittills kommer att taga vara på de möjligheter, som i praktiken kan erbjuda sig att använda helikopter för att undsätta nödställda till sjöss.

Vidare anförde

Herr **NORDGREN** (h):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få framföra ett tack för svaret på min enkla fråga. Jag noterar med särskild tacksamhet svarets positiva lydelse, och jag tror mig i det fallet kunna tala för hela kustbefolkningen inom nedre norra lotsdistriktet.

Jag hade inte heller väntat att det skulle råda några delade meningar om behovet av en helikopter för sjöräddningen inom detta distrikt. Alltför många gånger har det inträffat olyckor och olyckstillbud inom sjöfarten i detta område för att man skulle kunna ifrågasätta detta behov. Det gäller som bekant en av våra besvärligaste kuststräckor — kanske den allra svåraste utefter ostkusten. En sjöräddning, som är baserad enbart på hjälp från sjön, kan inte anses vara till fyllest när det finns kompletterande hjälpmedel. Jag understryker att det här är fråga om en komplettering. En helikopter, baserad exempelvis på F 15, kommer endast att utgöra ett komplement — men ett oundgängligt sådant — till den övriga sjöräddningen.

Herr statsrådet och jag är således ense om dessa saker, och enligt vad jag erfarit delas vår uppfattning av samtliga berörda ämbetsverk och myndigheter. Om jag har riktigt tolkat interpellationssvaret, är därför problemet att finna lämpliga användningsområden för en helikopter utanför den egentliga arbetsuppgiften, alltså beredskapen för sjöräddning. Enligt vad jag kan förstå råder det inte någon brist på arbetsuppgifter för en helikopter.

Jag vill betona att i ifrågavarande kustområde finns ett stort antal fyrar, dels bemannade och dels obemannade. Vissa tider av året har livsmedel måste kastas ned till de bemannade fyrarna från flygplan. Detta har gått bra med hjälp av de på F 15 tillgängliga planen. Men hade det blivit fråga om sjukdomsfall, hade helikopter måste rekvireras från Stockholm, den närmaste plats där sådana för närvarande är stationerade. Och när det uppstått något fel på de obemannade fyrarna, hade detta sannolikt kunnat avhjälpas avsevärt snabbare, därest man hade haft tillgång till en helikopter. Vikten för sjöfarten av att en felaktig fyr så fort som möjligt kan repareras behöver väl inte särskilt understrykas.

En annan aspekt är frågan om flygsäkerheten både när det gäller flyget vid F 15 och den civila luftfarten. Vid dålig sikt måste flygarna från F 15 gå in för landning från sjön. Skulle olyckor därvid inträffa, finns det inte någon helikopter till förfogande. Därtill kommer vad som kanske är den allvarligaste saken, nämligen flygsäkerheten för den civila luftfarten. Flyglinjerna på denna sträcka går över öppet vatten längre än vad som är fallet med någon annan inrikeslinje. Vattnet i Bottenhavet vid t. ex. Finngrundet håller i genomsnitt mindre än fem grader under åtta, nio månader om året. Enligt uppgift kan en människa inte överleva en vistelse i så kallt vatten under längre tid än 45 minuter. Lägg därtill att det tar minst två timmar för en helikopter att flyga från Stockholm till detta område. Med tanke på den ökande sjö- och lufttrafiken är det minst sagt angeläget att en helikopter blir baserad på närmare håll.

Ytterligare ett skäl är att det inom detta område finns stora skogar och att det måste upprätthållas en beredskap mot skogsbränder. Med nu tillgängliga flygplan kan spaning och rapportering

Svar på interpellation ang. byggande av ett nytt tjänstefartyg för övre norra lotsdistriktet

ske, men någon annan hjälp kan av dessa icke sättas in. Även i detta avseende skulle alltså en helikopter fylla en beredskapsfunktion.

Jag har, herr talman, velat anföra dessa exempel för att visa att en helikopter, baserad i Söderhamn, är motiverad även av andra skäl än som kan föreligga för sjöräddningens del. Säkerligen skulle en sådan helikopter också komma att användas i vardaglig tjänst, om jag så får säga. Kostnaderna kan inte heller var oöverkomliga, särskilt som speciella synpunkter måste anläggas på kostnadssidan med hänsyn till att helikoptern behövs för att rädda människoliv. Blir helikoptern baserad på F 15, där det redan finns hangarer, verkstäder och markpersonal o. s. v., skulle det väl endast bli fråga om relativt obetydliga personalkostnader.

Det är min förhoppning att det förhållandet, att det finns kombinerade användningsområden för en helikopter i Söderhamn, skall anses väga så tungt att man snarast möjligt skall kunna — såsom statsrådet antyder i sitt svar — förse nedre norra lotsdistriktet med den efterlängta helikoptern.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5**Svar på interpellation ang. byggande av ett nytt tjänstefartyg för övre norra lotsdistriktet**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**, som yttrade:

Herr talman! Herr Larsson i Umeå har i en interpellation frågat mig om jag delar uppfattningen att tjänstefartyget för övre norra lotsdistriktet är i så dåligt skick att det snarast bör utbytas och om det kan förväntas att medgivande från Kungl. Maj:ts sida lämnas

sjöfartsstyrelsen att utlägga beställning av ett nytt fartyg före utgången av innevarande budgetår. Han har vidare frågat om jag, för den händelse så icke skulle bli fallet, kommer att medverka till att det anslag, som år 1958 anvisades för ändamålet, kommer att stå till sjöfartsstyrelsens förfogande även efter utgången av innevarande budgetår.

Med anledning härav vill jag anföra följande.

Det i interpellationen åsyftade tjänstefartyget Vega är det äldsta av lotsdistriktens tjänstefartyg. Fartyget är byggt år 1901, är ångdrivet och har ett displacement om 250 ton. Frågan om Vegas ersättande med ett nytt fartyg har varit uppe flera gånger under den senaste tioårsperioden. I statsmakternas avvägning mellan aktuella projekt på säkerhetsanstaltsområdet har förslaget om förvärv av ett nytt tjänstefartyg för övre norra lotsdistriktet likväl ansetts böra stå tillbaka till förmån för andra, såsom angelägnare bedömda fartygsanskaffningar och till förmån även för ett snabbt realiserande av föreliggande planer på förbättring av fyranordningarna längs norrlandskusten, ett program som numera i väsentliga delar har förverkligats.

Under våren 1958 blev det med hänsyn till sysselsättningsläget vid örlogsvarvet i Karlskrona fråga om att där lägga ut statliga beställningar på fartygsbyggen. Sjöfartsstyrelsen överlämnade i det sammanhanget till försvarsdepartementet och till arbetsmarknadsstyrelsen en promemoria angående sådana av sjöfartsstyrelsen planerade ny- och ombyggnader av fartyg m. m., som lämpligen kunde utföras vid örlogsvarvet. Bland dessa projekt fanns upptaget ett nytt isbrytande tjänstefartyg för övre norra lotsdistriktet. Arbetsmarknadsstyrelsen gav sitt tillstånd till fartygsbygget, och medel för ändamålet, 4,5 milj. kronor, anvisades på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret

Svar på interpellation ang. byggande av ett nytt tjänstefartyg för övre norra lotsdistriktet

1957/58 under det på tionde huvudtiteln uppförda reservationsanslaget Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

Innan de förberedande tekniska undersökningarna angående lämplig båttyp etc. och det efterföljande anbuds-förfarandet mellan varvet och sjöfartsstyrelsen hunnit slutföras, förbättrades sysselsättningsläget vid karlskronavarvet. I anledning därav återkallade arbetsmarknadsstyrelsen i september 1960 sitt tillstånd till fartygsbygget. Sjöfartsstyrelsen gick då in till Kungl. Maj:t med framställning om att få disponera de tidigare anvisade medlen för beställning av fartyget vid annat varv. Det är sistnämnda framställning som är redovisad i årets statsverksproposition.

Vid min prövning av ärendet i höstas bedömde jag på tillgängligt material att Vega efter vissa begränsade reparationer skulle kunna på ett godtagbart sätt fylla sina uppgifter under ytterligare tre å fyra år och att det därför ännu kunde anstå något med att skaffa ett nytt fartyg. Mitt ställningstagande motiverades också av nuvarande goda sysselsättningsläge vid varven. Sedan Vega i januari 1961 efter avslutad arbetssäsong ankommit till Stockholm har emellertid vid förnyad, mera ingående inspektion fartyget visat sig vara i sådant skick, att man inte räknar med att det skall kunna fullgöra ytterligare flera års tjänst. Reparation och ombyggnad av fartyget anses ur tekniska och ekonomiska synpunkter ej heller böra ifrågakomma.

I den situationen har jag låtit undersöka andra utvägar för att tillgodose övre norra lotsdistriktets behov av ett tjänstefartyg under de närmaste åren. En acceptabel lösning har visat sig vara att efter vissa förbättringsarbeten låta det nuvarande reservfartyget Orion — förra tjänstefartyget Kalmar — övergångsvis ersätta Vega. Orion är byggt år 1929 och efter år 1950 verkställda

förbättringsarbeten jämförbart med Vega i fråga om stabilitet och allmänna sjöegenskaper. Skrov och maskineri på Orion är enligt vad sjöfartsstyrelsen uppger i gott stånd. För ytterligare förbättring av stabilitet och sjövärdighet och för modernisering av bostäderna ombord bör emellertid, innan fartyget sätts in i reguljär tjänst, vissa omändringsarbeten vidtas. Dessa arbeten blir klara i sommar och beräknas kosta cirka 200 000 kronor. Övre norra lotsdistriktet kommer härigenom att tills vidare disponera över ett godtagbart tjänstefartyg.

Men givetvis är alternativet att låta Orion gå i reguljär tjänst i övre norra lotsdistriktet ett provisorium. Under mellantiden bör ett nytt isbrytande tjänstefartyg byggas, och det är min avsikt att medverka till att förslag här om i sinom tid underställs riksdagen. Därest sysselsättningsituationen vid våra varv skulle försämrats, så att behov uppkommer av att tillföra varven statliga beställningar, bör möjlighet öppnas att med anlitande av de på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisade medlen lägga ut beställning av ett nytt tjänstefartyg redan under budgetåret 1961/62. Medlen är anvisade under det årligen återkommande reservationsanslaget Säkerhetsanstalter för sjöfarten och sålunda i och för sig utan tidsbegränsning tillgängliga för Kungl. Maj:t och sjöfartsstyrelsen. Men i fråga om medlens användning i sysselsättningsfrämjande syfte innebar 1958 års riksdagsbeslut bindning till den särskilda situation, som förelåg vid det dåvarande örlogsvarvet i Karlskrona. I propositionen nr 75 till årets riksdag angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62 har därför på min föredragning föreslagits det tillägget, att beloppet i fråga skall kunna disponeras under budgetåret 1961/62, om så befinns erforderligt med hänsyn till sysselsättningsläget

Svar på fråga ang. den inverkan vissa program i olika massmedia kan ha på främst ungdomens attityder och beteendemönster

inom svensk varvsindustri över huvud taget.

Vidare anförde

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för handelsdepartementet få uttala mitt tack för svaret på interpellationen.

Statsrådet säger i sitt svar, att tjänstefartyget Vega efter ankomsten till Stockholm i januari 1961 var i sådant skick, att man ej kunde räkna med att fartyget skulle kunna fullgöra ytterligare tjänst. Jag delar helt statsrådets uppfattning. Fartyget var närmast i ett bedrövt tillstånd, och det var nödvändigt att vid förflyttningen från Norrland till Stockholm eskortera fartyget.

För den personal som haft att fullgöra en synnerligen krävande tjänst ombord på Vega har förhållandena närmast varit olidliga. Som framgår av dagspressen har personalutrymmena varit i sådant skick, att kojplatserna ej kunnat användas vid regn och översläende sjö. Personalen har inte haft något annat utrymme att tillgå för att få sömn. Man har därför tvingats att med plåtburkar och andra anordningar skydda sig från direkt inströmmande vatten.

Vid inspektion av våra handelsfartyg är kraven rätt höga. Detta anser jag vara mycket tillfredsställande, då de människor, som är beroende av ett fartygs tillstånd vid utförandet av ett arbete, också skall ha rätt att fordra att de inte skall behöva riskera liv och hälsa. Den personal som tjänstgör på statens fartyg borde få samma rätt till säkerhet. De nu aktuella förhållandena har ej varit okända, då sjöfartsstyrelsen anmält att Vega varit i så dåligt skick både med avseende på fartygsskrov och maskineri att fartyget borde utbytas.

Statsrådet säger också i sitt svar att

frågan om att utbyta Vega mot ett nytt fartyg varit uppe ett flertal gånger under den senaste tioårsperioden. Som ersättning för Vega kommer reservfartyget Orion att tjänstgöra sedan detta reparerats. Orions tjänstgöring skall dock — enligt statsrådet — endast utgöra ett provisorium till dess ett nytt isbrytande fartyg byggs. Statsrådet ställer i utsikt att han ämnar föreslå att ett nytt isbrytande tjänstefartyg bygges. Detta är tillfredsställande, då behovet av ett fartyg, lämpligt för de förhållanden som råder inom norra distriktet, är synnerligen trängande. Det skulle underlätta betydligt för våra exportindustrier om ett lämpligt isbrytande tjänstefartyg kunde sättas in. Dessa industrier är ju beroende av sjöfarten för sina skeppningar. Dit räknas även de statliga företagen. Sysselsättningssituationen vid våra varv bör dock ej, enligt min uppfattning, vara utslagsgivande för ett nybygge, då det här gäller en för vår sjöfart så väsentlig fråga.

Vid det nybygge som, enligt vad jag förmodar, med statsrådets medverkan snarast kommer till stånd hoppas jag, att det bereds ändamålsenliga utrymmen samt god standard för den tjänstgörande personalen. Jag hoppas även att fartyget blir så utrustat och byggt att det kan fylla sin uppgift som isbrytarfartyg. Vega var på sin tid ett provisorium, som utnyttjades alltför länge. Det är därför av vikt att provisoriet Orion inte går samma öde till mötes. Jag hoppas, att herr statsrådets uttalande »i sinom tid» skall avse en relativt kort tidsperiod.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 6

Svar på fråga ang. den inverkan vissa program i olika massmedia kan ha på främst ungdomens attityder och beteendemönster

Ordet lämnades på begäran till

Svar på fråga ang. den inverkan vissa program i olika massmedia kan ha på främst ungdomens attityder och beteendemönster

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Herr Mattsson har frågat, om jag är beredd att medverka till en intensifierad forskning beträffande den inverkan som våldscener och våldshandlingar i olika massmedia kan ha på främst ungdomens attityder och beteendemönster.

Det är uppenbart att vi ännu *vet* föga eller egentligen ingenting alls om massmedias inverkan i de avseenden, som herr Mattsson berört. Den psykologiska, sociologiska och psykiatriska forskningen — inom vars område problemet närmast faller — har åtminstone i vårt land hittills sysslat därmed i mycket begränsad utsträckning.

Med hänsyn till den allt betydelsefullare roll, som olika massmedia spelar i det moderna samhället, är det givetvis ett allmänt intresse, att man med vetenskapliga metoder söker vinna kunskap om den inverkan på människan, som massmedia kan ha i skilda hänseenden. Av den ställda frågan kunde man emellertid möjligen dra den slutsatsen, att enligt herr Mattssons mening regeringen eller ecklesiastikministern skulle ha några särskilda möjligheter att styra in forskningen i vårt land på just det här aktuella problemet. Det är — som herr Mattsson säkert också vet — inte fallet. Det gäller ju en grundforskning, där ett fritt initiativ i första hand måste tas av de intresserade forskarna själva eller av de forskningsråd, som närmast berörs av problemet. Statsmakternas roll är främst att årligen ställa medel till förfogande för att sådan forskning skall kunna äga rum.

Mitt svar på herr Mattssons fråga blir därför att man med hänsyn till spörsmålets allt större aktualitet och betydelse kan hoppas, att forskningen säkerligen skall söka att också i detta avseende utvidga och fördjupa kunskaperna om de enskilda människornas och framför allt ungdomarnas utveck-

lings- och anpassningssituation i det moderna samhället.

Vidare anförde:

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för svaret på min fråga.

Väldsskildringars och våldsceners inverkan på ungdomens beteende har diskuterats vid många tillfällen under de senaste åren: på föräldramöten, på ungdomskongresser, på utbildningskurser för ungdomsledare och i andra sammanhang. Vi är många föräldrar, ungdomsledare och organisatörer inom det fria och frivilliga studie- och bildningsarbetet som skulle behöva veta mera om den inverkan som väldsskildringar i massmedia har. Att den har förmåga påverka i positiv riktning, det tycks alla vara ense om, men om dess förmåga att påverka oss negativt är meningarna delade. Man hör inte sällan sägas att massmedia inte kan påverka oss i negativ riktning, och det vore skönt om detta vore sanning. Men det är nog klokt att uttala sig försiktigt om dessa saker och det är därför jag har använt uttrycket »forskning». Om jag hade kunnat säga bestämt att det förhåller sig så eller så eller om jag hade trott att det gjorde det, hade jag givetvis krävt förbud i stället. Nu gör jag det inte, ty jag delar statsrådets uppfattning att vi vet föga eller egentligen ingenting alls om massmedias inverkan i det avseende jag har berört i min fråga.

Äldre personer uttalar sig ofta tvärsäkert om att läsning av serietidningar eller tittande på filmer, där våldscener förekommer, inte har något att betyda för personlighetsutvecklingen. Men vi som har hunnit upp i medelåldern har i allmänhet mycket liten erfarenhet av

Svar på interpellation ang. ökad statsfinansiering av investeringarna för enhetsskolans genomförande

dessa saker. Talar man däremot med ungdomar som själva läser sådana serier och ser sådana filmer, får vi ofta höra andra vittnesbörd om hur dessa våldsskildringar kan verka.

Nu konstaterar statsrådet att detta fält är mycket litet utforskat, och han hoppas att forskningen skall utvidga och fördjupa kunskapen om enskilda människors och framför allt ungdomars utvecklings- och anpassningssituation i det moderna samhället. Jag drar därav den slutsatsen att statsrådet gärna ser att forskning bedrivs på detta område. Sedan skulle det givetvis vara av mycket stort värde om statsrådet kunde säga, att med hänsyn till den betydelsefulla roll som olika massmedia spelar vill han på allt sätt medverka till att medel ställs till förfogande för att man med vetenskapliga metoder skall vinna kunskap om massmedias inverkan på människan.

Nu vill jag till undvikande av missförstånd ha sagt att jag inte tror att man bara kan skylla på massmedia när ungdomar hamnar utanför lagens rāmärken. Det är att göra det alltför lätt för sig. På det sättet kan man inte komma ifrån de skyldigheter vi har, i våra hem, ungdomsorganisationer, bildningsorganisationer och dylikt, att fostra ungdomen. Men jag reagerar när man så bestämt påstår att massmedia inte kan påverka ungdomen ogynnsamt. Det skulle vara illa om vi nu inte ställer tillräckligt med medel till förfogande för forskningen på detta område, men man i framtiden kan konstatera att massmedia har en betydande inverkan. Man kan ju i andra sammanhang iakttä att våld föder våld och att våldet avtrubbar respekten för humanistiska ideal. Jag har velat anföra dessa synpunkter i förhoppning att när forskare och forskningsråd behöver medel för undersökningar på detta område det också skall vara möjligt för dem att påräkna att medel finns tillgängliga.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag vill bara göra den enda kommentaren, att om någon enskild forskare eller någon forskargrupp i vårt land omedelbart eller inom snar framtid skulle vilja sätta i gång en forskning på detta område, tror jag inte att man behöver räkna med att medel skall saknas.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Detta var en mycket positiv upplysning från herr statsrådets sida. Jag ber särskilt att få tacka för den.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 7**Svar på interpellation ang. ökad statsfinansiering av investeringarna för enhetsskolans genomförande**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet EDENMAN, som yttrade:

Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Larsson i Luttra frågat, om jag är beredd att i skatteutjämnande syfte framlägga förslag om en ökad statsfinansiering av de investeringar, som under de närmaste åren behövs för enhetsskolans genomförande.

Med anledning härav vill jag framhålla följande.

Frågan om takten i enhetsskolans genomförande från och med läsåret 1962/63, om därmed förenade investeringskostnader och övriga utgifter för samhället samt huruvida och i vad mån den nivå på skolkostnaderna, som enhetsskolans genomförande medför, skall anses utgöra skäl för ändring i något avseende av den nuvarande fördelningen av skolkostnaderna mellan stat och kommun, övervägs för närvarande inom skolberedningen. Spörsmålet har även, särskilt beträffande det skatteunder-

Svar på interpellation ang. ökad statsfinansiering av investeringarna för enhetskolans genomförande

lagsgraderade skolbyggnadsbidraget, samband med det arbete, som utföres av 1958 års skatteutjämningskommitté.

Självfallet vill jag, herr talman, inte genom något uttalande i förevarande sammanhang föregripa de överväganden, som sålunda för närvarande äger rum och till vilka regeringen senare kommer att ta ställning i vederbörlig ordning.

Vidare anförde

Herr LARSSON i Luttra (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Edenman för svaret på min interpellation.

Svaret kom ju snabbt, men innehållet måste nog ur mina synpunkter betecknas som skäligen magert. Det innebär dessutom en bekräftelse på de farhågor som har uttalats i interpellationen, nämligen att någon rättelse på de nuvarande otillfredsställande förhållandena inte kan påräknas förrän förslagen från skatteutjämningskommittén behandlats.

Statsmakterna har godkänt principen att åstadkomma en skatteutjämnning genom att statsbidragen till en rad kommunala verksamheter skall graderas efter skatteunderlaget per invånare i respektive kommuner. Tyvärr har man utgått från skatteunderlag, som gällde för många år sedan och som nu är helt inaktuella. Principen med gradering av statsbidragen efter kommunernas olika bärkraft har därigenom blivit helt föfelad. Låt mig här ta några exempel.

Statsbidraget till skolmålter utgjorde 1948 70 procent i genomsnitt. 1957 hade bidraget minskat till 18 procent, och det har sedan dess ytterligare nedgått. Dessutom är bidragsunderlaget för lågt beräknat, särskilt i de mindre skoldistrikten, som har relativt höga kostnader.

Nu gällde emellertid interpellationen speciellt skolbyggnadskostnaderna.

Statsbidragen till dessa utgår efter en skala med högst 80 och lägst 35 procent av ett på visst sätt beräknat bidragsunderlag, som för övrigt också är i lägsta laget.

Den lägsta bidragsgruppen avser kommuner med över 17 skattekronor per invånare. Det skatteunderlaget har nu praktiskt taget alla kommuner, och därmed har differentieringen av bidragsprocenten i praktiken helt upphört. Detta drabbar uppenbarligen de skattesvaga kommunerna synnerligen hårt.

Allt talar för att man nu i stället skulle behöva en starkare differentiering av statsbidragen än som tidigare gällt. Kommunernas nettoutgifter för folkskoleväsendet utgjorde 1957 i städerna kr. 1:47, i köpingarna kr. 2:33 och i landskommunerna kr. 3:34 per skattekrona.

Även per elev räknat är kostnadsutvecklingen ganska skrämmande för de skattesvaga kommunernas del. År 1949 var kommunernas nettoutgifter per elev i det obligatoriska skolväsendet 372 kronor i landskommunerna och 492 kronor i städerna. Det var alltså 120 kronor billigare i landskommunerna, och detta berodde helt på bättre statsbidrag i landskommunerna.

År 1957 var samma nettoutgifter 838 kronor i landskommunerna men bara 684 kronor i städerna. Det var alltså 154 kronor dyrare i landskommunerna, och den utvecklingen har sannolikt fortsatt även efter 1957. Situationen kommer också såvitt man kan bedöma, att förvärras ytterligare genom skolväsendets utbyggnad till nioårig enhetskola.

Som vi alla vet är det en gärna anlitad utväg att hänvisa till pågående utredningar, och den utvägen brukar både riksdagens utskott och statsråden tillgripa. Men frågan är om man behöver hänvisa till pågående utredning i detta fall. Beträffande skolmålteriderna

**Svar på interpellation ang. ökad statsfinansiering av investeringarna för enhets-
skolans genomförande**

finns det ett bra utredningsförslag, och riksdagen har till och med begärt att proposition skall framläggas på grundval av det förslaget. Det finns även utredningsförslag när det gäller skolbyggnaderna. Jag syftar här på allmänna statsbidragsutredningens förslag, som i stort sett skulle återställa såväl genomsnittsbidraget på 50 procent som en tillfredsställande differentiering efter skatteunderlaget i de olika kommunerna.

Nu räknar man med att det för de närmaste fem åren på skolväsendets område föreligger ett investeringsbehov på cirka 1 400 miljoner kronor, och då är det väl inte rimligt att dröja med ett återställande av statsbidragens skatteutjämnande effekt. Då kanske den största delen av investeringsvolymen redan har kommit till utförande, innan skatteutjämningskommittén har kommit med sitt förslag och vi här behandlat det. Jag vill därför vädja till statsrådet att söka finna en lösning på denna fråga så skyndsamt som möjligt. Av uppgifter som jag nyligen sett förefaller det också som om det finns statsfinansiella möjligheter härför.

Herr talman! Med det anförda ber jag att än en gång få tacka för svaret.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 8

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 45, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., hänvisades densamma till behandling av lagutskott, såvitt avsåge dels de i propositionen framlagda författningsförslagen, dels förslaget att riksdagen skall fatta principiellt beslut om att bolag, som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, icke efter utgången av år 1965 skall äga meddela försäkring enligt nämnda lag, dels ock fråga om godtagande av

de i propositionen angivna riktlinjerna för den framtida ordningen för handläggning inom de allmänna sjukkasorna av ärenden rörande folkpension och allmän tilläggs pension m. m.; och hänvisades propositionen i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den å bordet vilande propositionen nr 76, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition nr 80, med förslag till lag om redareavgift för sjöfolks pensionering, m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåge anslag till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Vidare föredrogs var för sig följande å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionerna:

nr 82, angående handelsgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handelsgymnasierna,

nr 83, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa högskolor,

nr 86, med förslag angående effektivisering av verksamheten på pris- och konkurrensområdet,

nr 87, angående godkännande av avtal om driften av Svenska institutet för konserveringsforskning, m. m., och

nr 91, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 92, angående statens stöd åt växtförädlingen, m. m., och

nr 93, angående utbildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag, m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 97, angående vissa markförvärv för försvaret,

nr 98, angående bidrag till viss buss- trafik m. m., och

nr 104, angående anslag för budget- året 1961/62 till viss upplysningsverk- samhet i ungdomsfrågor.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts å bordet vilande propo- sition nr 105, angående ytterligare ut- gifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, hänvisades propo- sitionen, såvitt avsåge jordbruksären- den, till jordbruksutskottet och i öv- rigt till statsutskottet.

Slutligen föredrogs och hänvisades till statsutskottet den å bordet vilande propositionen nr 109, angående ny or- ganisation av krigsmaktens högsta led- ning.

§ 9

Föredrogs, men bordlades åter kon- stitutionsutskottets utlåtande och me- morial nr 12 och 13, statsutskottets ut- låtanden nr 6, 42, 44 och 45, bevill- ningsutskottets betänkanden nr 28, 35 och 36, bankoutsutskottets utlåtanden och memorial nr 16—19 samt andra lagut- skottets utlåtanden nr 15, 25 och 28—30.

§ 10

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att statsutskottets utlåtande nr 45 skulle uppföras närmast efter ut- skottets utlåtande nr 6 bland två gång- er bordlagda ärenden på föredragnings- listan för kammarens nästkommande sammanträde.

§ 11

Föredrogs den av herr *Martinsson* vid kammarens nästföregående sam- manträde gjorda, men då bordlagda an- hållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justi- tiedepartementet angående ändring av lagen om fri rättegång.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 12

Föredrogs den av herr *Jansson* i Benestad vid kammarens nästföregåen- de sammanträde gjorda, men då bord- lagda anhållan att få framställa inter- pellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående kommunindelningsfrågans inverkan på enhetsskolans genomförande.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 13

Föredrogs den av herr *Johansson* i Stockholm vid kammarens nästföregå- ende sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet an- gående försäljningen av jagarna Lapp- land och Värmland.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 14

Föredrogs den av herr *Regnéll* vid kammarens nästföregående sammanträ- de gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastik- departementet angående val av ny uni- versitetskansler.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 15

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 70, med förslag till lag om för- samlingsstyrelse m. m.,

nr 95, med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.,

nr 103, med förslag till lag om änd- rad lydelse av 8 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent,

nr 106, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 2 mom. och 9 § förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror,

nr 107, angående befrielse från ersättningskyldighet till kronan,

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1961/62 m. m.,

nr 112, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m.,

nr 113, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassa-reserv, m. m.,

nr 114, med förslag till förordning om brännoljeskatt, samt

nr 120, angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Norge om tulllättnader m. m. vid flottning i svensk-norska vattendrag.

Dessa propositioner bordlades.

§ 16

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena, motionen nr 686, av herr *Wiklund* i Öjebyn *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 72, med förslag till organisation för undervisning och vård av barn med komplicerad utvecklingshämning m. m., motionerna:

nr 687, av herrar *Berglund* och *Brandt* i Aspabruk, samt

nr 688, av herrar *Källstad* och *Rimmerfors*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående understöd åt båttrafiken i Stockholms skärgård, motionen nr 689, av herrar *Keijer* och *Tobé*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luosavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m., motionerna:

nr 690, av fru *Sjövall* och herr *Kristenson* i Göteborg, samt

nr 691, av fru *Boman*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 81, angående anslag till industriell verksamhet i Töre kommun, motionerna:

nr 692, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.*, och

nr 693, av herr *Rydén*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 81, angående anslag till industriell verksamhet i Töre kommun, och nr 105, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, motionen nr 694, av herr *Bohman m. fl.*

§ 17

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 14.41.

In fidem
Sune K. Johansson

Fredagen den 7 april

Kl. 11.00

§ 1

Föredrogos var för sig följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till konstitutionsutskottet propositionerna:

nr 70, med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m., och

nr 95, med förslag till lag om ändrad lydelse av 59 § kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen nr 103, med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent;

till bevillningsutskottet propositionen nr 106, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § 2 mom. och 9 § förordningen den 30 juni 1943 (nr 477) om skatt å vissa pälsvaror;

till statsutskottet propositionerna:

nr 107, angående befrielse från ersättningskyldighet till kronan, och

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1961/62 m. m.;

till bankoutskottet propositionerna:

nr 112, med hemställan om riksdagens samtycke till förordnande om fortsatt valutareglering, m. m., och

nr 113, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 114, med förslag till förordning om brännoljeskatt, och

nr 120, angående godkännande av

överenskommelse mellan Sverige och Norge om tullättnader m. m. vid flottning i svensk-norska vattendrag.

§ 2

Föredrogos var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 686; och

till statsutskottet motionerna nr 687—694.

§ 3

Herr TALMANNEN yttrade:

I enlighet med vad som i tidigare meddelanden om sammanträdestider förutsatts torde vissa av de ärenden, som i dag bordlägges första gången, icke medhinnas vid plenum onsdagen den 12 april. Detta gäller samtliga jordbruksutskottets och allmänna beredningsutskottets utlåtanden, vilka avses skola företagas till avgörande först fredagen den 14 april.

§ 4

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion angående ändrad tidpunkt för allmänna val.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5

Ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial nr 13 med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen.

Sedan riksdagen avslagit konstitu-

Ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen

tionsutskottets i utlåtande nr 7 gjorda hemställan om uppskov till senare riksdag under innevarande andrakammarperiod med beslut över vilande förslag om ändrad lydelse av 51 § riksdags-

ordningen, hade utskottet till grundlagsenlig behandling för riksdagen anmält nedanstående vid 1960 års riksdag jämlikt 64 § riksdagsordningen såsom vilande antagna

Förslag
till

ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§ 51.

Talmännen eller, i händelse av förfall för dem, vice talmännen åligger, var för sin kammare, att utfärda kallelse till sammanträden, att ärendena därvid föredraga, att upptaga, reda och framställa de yttrade meningarna, att göra propositioner för besluts fattande och vidmakthålla ordning vid sammanträdena, allt efter de föreskrifter denna grundlag innehåller. Dock må den, som talmansbefattningen utövar, ej deltaga i överläggning eller omröstning och ej heller något annat föreslå, än som erfordras till verkställighet av grundlagarna, av riksdagens eller kamrarnas särskilda beslut eller i övrigt av de reglementariska stadganden, som för riksdagsärendenas behandling blivit antagna.

Talmännen eller, i händelse av förfall för dem, vice talmännen åligger, var för sin kammare, att utfärda kallelse till sammanträden, att ärendena därvid föredraga, att upptaga, reda och framställa de yttrade meningarna, att göra propositioner för besluts fattande och vidmakthålla ordning vid sammanträdena, allt efter de föreskrifter denna grundlag innehåller. Dock må den, som talmansbefattningen utövar, ej deltaga i överläggning och ej heller något annat föreslå, än som erfordras till verkställighet av grundlagarna, av riksdagens eller kamrarnas särskilda beslut eller i övrigt av de reglementariska stadganden, som för riksdagsärendenas behandling blivit antagna.

Talman äger — — — — — sammanträde avsluta.

Utskottets anmälan föredrogs; och anförde därvid:

Herr von FRIESEN (fp):

Herr talman! Jämlikt grundlagens föreskrift har konstitutionsutskottet i dag lämnat sitt memorial nr 13 angående det vilande grundlagsändringsförslaget som avser rösträtt för talmännen.

För bara några veckor sedan gjorde oppositionen här i kammaren ett försök att åtminstone tills vidare föra denna fråga ur stridslinjen genom att begära att årets riksdag till en senare riksdag under innevarande andrakammarperiod skulle uppskjuta behandlingen av frågan. Vår invit fick inte

gensvar, utan båda kamrarna avslög detta förslag.

Det tjänar inte mycket till att i dag gå in på en sakdebatt i frågan; den blev ju mycket grundligt ventilerad under en debatt i maj förra året. Jag avstår alltså från att väcka någon debatt nu, men jag önskar bara framhålla att vår ståndpunkt i sakfrågan är oförändrad och att vi lika litet nu som föregående år anser att detta förslag borde genomföras.

Med stöd av vad jag sålunda yttrat, herr talman, hemställer jag att det genom konstitutionsutskottets memorial nr 13 anmälda grundlagsändringsförslaget måtte förkastas.

Ändrad lydelse av 51 § riksdagsordningen

I detta anförande instämde herr *Dickson* (h).

Herr **ANDERSSON** i Linköping (s):

Herr talman! Efter herr von Friesens korta inlägg kan jag också fatta mig mycket kort.

Jag vill endast konstatera att de två tidigare debatterna mycket klart har givit vid handen att bakom den borgerliga enigheten eller »vår ståndpunkt» som herr von Friesen kallade det, står motstridiga uppfattningar i sak. Herr von Friesen har själv klart anmält sig som principiell motståndare till varje tanke på att talmännen skulle få rösträtt, medan herr Braconier lika klart deklarerat att han accepterar tanken på rösträtt för talmännen, bara författningssutredningen vill lägga fram förslag härom. Herr Braconier vill t. o. m. sträcka sig något längre än regeringen. Han önskar nämligen att talmännen utöver rösträtt även skall få möjlighet att motivera sitt votum. Herr Heckscher har med skärpa hävdatt att ingen har anledning att hysa oro för att talmännen skulle komma att visa bristande objektivitet, för den händelse de skulle få möjlighet att rösta liksom vi andra, medan en annan talare — jag tror det var herr von Friesen — har varit så mycket oroligare och spunnit på temat om Caesars hustru som inte ens får miss-tänkas. Detta är klara fakta om den s. k. enigheten bland de borgerliga.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till det vilande grundlagsändringsförslaget.

Herr **BRACONIER** (h):

Herr talman! Jag vill framhålla att jag i det anförande, som herr Andersson i Linköping hänsyftade på, understök att om talmännen har rösträtt skall de även ha möjlighet att motivera sitt ställningstagande. Någon sådan möjlighet föreligger inte enligt det i förvarande memorial upptagna förslaget. Genom att alludera på mitt anförande

har ju herr Andersson medgivit, att den ståndpunkt jag intog innebär ett yrkande om avslag på konstitutionsutskottets memorial, eftersom det enligt förslaget däri inte ges några möjligheter för talmännen att motivera sitt ställningstagande.

Herr **ANDERSSON** i Linköping (s):

Herr talman! Jag tror att talmännen är mindre oroliga än herr Braconier när det gäller behovet av en möjlighet för dem att motivera sitt votum. Men om det mot all förmodan visar sig vara en brist att talmännen inte har möjlighet att avge en röstförklaring, så går det nog att göra en justering i framtiden. Jag lovar för min del, att kommer det verkligen att föreligga behov av en sådan ändring skall jag stödja herr Braconier därvidlag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på antagande av det genom utskottets berörda memorial anmälda grundlagsändringsförslaget, dels ock på förkastande av detsamma; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr von Friesen begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren antager det genom konstitutionsutskottets memorial nr 13 anmälda grundlagsändringsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren förkastat berörda förslag.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom appresning. Herr talmannen tillkänna-

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

gav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 102 ja och 98 nej, varjämte 1 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså antagit förevarande förslag till grundlagsändring.

§ 6**Utgifter under riksstatens sjätte huvudtitel**

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—10

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

Efter punktens föredragning yttrade:

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! På många håll har man uttryckt oro över den avvikelse som i årets statsverksproposition gjorts från vad som ännu 1959 ansågs vara en rimlig utbyggnadstakt för vårt vägväsende. Med den blanka reservation som jag i statsutskottet avgivit rörande beräkningen av väganlagen har jag velat markera, att jag för min del inte kan nöja mig med den blygsamma förstärkning på endast 10 miljoner av anslagen till de ordinarie väginvesteringarna som utskottet hemställer om.

Av de 480 miljoner som väg- och vattenbyggnadsstyrelsen äskat på grundval av vägplanen — med ett års eftersläp-

ning — har regeringen och utskottet endast gått med på 380 miljoner, alltså ett belopp som ligger 100 miljoner under det i vägplanen äskade, med ett års fördröjning. Detta innebär en direkt avvikelse från den av riksdagen i princip godkända vägplanen. Statsutskottet redovisar visserligen att det under åren 1958—1960 i form av beredskapsarbeten har utförts vägbyggen för ett belopp av 600 miljoner kronor, varigenom vägbyggandet under dessa år kommit att i väsentlig mån överskrida den i vägplanen uppställda målsättningen. Värdet av beredskapsarbetena skall givetvis inte underskattas. Men en framsynt vägpolitik får enligt min uppfattning inte utformas så, att vägplanen står och faller med dessa arbetens vara eller icke vara.

Även om dessa företag angelägenhetsgraderas inom varje län och utväljes inom flerårsplanernas ram, blir fördelningen av beredskapsarbeten inte densamma som beträffande ordinarie väginvesteringar.

Om man gör en jämförelse mellan t. ex. Malmöhus län och Norrbottens län, finner man att Malmöhus län av beredskapsarbetena under 1959 tilldelades endast ca 1 miljon kronor, medan Norrbottens län fick hela 50 miljoner kronor. Utan att på något sätt missunna Norrbottens län dess tilldelning ger detta dock ett klart belägg för att andra regler gäller för beredskapsarbetena än för de ordinarie väganlagen. Det kan härvidlag vara skäl att understryka statsutskottets uttalanden vid upprepade tillfällen att det bör göras en klar gränsdragning mellan den ordinarie verksamheten och beredskapsarbetena.

Under tidigare år har vägmyndigheterna med stora kostnader planerat väginvesteringarna i varje län. Nu blir dessa myndigheter hastigt ställda inför nödvändigheten att beskära planeringen med ett antal miljoner kronor. Samtidigt har de entreprenörer som har engagerats i vägbyggandet inom respektive län beräknat ett långvarigare

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

arbete och därefter vidtagit sina dispositioner. Givetvis medför nedskärningen avbräck i vederbörande entreprenörs beräkningar, och arbetet kommer därigenom automatiskt att fördyras.

Enligt min mening kan det inte vara vettigt att riksdagen det ena året fastställer en långsiktig plan för vägmyndigheternas verksamhet och redan påföljande år beslutar att banta ner nämnda vägplan med inte mindre än 100 miljoner kronor. Det förefaller mig orimligt att de människor som skall nödgas arbeta med denna planering kan vara i stånd att på ett ekonomiskt vettigt sätt projektera och genomföra vägarbetena.

Man frågar sig i detta sammanhang också om vederbörande bilskattebetalares intressen verkligen blir tillvaragagna på ett hederligt sätt. Det kan inte vara rätt mot bilisterna att bilskattemedlen inte i full utsträckning får komma vägbyggandet till godo. Vore det inte möjligt att låta den s. k. bilskattefonden komma till användning för att garantera att vägplanen fullföljes?

Jag vill erinra om att jag senast i fjol frågade kommunikationsministern hur det förhåller sig med de reserverade bilskattemedlen. Jag fick inte något svar den gången, och man frågar sig alltså om dessa reserverade bilskattemedel har fullständigt försvunnit eller om de är avsedda att nu eller framdeles disponeras för ursprungligen avsett ändamål.

Gentemot ett enhälligt statsutskott finner jag det lönlöst att här ställa något yrkande. Men jag vill ändå poängtera att ett väl utvecklat vägnät enligt min mening är en nationaltillgång, som i våra dagar är väl jämförlig med våra stora naturtillgångar. I ett framåtgående samhälle är investeringar i vägar och gator synnerligen lönsamma, och det förefaller mig som om det är ett av de allra främsta områdena i vårt samhälle som vi bör satsa pengar på. Det lönar sig!

Om vi går till statistiken och ser på utvecklingen av bilbeståndet här i landet, så finner vi av en prognos som Industriens Utredningsinstitut gjort att där har skett en häpnadsväckande snabb expansion. Antalet personbilar per tusen invånare var år 1950 endast 35,8, men redan 1958 hade den siffran stigit till 130,7, och enligt en prognos som gjorts kommer vi att år 1975 vara uppe i inte mindre än 316 personbilar per tusen invånare.

De bilskatteintäkter som följer med denna oerhörda expansion bör bli mycket stora och — vilket är angeläget att understryka — bilägarna bör ha rätt att kräva att pengarna i första hand kommer vägarne till godo.

Herr talman! Som jag redan nämnt skall jag nu inte ställa något yrkande utan har endast med anledning av statsutskottets utlåtande velat redovisa den olust jag känner inför den föreslagna nedskärningen av anslagen för vägbyggandet.

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! I egenskap av en av undertecknarna av den fyrtio motion som väckts i detta ämne skulle jag gärna vilja komplettera herr Nilssons i Göingegården anförande med några konkreta synpunkter. Får jag då först påminna om några fakta beträffande det svenska vägnätet.

80 procent av det allmänna vägnätet och 20 procent av riksvägnätet saknar i dag permanentbeläggning. Vägarne är så känsliga för tjälskador att årligen nära 20 procent av dem måste avstängas från tung trafik under ett par veckor till en månad. Hälften av vägarne tillåter 8 tons axeltryck och 12 tons boggietryck. Den andra hälften medger bara 6 tons axeltryck och 10 tons boggietryck.

Dessa siffror måste bedömas mot bakgrunden av 1960 års europeiska transportministerkonferens, där även Sverige var representerat och som ut-

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

talade sig för enhetliga bärighetsnormer om 10 tons axeltryck och 16 tons boggietryck, normer som skulle vara genomförda före 1 januari 1966.

Får jag vidare påminna om att vi visserligen har ökat våra väginvesteringar under 1950-talet med ungefär 3 procent om året, men bilantalet och trafiken har under samma tid vuxit med nära 10 procent om året. Detta innebär att vi trots de i absoluta tal räknat stora investeringarna inte har kunnat bygga ifatt trafiken, att vi alltså fortfarande har stora eftersläpningar i vårt vägbyggande.

Då riksdagen i princip godtog vägplanen år 1959 trodde man sig därigenom ha fått en fast grund för en planmässig vägbyggnadspolitik i Sverige. När vägplanen accepterades hänvisade riksdagen dessutom till statsutskottets uttalande ett år tidigare, att det var nödvändigt att få en sådan fastställd plan för de fortsatta väginvesteringarna. Statsutskottet strök under att en investeringspolitik som gav möjligheter till en mera långsiktig arbetsplanering »utan ändringar år från år» var en förutsättning för en tekniskt och ekonomiskt rationellt bedriven vägbyggnadsverksamhet. »Endast» — jag citerar det ordet — därigenom skulle det vara möjligt att utnyttja fördelarna av en övergång från mindre till större arbetsföretag. Den tidigare rådande ovissheten om de kommande årens medeltilldelning hade, sade statsutskottet vidare, i stor utsträckning förhindrat ett utläggande av stora entreprenader. Dessutom hade det blivit svårare att överblicka behovet av sysselsättning i fråga om arbetskraften.

Allt detta är naturligtvis riktiga och förnuftiga synpunkter som borde stå sig också i dag. Men redan ett år efter det att vägplanen godtogs, d. v. s. förra året, prutades 20 miljoner kronor på planen, och i år har ytterligare 100 miljoner av det planenliga beloppet plockats bort, alltså ungefär 20 procent

av det ursprungligen planerade anslaget.

Jag vill inte, herr talman, påstå att vi i riksdagen då vi tog vägplanen räknade med att statsmakterna under alla förhållanden skulle vara slaviskt bundna av planens belopp. Riksdagen sade tvärtom på förslag av statsutskottet ifrån att planens godtagande inte innebar ett ställningstagande till den totala omfattningen av investeringarna under hela perioden eller ens under tioårsperioden 1958—1967. Men om det skall vara någon mening med att anta en principplan och om den motivering för planens godtagande som jag nys citerade skall ha någon verklig innebörd, då finns det i dag ingen anledning att gå ifrån planen på det sätt som nu skett. Det är tydligt att både departementschefen och statsutskottet har varit medvetna om detta, eftersom man på båda håll så starkt vill betona de pengar som tillförts vägväsendet genom beredskapsarbeten. Man menar att om man tar hänsyn till beredskapsarbetena under de gångna åren så har man inte gått ifrån planen — man skulle i själva verket ligga bortåt en halv miljard kronor före planen.

Denna argumentering är emellertid enligt min mening inte hållbar. Även om man bara skulle ta hänsyn till nedlagda belopp i kronor och ören räknat, vilket man inte kan göra, så är siffrorna inte ostridiga. Av de 465 miljoner kronor som tack vare beredskapspengarna lagts ned på vägarna utöver vägplanen består ungefär 100 miljoner kronor av medel till förbättrings- och förstärkningsarbeten, som inte utan vidare kan hänföras till egentlig vägbyggnadsverksamhet. De pengar som lagts ned har dessutom inte givit full valuta.

Men det är inte siffror vi skall diskutera här. Det är inte storleken av de totala belopp som har lagts ned eller som kommer att läggas ned det gäller, utan vad det är fråga om är att man inte har rätt att dra in beredskapspengar i

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

detta sammanhang på det oreserverade sätt som man i vissa fall gjort.

Först och främst kan man som jag nyss sade inte bortse från att beredskapspengar inte ger ett lika effektivt utbyte som ordinarie anslag. Även om skillnaden i effektivitet, som statsutskottet säger, nu är »mindre än tidigare» — vad som ligger i det är naturligtvis svårt att precisera — så sker obestriddligen sådana arbeten med mindre maskininsats än de ordinarie arbetena, och de utförs också i stor utsträckning under vinterhalvåret. Ur vägbyggnadssynpunkt blir pengarna utan tvekan sämre använda. Hur mycket sämre pengarna blir använda kan naturligtvis diskuteras. Det är tveksamt om det blir 10, 15 eller 20 procent, men att utbytet blir sämre är självfallet.

Även om en stor del av beredskapsarbetena utförs inom de s. k. flerårsplanernas ram har man inte heller rätt att bortse från att dessa arbetens omfattning primärt bestäms av arbetslöshetens lokalisering och behovet av sysselsättningsstimulerande åtgärder och inte av angelägna vägbyggnadsbehov. Detta har också statsutskottet erkänt. Vägplanen bygger ju på idén att vägarbetet skulle kunna år från år bedrivas målmedvetet och konsekvent, så att man med minsta möjliga ekonomiska insatser kan nå största möjliga effektivitet i vägbyggandet med bästa möjliga trafikekonomi och trafiksäkerhet som slutresultat.

Om man nu bryter planmässigheten och »stoppar in» pengarna på andra håll än där de bäst behövs och alltså drar ned de ordinarie anslagen, när man självfallet inte det slutresultat, som man har eftersträvat.

Vägplanens arbeten har baserats på att insatserna skall göras, där trafikbelastningen och följaktligen behovet är störst, att flaskhalsarna och för näringslivet och trafiksäkerheten speciellt betydelsefulla objekt skall ges prio-

ritet framför dem som betyder mindre. Vägplanen bygger alltså på en klar angelägenhetsgradering över hela området. Om inte den tanken fullföljs, har syftet med riksdagens principiella godtagande av vägplanen i själva verket förfelats. För svensk vägbyggnadspolitik på lång sikt vore det under sådana förhållanden strängt taget bättre att räkna ned vägplanen till mer realistiska belopp men samtidigt ge garantier för att dessa belopp verkligen kontinuerligt tillföres arbetena.

Som jag nyss medgav, har beredskapsarbetena i regel utvalts bland flerårsplanernas företag. Man kan alltså gå med på att en angelägenhetsgradering har kunnat ske inom varje län. Men mellan länen har — som också statsutskottet framhåller — variationerna »varit mycket stora». Som herr Nilsson i Göingegården påpekade har exempelvis insatserna av beredskapsmedel varit små i exempelvis Malmöhus, Uppsala och Skaraborgs län, medan däremot Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län fått stor utdelning. I de förstnämnda länen, där trafikbelastningen ställer mycket stora krav på vägbyggandet, har investerats av beredskapsmedel ungefär $\frac{1}{20}$, $\frac{1}{3}$ och $\frac{1}{4}$ av de ordinarie anslagen, medan däremot i de tre norrlandslänen beredskapsmedlen väsentligt överstigit de förutsedda ordinarie anslagen i vägplanen. I Västernorrlands län har man t. ex. i beredskapsmedel fått 15 procent mer än de ordinarie anslagen, och i Norrbottens län har man med beredskapsmedel fått 2,3 gånger så mycket pengar som vägplanen förutsatte.

Jag har svårt att förstå, att man med sådana siffror för ögonen kan tillbakavisa de kritiker som gör gällande att vägplanen nu i stor utsträckning kommer att sättas ur kraft. Ett frångående av vägplanen nu kommer att innebära, att åtskilliga större projekt på riksvägar, t. ex. viktiga förbifarter vid en del städer, måste uppskjutas. Det inne-

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

bär också, att tilldelningen av pengar till länsvägarna måste reduceras med 15 procent 1961 och 25 procent 1962. Detta har väckt stora farhågor ute i landet. Som bekant har vägföreningen och ett stort antal av näringslivets organisationer skrivit till statsutskottets 4:e avdelning och begärt, att vägplanen skulle förverkligas. På vägföreningens initiativ har också gjorts vissa utredningar om de ekonomiska konsekvenserna av uppskovet med vissa viktiga vägbyggnadsprojekt.

Jag skall gärna medge, herr talman, att det är besvärligt att exakt ange, vilka trafikekonomiska förluster man gör och i vilken utsträckning trafikolyckorna ökar, om man uppskjuter ett vägbygge ett eller annat år. De experter, som vägföreningen har anlitat, har också varit mycket försiktiga i sina omdömen, men ändå kommit fram till att ett uppskov med dessa fjorton stora projekt under ett år skulle medföra ett trafikvinstbortfall på 27 miljoner kronor. Detta belopp skall ställas i relation till den minskade medeltilldelningen per år för dessa objekt, nämligen 30 miljoner kronor. Denna sifferkonstellation — vinster på 27 miljoner kronor om året mot en årlig investering av 30 miljoner kronor — visar vilken dålig ekonomi det är att uppskjuta sådana angelägna väginvesteringar. Hänsyn måste naturligtvis också tas till att ett uppskov med dessa vägbyggnader enligt vägföreningens experter skulle medföra, att man inte kan räkna med ett eljest väntat bortfall av ungefär 200 trafikolyckor om året på just de vägbitar, som jag nu talar om.

Jag vill alltså upprepa, att det inte kan vara rätt att summera ordinarie väganlagen enligt vägplanen och beredskapsmedel, som användes i arbetslöshetsbekämpande syfte, på det sätt som departementschefen har gjort i propositionen och som statsutskottet, förefaller det mig, i viss mån också har accepterat. Riksdagen har förresten själv —

som herr Nilsson erinrade om — tidigare tagit bestämt avstånd från sådana summeringar. Så sent som år 1958 framhöll statsutskottet, att en klar gräns måste dragas mellan ordinarie investeringar och beredskapsanslag och att beredskapsanslag inte fick utgå på sådant sätt, att det blev till förfång för det ordinarie vägbyggandet. I år och förra året har man, synes det mig, gjort tvärtom.

Det råder alltså ingen tvekan om att minskningen av de ordinarie anlagen kommer att rubba vägplanen. Att statsutskottet ändå understryker, att planens målsättning alltså bör bibehållas, är naturligtvis glädjande. Men det är trots detta obestriddigt, att om planmässigheten i fortsättningen blir likadan som den nu tycks bli under de närmaste åren, då kommer väganlagen målsättning inte att kunna fullföljas.

För att det inte skall råda något missförstånd vill jag framhålla att det är värdefullt att beredskapsarbeten i största möjliga utsträckning får avse vägbyggande. Men i så fall bör anlagen disponeras i samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på sådant sätt, att dessa anslag i större utsträckning än tidigare kan användas just för de arbetsuppgifter, som annars skulle bli lidande på krympningen av de ordinarie anlagen.

Jag har här också redan medgivit, att vägbyggnadsbehov inte kan ses isolerade från andra samhälleliga uppgifter. Våra resurser beträffande arbetskraft och våra statsfinanser måste naturligtvis påverka vägbyggandets omfattning; på den punkten råder ingen tvekan. Jag har sålunda ingen avvikande uppfattning mot statsutskottet, då det i sitt utlåtande ger uttryck för uppfattningen, att statsmakterna inte kan frångå sig möjligheterna att ta hänsyn till hur samhällsekonomin och arbetsmarknadsläget framdeles kommer att utvecklas. Men när man avväger de olika investeringsbehoven mot varandra, måste

Allmän översikt över beräkningen av vägenslagen m. m.

man enligt min mening ta hänsyn till att motorismens inkomster, d. v. s. det som flyter in i form av fordonsskatter och bensinskatter, räcker till för att betala väginvesteringar och andra utgifter som motorismen förorsakar. Så länge motorismens inkomster täcker utgifterna finns det alltså ingen anledning att frångå den plan för vägbyggandet som man en gång har godtagit, försåvitt icke oförutsedda, alldeles exceptionella omständigheter skulle inträffa. Sådana omständigheter har enligt min mening icke inträffat.

Herr talman! Motivet till mitt anförande är att jag känt ett behov av att stryka under att investeringarna i fortsättningen måste inriktas på ett mera konsekvent genomförande av vägplanen. Alla prognoser rörande motorismens utveckling tyder på att biltillväxten kommer att gå fortare än man tidigare har räknat med och att en allt större del av godstransportarbetet kommer att flyttas över från andra trafikmedel till bilar. Vårt beroende av omvärlden och vår konkurrenskraft kräver en god transportekonomi. Både ordinarie investeringsverksamhet och de kompletteringsarbeten som framdeles kommer att bedrivas med beredskapsmedel måste alltså inriktas på ett målmedvetet fullföljande av vägplanen. Som statsutskottet tidigare anfört måste en klar gräns dragas mellan de olika typerna av arbeten. Förskjutningar i den ena eller den andra riktningen i det allmänna sysselsättningsläget kan naturligtvis motivera variationer i de *totala* ekonomiska insatserna för vägbyggnadsverksamheten, och de variationerna kan regleras genom beredskapsarbeten, men för de ordinarie arbetena måste fordras en plan, som är fastlagd för flera år och som man kan lita på skall fullföljas. Man måste med andra ord ha en lägsta ram för sådana investeringars storlek under en fleraårsperiod. Annars blir vägbyggnadsarbetet dyrt och oräntabelt.

Det vore, herr talman, rätt menings-

löst att nu ställa något yrkande i anledning av vår motion. Jag kommer därför icke att göra det utan nöja mig med att uttrycka en förhoppning om att de synpunkter jag nu har anfört i fortsättningen blir beaktade, så att vägplanen verkligen blir det program för det svenska vägväsendets upprustning som den ursprungligen avsågs vara.

Herr NILSSON i Tvärälund (cp):

Herr talman! Jag har tillsammans med några medmotionärer avlämnat en motion, II: 524, som upptar anslagsfördelningen mellan riks- och länsvägarna. Motionen är avstyrkt av statsutskottet, och det är ju inget sällsynt öde här i riksdagen. Vad som kanske är mera sällsynt är att utskottet har tillagt motionen en mening och ett innehåll som vi motionärer inte har avsett. Det måste vara en missuppfattning från utskottets sida när man i utlåtandet nederst på sid. 14 säger: »Motionärerna synes därvid ha utgått från den föreställningen att upprustningen av riksvägnätet skulle nalkas sin fullbordan och att man i stället bör övergå till länsvägarna.»

Det är svårt att förstå hur utskottet har kunnat komma till denna slutsats på grundval av vår motion. Vi yrkar dels på en sådan fördelning av väganlagen som bättre motsvarar länsvägnätets betydelse och dels på en intensifiering av oljegrusbeläggningen på grusvägarna. Motiveringen för dessa yrkanden är den trafikutveckling och den trafikekonomi i fråga om olika vägtyper, som redovisas i statsverkspropositionen. Godstrafiken på landsvägarna beräknas öka mycket kraftigt under 1960- och 1970-talen. En stor del av biltransporterna sker på länsvägarna. Jag vill bara här peka på timmertransporterna.

Det är av synnerlig vikt för näringslivet och sysselsättningen, inte minst i glest bebyggda områden och de s. k. råvaruområdena, att vägarna är av god beskaffenhet. Kommunikationerna har

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

avgörande betydelse för näringslivets lokalisering. Jag tillåter mig i detta sammanhang peka på de ökade sysselsättningsmöjligheter, som ett tätare och bättre vägnät inom övre Norrlands inland skulle ge, och jag har då främst i tankarna den planerade utbyggnaden av massaindustrin inom detta område.

I sin motivering för anslagsfördelningen mellan riks- och länsvägarna hänvisar statsutskottet till vägplanen. Den förutsätter en samtidig upprustning av riks- och länsvägnätet, dock så att tyngdpunkten till en början måste läggas på riksvägnätet. Sålunda beräknas under den första perioden cirka 51 procent av anlagen avse riksvägarna, som utgör ungefär 15 procent av väglängden, och 49 procent länsvägarna, som utgör ungefär 85 procent av väglängden. Relationerna under den kommande tioårsperioden beräknas bli omkastade eller 26 respektive 74 procent till riks- och länsvägar. Dessa siffror visar att tyngdpunkten under den första tioårsperioden mycket kraftigt — vi motionärer anser alltför kraftigt — lagts på riksvägarna, och det kan inte vara fråga om en samtidig upprustning av riks- och länsvägarna under denna första period.

Det kan vara ödesdigert för många bygder att länsvägarna eftersättes alltför mycket i förhållande till riksvägarna under den första perioden. Håller inte vägupprustningen inom olika bygder en någorlunda jämn takt, kan inte de vunna framstegen på det transporttekniska området till fullo utnyttjas.

Av olika skäl anser vi motionärer, att vägupprustningen bör ske så, att länsvägarna bör tillgodoses bättre under innevarande 10-årsperiod än vad vägplanen förutsätter. Statsutskottet har inte velat göra någon omvärdering av vägplanen enligt motionärernas önskemål. Jag kan i viss utsträckning förstå utskottets ställningstagande på grund av att riksdagen ju relativt nyligen antagit vägplanen. Den omspanner dock en tid

av 20 år. Det är uppenbart att omprövningar och revideringar måste göras efter hand.

Herr talman! Jag har inget yrkande, men det har varit mig angeläget att framföra och understryka dessa synpunkter och jag tror att de är värda beaktande vid planeringen av den framtida vägbyggnadsverksamheten.

Herr förste vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! När man har varit med i riksdagsarbetet under rätt många år, har man också fått vara med om att besluta reformer och planeringar på skilda sektioner av den samhälleliga verksamheten. Vi har väl vid sådana beslut varit optimistiska och räknat med att man skulle kunna fullfölja de fattade besluten snart sagt hundra procentigt. Men erfarenheten har lärt oss att vi inte alltid lyckas därmed. Orsaken därtill är ju att resurserna, även om de ter sig rikliga, ja, mycket rikliga, i alla fall till syvende og sidst är begränsade. Vi får därför efter hand göra en avvägning mellan de skilda behov, som gör sig påminta på det samhälleliga livets område. Det vore väl ganska underligt, herr talman, om vägplanen skulle inta en unik ställning i detta sammanhang, så att den alltså skulle kunna fullföljas hundra procentigt och till alla delar. När vi här i kammaren beslutade om den nya vägplanen var vi nog underkunniga om att vi måste räkna med att vissa rubbningar var ofrånkomliga under de kommande åren.

Såväl herr Nilsson i Göingegården som herr Bohman har riktat en hård för att inte säga från kritik mot vägbyggandet i vårt land och vägväsendets tillstånd. Jag vill inte ett ögonblick göra gällande, att jag har samma sakkunskap som herr Nilsson i Göingegården och herr Bohman. Jag har emellertid under åren haft förmånen att syssla med dessa frågor såväl i utskottet som i kammaren, och jag vågar kanske säga, att

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

jag har någon erfarenhetsmässig bakgrund till min uppfattning. Med utgångspunkt från denna säger jag, att den kritik herrarna har riktat mot vårt vägväsende icke är rättvisande.

Vi får inte glömma bort att vårt lands geografiska beskaffenhet medför, att utbyggandet av vägväsendet måste dra betydande kostnader. Vi har nedlagt betydande investeringar i vägarna och kommer att göra det i fortsättningen. Jag tycker att jag har rätt att säga, att det som har skett inte minst under de senaste tio åren är av väsentlig betydelse och att vårt vägväsende ingalunda är så illa tillgodosett, som man skulle kunna föreställa sig efter att ha hört den kritik som här har riktats mot det samma.

Jag vill, herr talman, i detta sammanhang erinra om att ett utskott i sin skrivning, det må vara i det ena eller andra ämnet, måste söka hålla sig till vad som är relevant. Vi har just nu på vägfronten en mycket egenartad situation, som har påtalats under skilda debatter här, nämligen att vi har ett så starkt inslag av beredskapsarbeten. Om vi tar hänsyn till dessa investeringar, så har investeringarna totalt uppgått till för landsbygdens del cirka en halv miljard kronor utöver vägplanens investeringsbelopp för åren 1958/60. För att få en kanske något mera realistisk bild av vad vi satsar här vill jag erinra om vad utskottet har skrivit i detta sammanhang: »Totalt innebär Kungl. Maj:ts förslag med avseende å den statliga samt den statsbidragsberättigade kommunala och enskilda väghållningen en medelsanvisning om 1 026,5 milj. kr., innebärande en ökning med ca 56,5 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår.»

Den rubbning i vägplanens fullföljande som vi nödgas konstatera, måste bedömas i relation till beredskapsarbetena. Jag tror inte att man kan komma ifrån detta faktum. Dessa arbeten har också till övervägande del utförts inom

flerårsplanernas ram. Man kan kritisera effektiviteten hos beredskapsarbetena, men jag tror att det är hållbart vad utskottet anfört, att sådana vägarbeten numera bedrivs på ett effektivare sätt än tidigare och med rationellt utnyttjande av modern maskinteknik, varför skillnaden i effektiviteten mellan dessa och de ordinarie arbetena nu är mindre än tidigare.

Utskottet har vidare anfört att man inte får bortse från att beredskapsarbetena och dessas omfattning primärt bestämmas av arbetslöshetens lokalisering och att bedömningen av medelstillelningen vid arbeten inom skilda län blir en i detta sammanhang sekundär fråga. Utskottet har därför betonat, att det bör vara en väsentlig uppgift att vid vägplaneringen försöka utjämna de skillnader mellan ordinarie väginvesteringar och beredskapsarbeten som kan föranledas av att mycket stora beredskapsarbeten koncentreras till viss del eller vissa delar av landet. Det må också vara mig tillåtet att kraftigt understryka utskottets uttalande, att vid de totala investeringarnas fördelning särskild vikt måste fästas vid tillgodoseendet av flerårsplanerna samt de ordinarie anslagsmedlens fördelning mellan länen.

Det är närmast de nu anförda synpunkterna som gjort, att utskottet inte funnit skäl föreligga att från riksdagens sida göra något särskilt uttalande i anslutning till de motioner som herr Bohman här har talat för.

Herr Nilsson i Tvärålund har i anslutning till sin motion påtalat bristande balans vid fördelningen av medel till riksvägar och länsvägar, och han har i sin motion använt en siffermässig belysning med slutsatser, som vi nog funnit diskutabla. Han framhåller att det är en ohållbar avvägning, att cirka 15 procent av vägnätets längd tillgodoses med betydligt större andel av anslagen till nybyggnader än vad övriga 85 procent av vägnätet kan tillgodoräkna sig.

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

Vi har i vårt utlåtande erinrat om att riksvägnätet från och med den 1 januari 1961 ökat från cirka 4 300 km till cirka 13 900 km, och detta har också måst medföra en ökning av byggnadsverksamheten. Det är uppenbart att denna byggnadsverksamhet först och främst är betingad av trafikarbetets fördelning. Vägplanen förutsätter en samtidig upprustning av riks- och länsvägnäten, men tyngdpunkten måste till en början — därom torde alla parter vara ense — läggas på riksvägnätet. Som tidigare anförts har under den första byggnadsperioden cirka 51 procent av anslagen till den statliga vägbyggnadsverksamheten beräknats avse riksvägarna och 49 procent länsvägarna. För tioårsperioden därefter beräknas fördelningen bli 26 respektive 74 procent.

Jag vill också med några ord beröra frågan om vägunderhållet, vilken herr Nilsson i Tvärålund tagit upp i sin motion. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har kontinuerligt under åren aktualiserat denna fråga, och vi har vid vår prövning kommit till den slutsatsen, att vägarna har utrustats med varaktiga slitlager så långt det varit möjligt med hänsyn till medelstilledningen på underhållsanslaget. Det kan vara av värde att i detta sammanhang erinra om att överrevisorerna för väg- och vattenbyggnadsväsendet har understrukit detta faktum i sin senast avgivna berättelse.

Jag ber, herr talman, med det anförda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **BOHMAN** (h):

Herr talman! Herr förste vice talmannen hänvisade till sin långa erfarenhet här i riksdagen och gav mig en liten vänlig pik för att jag kanske inte begrep att avvägningsfrågorna på detta område liksom på andra alltid var besvärliga. Herr vice talmannen ställde också sin obestriddligen stora erfarenhet av vägbyggnadsfrågor mot min — som jag an-

tar — förmenta grönhet i detta avseende. Jag skall inte ta upp en diskussion med herr vice talmannen om vem som begriper detta bäst; det kanske kan räcka med att hänvisa till att min argumentering i mycket stor utsträckning stöder sig på vägföreningens utan tvivel sakkunniga uttalanden och skrivelser, på vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen själv har anfört och på vad de näringsorganisationer som i hög grad är beroende av transportekonomin också har hävdad i skilda sammanhang. Dessutom kan väl ingen ändå göra gällande, att vår vägplan är överdimensionerad och att man där tagit upp större belopp än vad som oundgängligen behövs. Detta innebär å andra sidan ett erkännande av att vårt vägväsen inte är i det skick det borde vara och att vi behöver investera mera.

Gentemot herr förste vice talmannens synpunkter på avvägningen mellan olika intressen har jag i mitt anförande understrukit att det även på detta område måste bli fråga om avvägning mellan resurser och behov. Herr förste vice talmannen sade att vägväsendet inte intar en »unik» ställning. Det gör det kanske inte, men den skillnaden föreligger i alla fall att vi har en specialdestination då det gäller vägväsendets inkomster och utgifter och att vi har beslutat oss för en vägplan. Den kritik som jag har vågat framföra här har dessutom i stor utsträckning byggts på de uttalanden som statsutskottet självt tidigare — åren 1958, 1959 och 1960 — har gjort om behovet av en fast vägplan. I de sammanhangen har statsutskottet också med skärpa motiverat varför vi behöver en vägplan, som för flera år framöver garanterar de byggande myndigheterna konsekvens och målmedvetenhet i handlandet. Dessa uttalanden har ju för övrigt herr förste vice talmannen själv ställt sig bakom.

Herr förste vice talmannen **MALMBORG** (fp) kort genmäle:

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

Herr talman! Herr Bohman vände på steken. Jag sade att jag inte ett ögonblick kan räkna med att vara så sakkunnig som herr Bohman men att jag har några års erfarenhet och att därför kanske mitt omdöme kunde tillmätas något värde.

Vad sedan beträffar avvägningen av resurserna är den väl ett ofrånkomligt faktum. Vad jag tidigare har anfört behöver vi inte tvista om. Även om jag är aldrig så intresserad av vägväsendet — jag vågar säga att jag är intresserad och i skilda sammanhang försöker göra det bästa möjliga vid behandlingen i avdelning, utskott och kammare — måste jag tyvärr finna mig i att vi trots allt överflöd, som det stundom talas om, alltså befinner oss under knapphetens kalla stjärna.

Jag vet inte om jag i förebrående ton sade att herr Bohman tillmäter vägväsendet en unik betydelse. Jag känner inte till det, men jag har ofta från denna talarstol i andra sammanhang hävdad vilken utomordentlig betydelse vägväsendet har för vårt näringsliv, och den uppfattningen har jag ingen anledning att frånga, vare sig nu eller — hoppas jag — i det följande.

Även om man satsat aldrig så mycket på en sektor av samhällslivet kan man tyvärr inte räkna med att få den tillgodosedd på det sätt man önskar. Jag kan emellertid försäkra herr Bohman att i den mån jag får delta i arbetet i fortsättningen skall jag göra vad i min förmåga står för att söka ge vägväsendet de medel och det stöd det behöver för att kunna fungera på ett sätt som är tillfredsställande inte minst ur näringslivets synpunkt.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag skulle kanske efter det anförande som utskottets talesman herr förste vice talmannen har hållit kunna avstå från att delta i debatten. Herr Malmborg har ju på ett som van-

ligt sakligt och grundligt sätt redogjort för de synpunkter som utskottet lagt på dessa frågor. Jag konstaterar också med tillfredsställelse den enighet i bedömningarna som råder mellan mig och herr Malmborg och därmed utskottet.

Ett par saker som yttrades dels av herr Nilsson i Göingegården och dels av herr Bohman ger mig emellertid anledning att ta till orda. Herr Nilsson resonerade som om vägplanens investeringsserie vore fastställd, och därför vill jag göra honom och kammaren i övrigt uppmärksam på att så inte är fallet.

Herr Bohman har för övrigt korrigerat herr Nilsson på den punkten. Jag vill i det sammanhanget hänvisa till det utskottsutlåtande som presenterades riksdagen år 1959, då riksdagen hade att ta ställning till föreliggande förslag om vägplan.

Detta hindrar emellertid inte att de gjorda väginvesteringarna beloppsmässigt ligger högre än den investeringsserie som framlades i vägplanen men som varken delegationen eller riksdagen tog bestämd ställning till. Varpå beror det att vägbyggandet i verkligheten varit ungefär en halv miljard kronor större än enligt investeringsserien? Jo, på att beredskapsmedel har kunnat utnyttjas för ändamålet. Även om man tar hänsyn till att beredskapsarbetena bedrivs något mindre rationellt än ordinarie vägarbeten så är dock investeringarna en halv miljard större än vägplanens investeringsserie. Jag måste säga att jag inte känner till något område, där utbyggandet har kunnat ske så mycket snabbare än enligt diskuterade och presenterade planer. Det skulle vara intressant att höra, om herrar Bohman och Nilsson möjligen sitter inne med några exempel på att utbyggnadstakten varit hastigare på något annat område.

Man söker nu med hjälp av något slags sofistisk göra en skillnad mellan vägbyggandet för beredskapspengar och vägbyggandet för medel över VI:e huvudtiteln. Jag har mycket svårt att för-

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

stå att det kan föreligga någon sådan skillnad.

Herrarn Bohman och Nilsson bortser i sitt resonemang från den omständigheten att enligt årets statsverksproposition kommer utbyggandet av gator och vägar i städerna att kraftigt ökas. Det är just på detta område som det har funnits och finns mycket stora flaskhalsar. I år har anslaget lyfts upp med 40 miljoner kronor från 115 till 155 miljoner kronor, och i fjol höjdes det med 25 miljoner kronor. På två år har vi alltså ökat detta anslag med 65 miljoner kronor eller i runt tal 70 procent. Vid avvägningen av hur medlen till vägväsendet skall användas måste man ta hänsyn till de mycket starkt motiverade önskemål som i skilda sammanhang har framförts från städernas sida, och det är detta som har resulterat i årets kraftiga anslagsökning.

Jag har, herr talman, bara velat göra denna lilla komplettering för att bilden skulle bli så rättvisande som möjligt.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Enligt herr förste vice talmannens mening skulle det vara unikt att en vägplan undantas från de områden i vårt samhälle där man tvingas att göra beskrningar. Men det är väl klart att därest statens ekonomiska läge skulle vara så allvarligt att man över lag nödgas göra beskrningar av anslag, varom tidigare enighet förelegat, så kan inte heller vägväsendet undgå att få kännning av att vi befinner oss under, såsom herr förste vice talmannen sade, knapphetens kalla stjärna. Både herr Bohman och jag anser emellertid att tillgången till medel, inte minst de ständigt ökade bilskatteintäkterna, gör det möjligt att fullfölja tidigare utfästelser.

Herr förste vice talmannen tyckte att herr Bohman och jag hade gått väl hårt fram i vår kritik gentemot vägväsendet. Men varken herr Bohman eller jag har riktat någon kritik mot vägväsendet i

dess helhet. Vad vi har kritiserat är det sätt, varpå man från såväl departementets som utskottets sida har — med hänvisning till anslagen för beredskapsarbeten — tillåtit sig att pruta på de ordinarie anslagen. Herr Bohman och jag har bara hävdat samma uppfattning som statsutskottet för sin del tidigare har gjort, nämligen att det bör ske en klar gränsdragning mellan bidragen till vägväsendet i form av beredskapsmedel och de ordinarie anslagen, detta just därför att vederbörande vägmyndigheter laudat över skall vid sin projektering och planering veta inom vilken kostnadsram de har att röra sig. Enligt vår mening blir också pengarna betydligt bättre använda, om vägmyndigheterna nu får planera med utgångspunkt från de ursprungligen givna anslagen på detta område.

Herr BOHMAN (h):

Herr talman! Herr statsrådet använde ordet »sofistik» för att karakterisera mitt inlägg. Jag tillåter mig att med all respekt för statsrådet återgälda den »komplimangen». Jag tycker nämligen att det är bra mycket av sofistik att räkna in beredskapsanslag när man diskuterar en planmässig vägbyggnadspolitik som skall fullföljas enligt en från början fastställd långtidsplan. Alla pengar som kommer till vägväsendet är tacknämliga, på den punkten råder ingen tvekan, och även pengar som hämtas ur beredskapsanslagen tas med tacksamhet emot. Men man kan inte medräkna sådana pengar när man diskuterar en konsekvent genomförd plan, en plan som möjliggör en utläggning på lång sikt av vägbyggnadsarbeten med anlåtande av stora entreprenader och syftande till att åstadkomma ett modernt rationellt vägväsende med god transportekonomi.

Jag tillåter mig också att rätta en siffra som statsrådet anförde, nämligen att vi ligger en halv miljard kronor före vägplanen. Den rätta siffran är, om man

Allmän översikt över beräkningen av väganlagen m. m.

skall räkna med anslagsbeloppen som sådana, 465 miljoner kronor, men härifrån skall man dra av en del med hänsyn till beredskapsarbetenas mindre effektivitet och dessutom dra av bortåt 100 miljoner kronor som i själva verket avser förbättrings- och underhållsarbeten och inte egentligt vägbyggnadsarbete.

När herr Nilsson i Göingegården och jag har gjort gällande att det är en bestämmd skillnad i värde mellan de ordinarie anslagen och beredskapsanslagen har vi bl. a. stött oss på statsutskottets uttalande år 1958, där utskottet strök under att det skall dras en bestämd gräns mellan de olika typerna av anslag och att beredskapsanslag *icke* får medföra att de ordinarie anslagen skärs ned.

Vad slutligen beträffar byggandet av gator i städerna är den verkliga situationen den, att underhållet ligger 65 miljoner efter vägplanen. Även med den långsiktiga planering man i dag kan bedöma som sannolik kommer man 1962 att ligga åtskilligt efter vägplanen även i den sektorn.

Herr förste vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Jag kan inte underlåta att erinra om att det inte har väckts någon motion om höjning av anslaget till vägbyggen. Det finns heller ingen reservation anmäld på denna punkt. Mot bakgrunden härav ter sig onekligen den hårda kritik — jag använder uttrycket på nytt — som har riktats såväl mot utskottets skrivning som mot beskaffenheten av vårt vägväsende ganska svår att förstå. Det finns ju möjligheter att konkretisera sin kritik och sina krav i ett sammanhang som detta.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **SKOGLUND**:

Herr talman! Jag vill till herr Bohman säga att de siffror jag anförde bygger på uppgifter dels ifrån väg- och

vattenbyggnadsstyrelsen och dels ifrån arbetsmarknadsstyrelsen. Det är dessa uppgifter jag har att hålla mig till.

Sedan vill jag till herr Nilsson säga att jag fortfarande är överraskad över att han i hela sitt resonemang liksom bortser från de vägar som har byggts för beredskapspengar. De har enligt hans vokabulär inte samma värde. Om man i herr Nilssons eget län, för att nu ta ett exempel från ett annat område, skulle bygga en hamn för beredskapspengar, skulle inte den hamnen då ha lika stort värde för sjöfarten som om den hade byggts för pengar som använts i vanlig ordning?

Herr **NILSSON** i Göingegården (h):

Herr talman! Det var inte i det avseendet, herr statsråd, som jag ville förringa värdet av de medel som satsas på vägar ur beredskapsanslagen. Men statsrådet vet lika väl som jag att dessa beredskapsarbeten inte kan genomföras på samma rationella sätt som långsiktigt planerade vägarbeten, där vägmyndigheterna i länet haft möjligheter att förbereda arbetena och entreprenören har helt andra förutsättningar än då han plötsligt blir ställd inför uppgiften att bygga vägar i ett område, där det visar sig nödvändigt att sätta i gång beredskapsarbeten.

Sedan ber jag än en gång, herr talman, att få göra en stillsam förfrågan, liksom tidigare i dag och i fjol: Varför finns det inga möjligheter att vid sådana tillfällen använda de fonderade vägpenningar som väl bör finnas någonstans och stå till vägväsendets förfogande?

Herr **BOHMAN** (h):

Herr talman! Jag skall bara svara herr statsrådet genom att påpeka att mina siffror också bygger på material från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Får jag sedan till herr Malmborg säga att det visserligen är riktigt att det inte har ställts något yrkande i dag

Vägunderhållet

men att vår argumentation är grundad på den förhoppningen, jag skulle hellre vilja säga förvissningen, att vi nästa år får en bättre uppföljning av vägplanen än den vi har fått i år.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag är ledsnad att jag måste ta till orda igen, men jag måste tydligen utöva litet pedagogik här. Har herr Nilsson i Göingegården inte upptäckt att skillnaden i rationaliseringsgrad mellan de vägarbeten som utförts på »normalt» sätt och de som utförts i arbetsmarknadsstyrelsens regi enligt både väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen är 10—15 procent och inte mera.

Härmed var överläggningen slutad.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12

Vägunderhållet

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln (punkt 12, s. 28—31 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1961) föreslagit riksdagen att till Vägunderhållet för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 346) och den andra inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Nilsson* i Gävle (II: 407), vari hemställt att förevarande anslag måtte upptagas med 415 000 000 kr.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 346 och II: 407, till Vägunderhållet för bud-

getåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 375 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten fördrogs; och anförde därvid:

Herr HOLMBERG (k):

Herr talman! Åtskilligt av den kritik som i den föregående punkten riktats mot omfattningen av vägbyggnad och vägunderhåll är ju helt tillämplig även på denna punkt. Om herr talmannen tillåter en kort kommentar till den redan avslutade debatten vill jag för min del säga till herr Nilsson i Göingegården och herr Bohman, att dessa beredskapsarbeten, som satts in på vägbyggen i framför allt de norra delarna av landet, inte behöver medföra några bekymmer för bortkastade pengar. Jag vill tvärtom påstå att det är mycket klokt och behövt att använda beredskapspengar för att samtidigt tillgodose de två önskemålen att bereda sysselsättning åt dem som inte har något arbete samt klara av en del mycket angelägna vägbehov. Trots den ökade omfattningen av vägbyggandet och vägunderhållet, som på detta sätt möjliggjorts genom beredskapsmedel, är det dock enorma behov som inte är tillgodosedda på detta område.

Den motion som vi framlagt i denna punkt är naturligtvis motiverad med det allmänna behovet. Det kan dock inte hjälpas att Norrlands och speciellt Norrbottens intressen även i detta fall måste komma något i förgrunden. Herr Nilsson i Tvärålund har redan varit inne på frågan vad det betyder för näringslivet att vägbehovet i Norrland blir bättre tillgodosett än det för närvarande är. Jag skulle också kunna hänvisa bl. a. till det yttrande som länsstyrelsen i Norrbotten gjort på denna punkt. Man framhåller att det med tanke på den mycket stora och glädjande expansion som nu sker av näringslivet i Norrbotten är ett ocftergivligt villkor, att vi också får en motsvarande ökning av tempot

Bidrag till byggande av vägar och gator

när det gäller att bygga och underhålla vägar — bl. a. för att klara virkesfångsten till den ökande träförädlingen i dessa landsdelar. Länsstyrelsen anser för sin del att man inte kommer att kunna klara dessa uppgifter på tillfredsställande sätt med mindre än att man får mera pengar för vägändamål.

Det skulle kunna anföras ytterligare mycket vägande skäl för en utvidgning av vägbyggnadsprogrammet, framför allt inom de nordligaste landsdelarna. Jag tänker dock inte orda ytterligare om detta, herr talman, utan ber att få yrka bifall till vår motion i denna fråga.

Herr förste vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! Mot bakgrunden av den tidigare förda debatten och med hänvisning till utskottets skrivning ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 13—15

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 16***Bidrag till byggande av vägar och gator**

Kungl. Maj:t hade (punkt 16, s. 35—37) föreslagit riksdagen att till Bidrag till byggande av vägar och gator för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 155 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Alexander* m. fl. (I: 136) och den andra inom andra kammaren av herr *Källe-*

nus m. fl. (II: 164), vari hemställdes, att riksdagen vid behandlingen av nu ifrågavarande anslag måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att medel av anslaget ställdes till förfogande för projektering och byggande av en ny bro mellan Stockholm och Lidingö samt för därmed sammanhängande utbyggnad av tillfartslederna eller att, därest så ej låte sig göra, medel i särskild ordning ställdes till förfogande för ändamålet.

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte till Bidrag till byggande av vägar och gator för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 155 000 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 136 och II: 164 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Lundström*.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr *KÄLLENUS* (h):

Herr talman! Det föreligger här två likalydande motioner i första, respektive andra kammaren. De är mycket starkt understödda av alla demokratiska partierna. Vi har inte mindre än tolv undertecknare i första kammaren och nitton i denna kammare. Motionerna hemställer om statsanslag till en ny bro mellan Stockholm och Lidingö.

I motionerna framhålls att Lidingöbron är mycket gammal. Den togs i bruk år 1925. Dess kapacitet motsvarar ingalunda dagens behov. Ingen svensk stad som är tillnärmelsevis lika stor som Lidingö — den hade 1925 10 000 invånare och har i dag 29 000 — är för sin förbindelse med omvärlden så beroende av en enda bro.

Redan 1953 gjorde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, efter en verkställd utredning, en hänvändelse till städerna Stockholm och Lidingö. Man framhöll

att det stod klart, att en förbindelse med större trafikkapacitet än den nuvarande förr eller senare måste komma till stånd mellan Stockholm och Lidingö.

I dag ökar risken snabbt för en total blockering av denna trafikled genom ett olyckstillbud. Det finns ingen alternativ förbindelse av än så blygsam karaktär till förfogande. Vad detta betyder förstår man när man har klart för sig, att Lidingö inte har något eget sjukhus utan är hänvisad till förbindelsen över bron. Genom dröjsmålet med brobyggandet hindras även Lidingö att i avsedd omfattning delta i aktionsprogrammet för bostadsproduktionen i Stor-Stockholm.

För uppförandet av en bro kommer med all sannolikhet att utgå bidrag av bilskattemedel, vilket framgår av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hänvändelse till de båda städerna. Det har också gjorts utredningsarbeten under tiden, och planläggningen har helt och hållet ägt rum efter anvisningar av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Motionärerna anser att det borde finnas utrymme under det kommande budgetåret för utförande av projekteringen av en förbindelse, när behovet är så starkt motiverat som fallet är med den nya Lidingöbron. Detta är de skäl som ligger bakom motionen. Statsutskottet har också i sitt utlåtande vitsordat, att vad som sagts om »angelägenheten av en ny broförbindelse mellan Stockholm och Lidingö snarast kommer till stånd torde i och för sig vara riktigt». Men, säger utskottet vidare, Lidingö stad har för sin del gjort en framställning om att projekteringen skulle tas upp i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens fördelningsplan, medan en motsvarande framställning icke har ingivits från Stockholms stad.

Det blir emellertid nödvändigt, att planeringsarbeten vidtas för att man över huvud taget skall kunna ta upp denna fråga till behandling vid den revidering av väg- och vattenbyggnads-

Bidrag till byggande av vägar och gator

styrelsens fördelningsplan, som skall ske 1963. Därför säger utskottet: »Det framstår med hänsyn härtill och med beaktande inte minst av företagets stora vikt som interkommunal förbindelse som angeläget att projekteringsarbetet för bron snarast fullföljes . . .» Men detta är något, säger utskottet, som närmast torde ankomma på de lokala myndigheterna i Stockholm och Lidingö.

Uttalandet är mycket välvilligt i och för sig, men själva realiserandet omöjliggöres av hänvisningen till kommunerna. Jag skulle nog här vilja tillägga, att redan trafikens nuvarande omfattning klart motiverar en förbindelse med större kapacitet än den nuvarande. Under högt trafik är framkomligheten starkt försvårad, och det har konstaterats att det inte heller finns någon alternativ förbindelse av aldrig så blygsam karaktär.

Ett ytterligare dröjsmål med byggandet av en bro kommer också att leda till — förutom alltmåra förvärrade trafikförhållanden — en bromsning av bostadsbyggandet på Lidingö. Därigenom kan inte staden i avsedd omfattning delta i aktionsprogrammet för bostadsproduktionen i Stor-Stockholm. Man bör för övrigt beakta att det här rör sig om en viktig interkommunal förbindelse, inte bara mellan Stockholm och Lidingö. Enligt en fastställd regionplan avses förbindelsen också skola ingå i den s. k. roslagsleden.

Då nu trots dessa förhållanden företaget inte har kunnat inrymmas i den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen nyligen fastställda fördelningsplanen för byggande av vägar och gator i sådana städer och stadsliknande samhällen, som själva är väghållare, anser jag att företagets utförande i annan ordning, exempelvis genom väg- och vattenbyggnadsstyrelsens försorg, borde övervägas. Då det emellertid bör ankomma på Kungl. Maj:t att närmare pröva möjligheterna härtill, förutsätter jag att detta skall ske och att i anledning därav er-

Bidrag till byggande av vägar och gator

forderliga åtgärder skyndsamt skall kunna vidtas.

Denna uppfattning, herr talman, inrymmer i de yrkanden som är framställda i motionen, till vilken jag därför yrkar bifall.

Herr förste vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Som herr Källenius redan anført har utskottet i utlåtandet uttalat som sin uppfattning, att detta broföretag är av största betydelse, och vi kan väl säga att hela vår skrivning präglas av denna inställning.

Vi har i ärendet inhämtat yttrande från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Jag vill, herr talman, erinra om ett par punkter i detta yttrande, som är synnerligen vägledande när det gäller bedömningen av denna frågas behandling i fortsättningen. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har sålunda i sitt yttrande anført, att styrelsen redan 1958 tagit initiativ till ett samarbete med Stor-Stockholms planeringsnämnd i syfte att åstadkomma en samplanering av bostads- och trafikbygget i detta område. Ett mera konkret förslag till broförbindelse skulle som följd härav kunna diskuteras vid den revidering av fördelningsplanen, som skall göras 1963.

Som herr Källenius anført hemställes i motionen att medel ställes till förfogande för projektering och byggande av nya bro mellan Stockholm och Lidingö. Beträffande projekteringsarbetet, som i detta sammanhang är relevant, vill jag på nytt erinra om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande. Där i understrykes vikten av att detta arbete snarast fullföljes. Men, herr talman, detta ankommer närmast på vederbörande lokala myndigheter. Som utskottet erinrat torde därvid uppkommande kostnader, i den mån de bedöms skäligen, vid ett eventuellt beslut om statsbidrag till broföretaget komma att inräknas i de bidragsberättigade kostnaderna. Man kan

alltså säga att vederbörande kommuner har ordet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **KÄLLENIOUS** (h):

Herr talman! Det är riktigt som här sagts att detta ärende inte kan komma vidare med mindre än att projekteringsarbetet för bron fullföljes — och det är väl det som är knuten. Men hur skall det ske? Det sägs att det är lämpligt att projekteringen handhas av kommunerna själva, men då kommer en annan omständighet in i bilden. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen framhåller nämligen i sitt yttrande bland annat att en mängd andra mycket viktiga projekt som rör Stor-Stockholm har tagits upp i fördelningsplanen men inte detta projekt. Det har gällt områden viktiga ur både trafik- och bostadsbyggnadssynpunkt. Detta må så vara, men vid jämförelsen har man tappat bort, att det bara finns denna enda förbindelse mellan Stockholm och Lidingö, och om någonting händer med den, så betyder det något av en katastrof. För de övriga projekten finns åtskilliga reservvägar att tillgå.

Man kan konstatera att tre parter är mer eller mindre avgörande för projektets fullföljande, nämligen Lidingö stad, Stockholms stad samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Man har kanske förbisett att ärendet rör två kommuner, i vilka intressena kan skifta och där varje skiftning förhindrar en tillfredsställande lösning inom rimlig tid.

Det är dessa svårigheter som måste överbryggas, och det kan man enligt min mening inte göra på annat sätt än att låta väg- och vattenbyggnadsstyrelsen sköta projekteringsarbetet. Allt sådant arbete skall ju ändå ske i nära samråd och samarbete med styrelsen. Därför är det nödvändigt att styrelsen håller i trådarna och driver projekteringsarbetet, så att det passar ihop i brons båda

ändrar och samtidigt utföres i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens intentioner.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaran utskottets hemställan oförändrad.

Punkten 17

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18

Bidrag till byggande av enskilda vägar

Sedan punkten föredragits anförde

Herr HAMRIN i Kalmar (fp):

Herr talman! Vi har här i landet ett vägproblem, som i detta sammanhang, när vi behandlar sjätte huvudtiteln i statsverkspropositionen, kanske kan förefalla bagatellartat, men som jag ändå i anledning av en under denna punkt behandlad motion vill säga några ord om. Jag syftar på de enskilda vägar som jag sammanfattningsvis skulle vilja kalla för våra bad- och turistvägar.

Denna fråga har varit uppe till diskussion här i riksdagen i flera olika sammanhang, senast den 22 februari i år i samband med behandlingen av en motion av bl. a. fru Thunvall, i vilken en del av detta problem tagits upp. Jag tror att det problemet efter hand blir större och större och att vi inte kommer ifrån det. Därför vill jag här säga några ord om hur frågan ligger till.

Vi har åtskilliga enskilda vägar på vilka biltrafiken blir allt starkare på grund av att så många badgäster trafikerar dem jämte människor som vill komma ut i naturen för att plocka bär och svamp och för att se vackra trakter eller titta på fornminnen. Dessa tra-

Bidrag till byggande av enskilda vägar

fikanter färdas i allt större utsträckning på enskilda vägar, och det är inte konstigt att detta förorsakar markägarna bekymmer. Ägarna har efter tillkomsten av strandlagen och byggnadslagstiftningen med byggnadsförbud av olika slag fått sina möjligheter att utnyttja markerna starkt begränsade genom att allmänheten fått tillgång till fritidsområden. Markägarna finner dessutom också att vägarna blir sönderkörda och att de därför får svårt att själva begagna dem för avsedda ändamål. Då börjar de givetvis mer och mer fundera över vad som är att göra. De kan sätta upp förbudsskyltar, men en förutsättning härför är att alla som har rätt att begagna vägen är ense om att förbjuda biltrafik.

En sådan utveckling ser vi väl inte gärna här i landet, även om till och med domänverket tyvärr ofta föregår med »gott» exempel och avlyser sina skogsbilvägar. Men därom kanske inte är mycket att säga. Domänverket ser frågan ur ekonomisk synpunkt och vill inte att verkets tunga timmerlass skall behöva ha besvär med att möta turister på vägarna, och lika litet som den enskilde markägaren vill domänverket ha sina vägar sönderkörda. Problemet blir emellertid större och större, och till sist måste vi söka få någon rätsida på det.

Markägarna förklarar sig väl i allmänhet vara beredda att i ökad utsträckning upplåta de enskilda vägarna för turister men kräver att i så fall få statsbidrag. Statsbidragskungörelsen är emellertid så utformad att statsbidrag kan utgå för underhåll av de enskilda vägar, som i större utsträckning används för allmän trafik, medan statsbidrag däremot inte kan erhållas för byggande av sådana vägar. Beträffande frågan om byggande inbegrips däri också iordningställande. Man kan med nuvarande ordning inte få statsbidrag till underhåll förrän vägen är iordningställd till viss standard, och man kan inte få statsbidrag till detta iordning-

Statens bilinspektion: Avlöningar

ställande, vilket är att jämföra med byg- gande. Det är närmast en ändring av denna sista bestämmelse som motionen går ut på.

Jag är fullt på det klara med att detta problem kan tänkas löst på annat sätt. Man kan mycket väl tänka sig att i större utsträckning än hittills intaga de enskilda vägar som behövs för ifrå- gavarande ändamål såsom allmänna. Men detta skulle i varje fall inte bli bil- ligare för staten än det som föreslås i motionen.

Jag skulle kanske inte ha sagt så mycket i den här saken om jag inte tyckt att utskottet har behandlat ären- det en smula hastigt. Man har hänvisat till 1960 års vägsakkunniga. Detta skall väl tolkas så att 1960 års vägsakkunniga tar upp frågan. I så fall borde de väl ha fått läsa motionen. Detta är ju bruk- ligt i vissa fall när det anses att en sit- tande kommitté bör titta på en fråga. Nu säger utskottet att frågan torde kom- ma att upptas till prövning av de sak- kunniga och avstyrker bifall till motio- nen. Jag får väl utgå ifrån att 1960 års vägsakkunniga själva infordrar motio- nen och läser den.

Jag har intet yrkande, herr talman. Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 19—22

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23**Statens bilinspektion: Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade (punkt 23, s. 46— 49) föreslagit riksdagen att dels god- känna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens bilinspektion, att tillämpas tills vidare fr. o. m. bud- getåret 1961/62, dels ock till Statens bilinspektion: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag om 3 809 000 kr., att avräknas mot automo- bilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hedblom* och *Söderquist* (I: 240) och den andra inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.* (II: 350), vari yrkats, att riksdagen måtte besluta att statens bilinspektions personal utökas med tolv nya bilinspektörer i Ae 19.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts för- slag och med avslag å motionerna I: 240 och II: 350,

a) godkänna följande avlöningsstat för statens bilinspektion, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1961/62:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis ..	1 335 900
2. Avlöningar till icke-ordi- narie personal, förslagsvis	1 553 300
3. Rörligt tillägg, förslags- vis	862 000
4. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, för- slagsvis	57 800

Summa kronor 3 809 000;

b) till Statens bilinspektion: Avlö- ningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 3 809 000 kr., att av- räknas mot automobilskattemedlen.

Reservation utan angivet yrkande ha- de avgivits av herr *Holmqvist*.

Punkten föredrogs; och anförde där- vid:

Herr CARLSSON i Stockholm (fp):

Herr talman! Vid denna punkt har jag tillsammans med herrar *Nelander* och *Gomér* i denna kammare väckt en motion, vari yrkas på en utökning av statens bilinspektions personal med tolv nya bilinspektörer. I motionen har be- hovet härav utförligt motiverats, och för att inte ta kammarens tid i anspråk för länge nöjer jag mig med att hänvisa till motionen.

Statens bilinspektion: Avlöningar

Utskottet har ställt sig ytterst välviligt och säger bl. a.: »Utskottet, som således avstyrker bifall till motionerna, vill emellertid i anslutning härtill framhålla att det — icke minst ur trafiksäkerhetssynpunkt — framstår som angeläget att frågan om inspektionens behov av ytterligare personalförstärkning uppmärksam följes samt att i anledning härav eventuellt erforderliga åtgärder utan dröjsmål vidtages.» Den logiska konsekvensen av detta borde enligt mitt förmenande ha varit att utskottet tillstyrkt motionen. Då så inte skett kan jag inte underlåta att för kammarens ärade ledamöter teckna den dagsaktuella situationen.

Eftersläpningen vid statens bilinspektion är för närvarande t. o. m. besvärligare än den var då motionen skrevs eller då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sina petita yrkade att dessa tjänster skulle inrättas. Enligt uppgifter från Sveriges bilskolors riksförbund är för närvarande cirka 62 000 elever under utbildning. Under april behövs plats för uppkörning för 18 000 färdigutbildade elever, d. v. s. cirka 800 per dag. Bilinspektionens maximala kapacitet är cirka 500 körkortsprov per dag. Detta innebär att enbart under april månad ökar eftersläpningen för körkortsaspiranterna med cirka 300 per dag eller 7 000 per månad.

Dessa siffror belyser situationen genomsnittligt över hela landet. Knappast på någon plats i hela Sverige kan körskoleprovet fullgöras utan väntetid. På ett stort antal platser får situationen sägas vara katastrofal. I Malmödistriktet är väntetiden cirka två månader, och körskolorna tar inte emot nya elever. I Stockholm får en färdigutbildad elev vänta fem eller sex veckor innan slutprovet kan avläggas. En ytterligare förvärring av läget förväntas under sommaren. På grund av arbetsanhopningen under föregående år kunde inte alla tjänstemän då ta ut sin semesterledighet utan har den till godo att tas

ut i år. I Stockholm kommer under sommaren endast två inspektörer att vara disponibla för körkortsprov mot fem när arbetsstyrkan är fulltalig. Under fjolåret var väntetiden före midsommar två—tre månader. I år är relevantet i körskolorna större liksom eftersläpningen men antalet bilinspektörer mindre, varför ett katastrofartat läge väntas uppstå under sommaren med en ytterligare förlängning av fjolårets rekordlånga väntetider.

Den onormala arbetsbörda som åvilar bilinspektörerna ökar antalet sjukdomsfall. Inga som helst reserver finns för närvarande att sätta in vid sådana. Risker är stor att det läge som jag nu har beskrivit kommer att ytterligare förvärras på grund av sjukskrivningar.

En annan faktor är att kön av fordonsägare som önskar få sina fordon besiktigade vid bilinspektionen, rör sig lika långsamt som kön av körkortsaspiranter. Den som i dag, alltså den 7 april, beställer tid för fordonsbesiktning vid statens bilinspektion i Stockholm får vänta till den 12 maj, alltså cirka fem veckor. Om besiktningen har beordrats vid s. k. flygande inspektion och alltså gäller ett trafikfarligt fordon, avkortas väntetiden med endast fyra dagar. Om fordonet inte belagts med körförbud kan det sålunda användas i sitt trafikfarliga skick i ungefär en månad före inspektionen. Dessa väntetider orsakar mycket stora ekonomiska uppträffningar för alla som drabbas därav.

Arbetsuppgifterna för de fordonsbesiktigande bilinspektörerna växer kontinuerligt. Ett enda aktuellt exempel kan nämnas: på grund av det stora antalet olyckor med släpvagnar har uppsikten skärpts beträffande denna detalj, och bilinspektionen har därigenom fått ett stort antal »extra» besiktningärenden.

Den förbättring av trafiksäkerheten, som eftersträvades vid ändringen av vägtrafikförordningen med bl. a. skärpning av kraven på körkortsaspiranterna, har icke vunnits och kan icke vin-

Statens bilinspektion: Avlöningar

nas så länge statens bilinspektion inte har de nödvändiga resurserna. Den ständiga tidsnöden för inspektörerna medför nu att arbetsuppgifterna inte kan ägnas den omsorg som en god vård om trafiksäkerheten förutsätter. I Stockholm avläggs per år cirka 18 000 körskoleprov, men inte vid något av dessa provas aspirantens förmåga att föra bil i farter över 50 kilometer per timme eller att företa en inbromsning från högre fart. Endast undantagsvis ingår sådan kontroll i de 150 000 körkortsprov som årligen avlägges i landet.

Övriga kunskaper kan endast kontrolleras mycket ytligt och schablonmässigt under den korta stund som står till inspektörernas förfogande för varje körkortsprov. Utan tvivel var den väg som anvisades av den s. k. Mossbergs-utredningen med strängare kontroll av körkortsaspiranterna av utomordentligt värde för en förbättrad trafiksäkerhet. Men vinsten av lagändringen är en chimär så länge inte bilinspektionen fungerar på ett tillräckligt effektivt sätt.

Som ovan nämnts får för närvarande en bil, vars defekter påpekats vid flygande inspektion vänta i fyra veckor på besiktning. Den kan alltså under så lång tidsperiod framföras i trafik utan att vara iordningställd. En förare, som icke själv är angelägen att hålla sitt fordon i gott skick, kan genom att åberopa bilinspektionens väntetider förhålla besiktningen ytterligare, eller genom att uppvisa bilen sedan felen endast bristfälligt avhjälpas få en ny lång nådatid.

Att de ekonomiska förlusterna såväl för enskilda som för näringslivet är betydande säger sig självt, dels därför att väntetiderna tar bort arbetstid och dels därför att många fordon — särskilt gäller detta lastbilar — måste stå oanvända i väntan på besiktning.

Herr talman! Jag tror därför att det hade varit välbetänkt att redan nu besluta om ifrågavarande tjänsters inrättande och ber att få yrka bifall till motion II: 350, vari föreslås att riksdagen

måtte besluta att statens bilinspektionspersonal utökas med 12 nya bilinspektörer.

Herr JOHANSSON i Norrköping (s):

Herr talman! Sedan några år tillbaka har bilinspektionen för sin nuvarande verksamhet erhållit successiv förstärkning av resurserna. Men det är också klart att denna utbyggnad inte kunnat hålla jämna steg med de kraftigt ökade krav, som motorfordonstrafikens utveckling ställt på inspektionen. På grund av denna utveckling har departementschefen nu föreslagit en utökning med ytterligare fem bilinspektörer till en kostnad av 111 384 kronor.

Utskottet har godtagit departementschefens förslag. Vissa motionärer önskar att beslut skall fattas om tolv nya bilinspektörer. Utskottet säger i anledning av detta, att man bör följa utvecklingen och eventuellt vidta erforderliga åtgärder senare. Jag har också den uppfattningen, att arbetsbelastningen inom bilinspektionen kanske kan motivera ytterligare förstärkning. Men jag tror också att man inte kan klara denna belastning enbart genom att tillsätta nya bilinspektörer. Kammaren får i anledning av en väckt motion, som remitterats till lagutskott, senare tillfälle att behandla problem på detta område. Jag avstår därför från ytterligare motivering och ber med dessa ord att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

Punkterna 24—31

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 32

Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

Kungl. Maj:t hade (punkt 32, s. 60 och 61) föreslagit riksdagen att till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 550 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft *dels* två likalydande motioner väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 242) och den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson i Inge- marsgården m. fl.* (II: 351), *dels ock* två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 445) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 522), i vilka samtliga motioner hemställts, att riksdagen till nu ifrågavarande ändamål måtte anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kr. för nästa budgetår.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 242 och II: 351 samt I: 445 och II: 522, till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 550 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrarna *Bengtson, Edström, Lundström, Thorsten Larsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrarna *Gustafsson* i Kärby och *Nelander*, vilka ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 242 och II: 351 samt I: 445 och II: 522, till Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning för budgetåret 1961/62 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

Punkten föredrogs och anförde därvid:

Herr *NELANDER* (fp):

Herr talman! I fråga om anslagen till vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning är väl skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna en skillnad mera till graden än till arten. Alla är säkert positivt inställda till denna forskning. Frågan är, om man skall ge den tillräckliga resurser för att kunna arbeta.

Trots den intensiva upplysningspropagandan och trots temporära hastighetsbegränsningar dödades under första kvartalet i år flera människor i trafiken än under motsvarande period i fjol. Enligt den preliminära statistiken uppgår nämligen antalet trafikdödade under årets tre första månader till 178 mot 164 förra året. Mörkerolyckorna har skördat de flesta offren — 27 under första kvartalet i år. Därefter kommer de för årstiden karakteristiska halkolyckorna med 24 offer. Alltjämt är fotgängarna mycket svårt utsatta.

Också redan anordnade liksom för framtiden planerade hastighetsbegränsningar måste följas upp vetenskapligt, om man skall få ut något av värde att bygga på. Ett mindre anslag lär ha ställts till förfogande, men för fortsatta undersökningar torde det vara otillräckligt.

Man kan nog säga att trafiksäkerhetsarbetet för närvarande ofta grundas mera på outhärliga antaganden än på verklig vetenskaplig forskning. Det är sålunda denna som måste utökas. Som vi anfört i våra motioner saknar man för närvarande i mycket stor utsträckning visshet om hur de olycksfrämjande faktorerna samverkar vid olyckornas uppkomst, om vilka mänskliga faktorer som orsakar felhandlingar i trafiken och om i vilken grad lagstiftning, propaganda, övervakning, förbättring av vägar och fordon o. s. v. påverkar trafiksäkerheten.

För att kunna fullfölja de forskningsprogram som nu är aktuella och för att kunna igångsätta nya angelägna forsk-

Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

ningsprojekt, liksom för en planering på litet längre sikt, anser vi att en större anslagssumma bör ställas till förfogande.

Som jag redan nämnt, herr talman, talar statistiken över trafikolyckorna ett mycket allvarligt språk. 1958 gjorde man en undersökning och beräknade — med utgångspunkt från att cirka 1 000 personer årligen dödas i trafiken och över 30 000 skadas — att cirka 1 miljon arbetsdagar årligen går förlorade genom sjukdom. Frånsett alla mänskliga tragedier går samtidigt genom döds- och invaliditetsfall 35 000 framtida arbetsår förlorade. Man beräknar att trafikolyckorna i Sverige sammanlagt på ett år förorsakar skador för nära 1 miljard kronor.

När man jämför det av statens trafiksäkerhetsråd begärda anslaget på 750 000 kronor med de här angivna summorna, så tycker man att detta i sanning vore en lönsam investering. Anslaget har visserligen höjts med 50 000 kronor, men denna höjning utgör faktiskt bara en kompensation för penningvärdeförsämringen. Vi må också komma ihåg, att bilantalet i landet är under ständig stegring. Under årets två första månader nyregistrerades omkring 20 000 personbilar, lastbilar och bussar.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid punkt 32 fogade reservationen av herr Bengtson m. fl.

I detta anförande instämde herrar *Gomér* (cp) och *Carlsson* i Stockholm (fp).

Herr **GUSTAFSSON** i Kårby (cp):

Herr talman! Jag ber att till alla delar få instämma i herr Nelanders anförande och i hans yrkande.

Herr **JÖNSSON** i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! En av reservanterna har redan sagt så pass mycket, att jag kanske skulle kunnat avstå från att yttra mig. Jag skall emellertid ändå framföra

några synpunkter på denna fråga, som jag tycker är väsentlig.

Det är tydligt, att utskottsmajoriteten — vilket jag hoppas att utskottets talesman senare skall bekräfta — är positivt inställd till denna fråga, ty i utlåtandet säges, att motionärernas yrkande i och för sig framstår som välbefogat. Majoriteten har emellertid avstyrkt motionärernas yrkande med hänvisning till det ekonomiska läget.

Herr Nelander har redan sagt, att den föreslagna höjningen av anslaget med 200 000 kronor skulle vara en lönsam investering. Jag skall med några exempel visa vad forskningen på detta område betyder.

Jag tänker t. ex. på den betydelse undersökningen angående skydd för åkande vid bilkollisioner haft för användningen av säkerhetsbälten. Om vi inte hade haft de erfarenheter som forskningen gett oss, hade vi inte haft säkerhetsbälten i så många bilar. — Trafiksäkerhetsarbetet hade inte kunnat ske med samma tyngd och effektivitet, om vi saknat vetenskaplig forskning på detta område.

Jag kan också peka på undersökningen beträffande skyddshjälmarna för motorcyklister. Genom de erfarenheter man vunnit om hjälmarnas effektivitet har man kunnat inrikta propagandan på att hos motorcyklisterna inskräpa betydelsen av att de har hjälm. Därigenom har antalet skullskador kunnat nedbringas i betydande grad.

Undersökningen om bländning i mörker och andra synproblem har säkerligen också varit av stor betydelse för den statliga propagandan genom NTF och för de frivilliga organisationernas arbete.

Så är det på flera områden, där man genom propaganda vill skapa ökad trafiksäkerhet. Man antar att det är så och så, men man borde få veta mera, och för att få veta mera måste man forska i snabbare takt.

Jag tror, herr talman, att det vore en

Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

mycket lönsam investering att öka detta anslag med 200 000 kronor. Det skulle säkert ge ett snabbt utbyte. Ju säkrare forskningsresultat vi har att hålla oss till, desto snabbare kan olycksfrekvensen nedbringas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten 32 av herr Bengtson m. fl. fogade reservationen.

Herr förste vice talmannen MALMBORG (fp):

Herr talman! Vi har en lång rad forskningsanslag för olika områden som vi måste tillgodose. Även med risk att verka tjugit nödgas jag på nytt erinra om att de ekonomiska resurserna är begränsade och att vid kravens tillgodoseende alltid en viss avvägning måste äga rum. Vad beträffar det nu aktuella anslaget vill jag också påminna om att det glädjande nog har kunnat höjas avsevärt under de senaste åren. Denna höjning är markant, vilket framgår därav, att under det att anslaget 1958/59 stannade vid 100 000 kronor, så uppgår det nu till 550 000 kronor. Det är inte många anslag som kunnat höjas i den takt och den omfattningen. De av reservanterna anförda skälen för ytterligare anslagshöjning vill jag på inget sätt undervärdera, och vi får hoppas att medelsbehovet i framtiden än bättre skall kunna tillgodoses.

Med stöd av det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON i Göteborg (s):

Herr talman! Utöver vad reservanter och motionärer anført har jag inte mycket att tillägga, men jag vill understryka de synpunkter de anført.

Jag hyser en del kätterska tankar om det sparsamhetsnit som statsutskottsmajoriteten ådagalagt i fråga om detta anslag. När vi i fjol behandlade detta ärende hade utskottet föreslagit 500 000 kronor, medan fyra reservanter yrkade på en miljon kronor. I år har utskottet föreslagit en höjning till 550 000 kro-

nor, men nu är det åtta reservanter som yrkar på 750 000 kronor. Man kan alltså konstatera att man inom statsutskottet är på glid mot en större vakenhet för betydelsen av denna fråga. Är man optimist och räknar med att denna glidning fortsätter, så kommer kanske nästa år reservanternas antal att ha fördubbats och därmed att ha förvandlats till majoritet i utskottet, och man får väl hoppas att även majoriteten i riksdagen då skall vara för det högre anslaget.

Nu säger utskottets talesman herr Malmborg, som jag vet är mycket intresserad av trafiksäkerhetsfrågor, att detta anslag har ökat högst väsentligt under åren. Det är riktigt, men å andra sidan skall vi komma ihåg, att antalet registrerade bilar också ökas mycket kraftigt. I september 1960 var antalet 1 200 000, vilket innebär en ökning från föregående år med något över 110 000 bilar. Med hänsyn till trafikutvecklingen är det ganska påtagligt, att statsutskottet och alla andra som är intresserade måste rätta till anslagen för att motverka de olyckor som denna ökade trafik medför. Siffrorna har tidigare angivits av herr Nelander. År 1959 döddes 927 människor i trafiken. Antalet skadade uppgick till 21 000, därav 3 200 svårt. Ett stort antal av dem blir förmodligen invalider. Genom en ungefärlig beräkning har man, som herr Nelander mycket riktigt anförde, kommit fram till att trafikolyckorna medför en nationalförlust på mellan 900 och 1 000 miljoner kronor.

Jag har ansett och anser fortfarande, att de trafiksäkerhetsåtgärder av olika slag som statsmakterna vidtar måste betraktas som en säkerhetspremie för att genom en framtida begränsning av olyckorna skydda människorna.

Kommunikationsministern har under senaste tiden tagit flera prisvärda initiativ av praktisk natur för att komma till rätta med olycksfall inom trafiken, exempelvis den införda hastighetsbegränsningen. Tillsättandet av en utred-

Kostnader för vetenskaplig trafiksäkerhetsforskning

ning för eventuellt införande av högertrafik måste också betraktas som ett initiativ för att på den vägen komma fram till större säkerhet. Kommunikationsministern kan använda sin initiativkraft i frågor som rör trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder, men på det ekonomiska planet är hans reformiver begränsad. Denna reformiver skulle inte vara stäckt, om det inte vore så, att kommunikationsministern inte själv förfogar över pengarna.

Beträffande det i reservationen yrkade högre anslaget måste sägas, att det mot bakgrund av vad som anförs i trafiksäkerhetsrådets petita är ganska väl motiverat. Där krävs 750 000 kronor för psykologisk, medicinsk och teknisk forskning. Om trafiksäkerhetsrådet inte får dessa pengar, måste det framlagda programmet begränsas. Ökningen med 200 000 kronor betyder inte enligt vad som försports, att trafiksäkerhetsrådet skulle få möjlighet att vidga sitt program, ty redan det nuvarande programmet torde förutsätta en ökning med 200 000 kronor — såsom föreslås i reservationen — för att rådet skall kunna fullfölja det program det satt sig före.

Om jag inte misstar mig föreslog organisationskommittén, populärt kallad den Nordenstamska kommittén, i sitt betänkande att i budgeten för 1959/60 skulle upptas ett belopp av 850 000 kronor för detta ändamål. Anslaget i fjol blev emellertid bara 500 000 kronor.

Herr talman! Med hänsyn till att jag anser att arbetet för trafiksäkerheten kräver dessa ekonomiska resurser för att kunna nå fram till ett godtagbart resultat ansluter jag mig till reservationen.

Herr JÖNSSON i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! Utskottets talesman herr Malmborg framhöll, att det här gällde en avvägningsfråga, och påpekade för oss motionärer, att anslaget höjts rätt väsentligt.

Jag vill med anledning därav bara

anföra, att det är givet att vi motionärer har kännedom om detta förhållande, men vi vill påpeka, att också olycksfallsstatistiken visar en stegring. Under hela 50-talet har en fortgående ökning av antalet olyckor, ställda i relation till folkmängden, kunnat registreras. Det har också resulterat i att statsrådet har höjt anslaget till NTF och till trafiksäkerhetspropaganda och ansett det nödvändigt med en särskilt omfattande säkerhetskampanj under fjolåret och i år.

Vi motionärer anser, att om man skall satsa mycket pengar på sådan propaganda — och vi är glada åt att så sker, om trafikolyckskurvan därigenom kan vändas nedåt — bör man också satsa mycket mera på forskningen, ty om man inte vet tillräckligt om orsak och verkan utan måste anta och tro att det förhåller sig på visst sätt, kan inte pengarna till propagandan användas så effektivt som möjligt. Vi motionärer har syftat till att de av staten anslagna medlen till de enskilda organisationerna på detta område skall kunna användas så vettigt som möjligt och leda till ett så snabbt resultat som möjligt.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Nelanders begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 32:o) i utskottets utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit

den vid punkten fogade reservationen 4) av herr Bengtson m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nelander begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 113 ja och 83 nej, varjämte 11 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 33—60

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 61

Driftbidrag till statens järnvägar

Kungl. Maj:t hade (punkt 61, s. 124—128) föreslagit riksdagen att till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 80 000 000 kr.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eskilsson* och *Sveningsson* (I: 238) och den andra inom andra kammaren av herrar *Magnusson* i Borås och *Nilsson* i Svalöv (II: 349), vari hemstälts, att riksdagen måtte upptaga förevarande anslag med 50 milj. kr. samt uttala, att en särskild nämnd måtte inrättas för fullgörande av vissa i motionerna angivna uppgifter;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Svanström* och *Nils-Eric Gustafsson* (I: 243) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Tvärälund m. fl. (II: 352).

Driftbidrag till statens järnvägar

Utskottet hemställde,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 238 och II: 349, såvitt nu vore i fråga, till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 80 000 000 kr.;

II. att motionerna I: 238 och II: 349 — såvitt de avsåge ett uttalande från riksdagens sida rörande en särskild nämnd för avgörande av nedläggningsärenden — icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 243 och II: 352 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade avgivits av herrar *Kajser*, *Virgin*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett att utskottet under I. och II. bort hemställa, att riksdagen måtte

I. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 238 och II: 349, såvitt nu vore i fråga, till Driftbidrag till statens järnvägar för budgetåret 1961/62 anvisa ett anslag av 50 000 000 kr.;

II. med bifall till motionerna I: 238 och II: 349, såvitt nu vore i fråga, uttala att en särskild nämnd borde inrättas för avgörande av nedläggningsärenden.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr KÄLLENIOUS (h):

Herr talman! På denna punkt föreligger en reservation i anslutning till framförda motioner.

Denna fråga är inte ny; den har varit uppe till behandling tidigare. Den gäller enligt motionerna, att målsättningen för SJ skall innebära full kostnadstäckning och förräntning av statskapitalet. För att man skall kunna upprätthålla den målsättningen, måste man följaktligen antingen ha en sådan taxerättsättning, att bärkraftiga linjer subventioneras de mindre bärkraftiga, eller också måste omläggningar av driften och andra rationaliseringar företas. Det

Driftbidrag till statens järnvägar

får anses mindre tillfredsställande att — på sätt som är föreslaget — medelst driftbidrag över budgeten eliminera de allmänna olägenheterna av underskott på vissa banor. I och för sig strider det också mot den här nyss angivna målsättningen.

Vissa banor kan emellertid behöva trafikeras av civila eller militära skäl, trots att de lämnar ett underskott. Eftersom nu departementschefen har meddelat, att 1953 års trafikutredning inom kort kommer att framlägga en redogörelse för sådana banor, har man inte velat motsätta sig att driftbidrag utgår intill så sker och sakernas tillstånd bättre kan överblickas. Men i motionerna yrkas en reducering av detta driftbidrag med 30 miljoner kronor till 50 miljoner kronor för budgetåret 1961/62.

Vad beträffar problemet med nedläggningen av underskottsbanor i de berörda bygderna har man, för att minska olägenheterna härav, anvisat 20 miljoner kronor. Motionärerna förordar i detta sammanhang, att den av besparingsutredningen föreslagna nämnden för avgörande av sådana nedläggningsärenden måtte tillsättas.

Herr talman! Under återopande av det här anförda hemställer jag om bifall till den vid punkten 61 fogade reservationen av herr Kaijser m. fl.

Herr förste vice talmannen **MALMBORG** (fp):

Herr talman! Jag vill på nytt erinra om att detta anslag är avsett att bl. a. ge utrymme för vissa taxepolitiska åtgärder, samt att det inte enbart eller ens främst knutits till driften av de trafiksvaga bandelar, som kan betraktas som nedläggningsbara. Det är nämligen så, att ett av villkoren för en rationellare taxepolitik innesluter avveckling av hittillsvarande kostnadsutjämnung mellan trafikstarka och trafiksvaga järnvägslinjer. Underskotten på de senare bör elimineras dels genom förverkligande av nedläggningsplanerna

och dels genom att SJ erhåller driftbidrag för täckande av underskotten på sådana trafiksvaga linjer, som ej kunnat nedläggas. Utöver tillgodoseendet av det av statsmakterna uppställda kravet på full realekonomisk kostnadstäckning, inklusive förräntning av kapitalet, skulle SJ därigenom, som jag tidigare betonat, erhålla möjlighet till en rationell taxeanpassning på affärsbanenätet. Härutöver vill jag också nämna, att en nedräkning av bidragsanslaget på kort sikt närmast borde medföra en ökad belastning på anslaget för täckning av underskott å SJ:s fond och således inte leder till någon finansiell besparing.

Herr Källenius förde också på tal inrättandet av en särskild nämnd. Nedläggandet av en järnväg är alltid en fråga av största vikt för den bygd som berörs därav. Det har vi väl alla här i kammaren lagt märke till. Det är därför nödvändigt att ärenden om järnvägsnedläggningar handläggs med all rimlig omsorg. Man torde kunna påstå att så också sker, och jag tillåter mig att lite närmare redogöra för denna förhandlingsordning. Jag tror, att detta kan ha en viss betydelse för allmänhetens inställning till dessa frågor.

Nedläggningsbesluten, som fattas av Kungl. Maj:t, föregås av ingående undersökningar. Järnvägsstyrelsen och 1953 års trafikutredning har gjort upp en långsiktig plan för dessa undersökningar. Undersökningsarbetet bedrivs därefter primärt inom SJ:s distriktskanslier. Innan den förberedande undersökningen lämnas in till järnvägsstyrelsen, skall allmänheten i de berörda bygderna ha haft tillfälle att framlägga sina synpunkter vid ett av distriktsledningen anordnat trafikantmöte. Den centrala behandlingen av ärendena sker sedan inom en samarbetsnämnd med representanter för järnvägs-, väg- och vattenbyggnads- samt arbetsmarknadsstyrelserna samt för näringslivets trafikdelegation. Kungl. Maj:t har vidare anbefallt länsstyrelserna i flertalet län

Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar

att inom länsstyrelsens planeringssektion utse en kontaktman i nedläggningsfrågorna.

Om en bandelsundersökning ger vid handen, att järnvägsdriften bör läggas ned, överlämnar järnvägsstyrelsen — efter samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen samt arbetsmarknadsstyrelsen — framställning härom till Kungl. Maj:t, som har att efter vederbörlig remissbehandling fatta det definitiva beslutet i nedläggningsfrågan. Kungl. Maj:ts beslut föregås av beredning inom kommunikationsdepartementet, varvid bl. a. sker en ingående prövning av ersättningstrafikens organisation och överläggningar äger rum med länsstyrelserna, kommunerna och näringslivet. Inom kommunikationsdepartementet finns numera särskild personal avdelad för handläggningen av dessa ärenden.

Riksdagen har för innevarande budgetår anvisat ett särskilt anslag om 20 miljoner kronor för vägarbeten, som kan erfordras för att på ett skäligt sätt tillgodose ersättningstrafikens behov. Även för nästa budgetår kommer ett belopp av samma storleksordning att stå till förfogande för ändamålet enligt det beslut riksdagen nyss har fattat.

Att ändra på den organisation, som jag här beskrivit och som såvitt jag förstår fungerar väl, för att i stället inrätta en särskild nämnd med parlamentariskt inslag synes opåkallat. Utskottet och riksdagen har också tidigare avvisat förslag härom.

Jag ber med det anförda att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. I

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Kaijser m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. II

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen av herr Kaijser m. fl. i motsvarande del; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. III

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 62—65

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66

Lades till handlingarna.

§ 7

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående underskott å statens järnvägars fond för budgetåret 1961/62.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Utgifter under riksstatens åttonde huvudtitel (övnings- och yrkeslärarutbildning)

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1961/62 till övnings- och yrkeslärarutbildning jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1***Gymnastiska centralinstitutet:
Avlöningar**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkt 298, s. 633—641 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1961) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga

Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar

Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen angiven ändring av personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 704 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Knut Johansson m. fl.* (I: 313) och den andra inom andra kammaren av herrar *Allard* och *Kellgren* (II: 461), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att inrätta en personlig professur i ämnet arbetsfysiologi vid gymnastiska centralinstitutet för medicine doktorn Nils Lundgren.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag på motionerna I: 313 och II: 461,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den ändring i personalförteckningen för gymnastiska centralinstitutet, som föranleddes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för gymnastiska centralinstitutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) till Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 704 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr ALLARD (s):

Herr talman! I likhet med utskottet vill jag uttala min tillfredsställelse över att den nödvändiga utökningen av gymnastiska centralinstitutet nu blir verklig. Samtidigt vill jag också uttala en förhoppning om att simhallsfrågan

för institutet skall kunna lösas inom en snar framtid. Behovet av en simhall kommer att bli ytterligare skärpt genom den utökning av antalet elever som riksdagen nu skall besluta.

Utskottet har i sitt utlåtande, där man tillstyrkt den föreslagna utökningen av elevantalet vid GCI, också avstyrkt en motion av herr Kellgren och undertecknad om inrättande av en personlig professur i ämnet arbetsfysiologi för med. dr Nils Lundgren.

I anledning av utskottets avstyrkande vill jag med några få ord motivera det yrkande som framställts i motionen.

I slutet av 1954 inrättades en arbetsfysiologisk avdelning vid GCI. Som chef anställdes med. dr Nils Lundgren. Från den 1 januari i år arbetar avdelningen under namnet arbetsfysiologiska institutet. Verksamheten har sedan starten till största delen bekostats av personaladministrativa rådet och statens skogsforskningsinstitut. Från och med den 1 januari i år har LO och Svenska arbetsgivareföreningen utlovat årliga bidrag på tills vidare 10 000 kronor vardera.

Förläggningen till GCI har inneburit betydande fördelar genom att avdelningen som en del av GCI:s fysiologiska institution fått tillgång till laboratorier och utrustning och dessutom erhållit förankring i en institution i landet, där arbetsfysiologisk grundforskning bedrivs.

Genom avdelningens tillkomst har den tillämpade arbetsfysiologiska forskningen i landet kunnat avsevärt intensifieras. Fältstudier rörande rekryterings- och rationaliseringsfrågor inom skogsbruket och stora områden inom industrien har också utförts.

Den omfattning som avdelningen fått och också det förtroende den redan skapat såväl inom som utom landet är till stor del doktor Lundgrens förtjänst. En fortsatt utveckling är beroende av hans medverkan. Det är därför angeläget att ge doktor Lundgren som forskare inom ett mycket betydelsefullt om-

Gymnastiska centralinstitutet: Avlöningar

råde en tryggare anställning än vad kortfristiga anslag från arbetsmarknadens parter och näringslivets organisationer kan ge.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till motion nr II: 461.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr KELLGREN (s):

Herr talman! Jag vill instämma i vad herr Allard nyss anförde och även uttrycka min tillfredsställelse med vad utskottet har skrivit om att det behövs en allsidig belysning av frågan, innan man kan ta ställning till om denna professur skall inrättas. Jag tolkar detta utskottets uttalande som en uppmaning från utskottets sida, att denna allsidiga belysning med det snaraste bör komma till stånd. Jag hoppas alltså att ekle-siastikministern redan vid petitabehandlingen i höst vidtar åtgärder för att åstadkomma en sådan belysning av frågan. Det är nämligen hög tid att så sker.

Man har sagt att 1960-talet är utbildningens decennium, och det är nog alldeles riktigt. Jag skulle tro att 1970-talet kommer att bli det decennium, då man försöker se till att människorna får den rätta inplaceringen i arbetslivet och väljer sina yrken på lämpligaste sätt. Om detta skall kunna ske med framgång fordras, att man bättre känner till hur människorna anpassar sig i arbetslivet och hur de påverkas av de fysiska och psykiska förändringar som ett arbete medför. Vi står här i själva verket inför centrala forskningsuppgifter av utomordentlig betydelse, inte minst med hänsyn till den sociala utvecklingen. Jag behöver väl inte här understryka vilken betydelse yrkesvalet har. En rätt inplacering i arbetslivet kommer säkerligen att medföra väsentligt minskade sociala utgifter.

Arbetsfysiologien måste såsom vetenskap intaga en mera central plats i vår forskning och undervisning än den gör

i dag. Det är därför man med stor tillfredsställelse måste konstatera, att vi har fått denna stiftelse. Det arbete, som där ledes av doktor Lundgren, är — skulle man kunna säga — en sorts förebyggande verksamhet. I synnerhet fackföreningsrörelsen är mycket intresserad av och aktivt engagerad i detta arbete. Det är ju framför allt för människor i det produktiva arbetet som denna verksamhet har betydelse. Jag tror det vore klokt om denna kammare och denna riksdag med skärpt uppmärksamhet följde med vad som händer på dessa områden och aktivt intresserar sig för att genom anslag och på annat sätt stödja den arbetsfysiologiska forskningen.

Jag vill med dessa ord yrka bifall till motionen av herr Allard och undertecknad.

Herr NILSSON i Göingegården (h):

Herr talman! Utskottet har för sin del med stort intresse tagit del av vad som anförts i föreliggande motioner, och utskottet har även sagt ifrån, att man delar motionärernas uppfattning om värdet av den tillämpade forskning på området som bedrivs vid gymnastiska centralinstitutet och därmed samarbetande avdelningar. Trots detta är utskottet icke berett att tillstyrka motionens hemställan om inrättande av en personlig professur. Från utskottets sida är man ju i allmänhet synnerligen försiktig och restriktiv när det gäller personliga professorer, och även om tillgången på kompetenta krafter i detta fall liksom i andra liknande fall är sådan, att det otvivelaktigt bara är den föreslagne som bör komma i fråga för professuren, så har utskottet icke kunnat följa motionärerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets

Seminarier för huslig utbildning: Avlöningar — Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

hemställan, dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan oförändrad.

Punkterna 2 och 3

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4

**Seminarier för huslig utbildning:
Avlöningar**

Sedan punkten föredragits anförde

Herr **NORDGREN** (h):

Herr talman! I motionsparet nr 420 i första kammaren och nr 486 i andra kammaren har av representanter för de fyra största partierna understrukits vikten av att utbildningen av yrkeslärare inom klädsömnad skall liksom utbildningen inom samtliga övriga yrken dels omfatta en enligt yrkessammanslutningarnas mening tillfredsställande utbildning, dels tillsynsmässigt sortera under kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning.

Det kan inte finnas någon rimlig anledning att just dessa yrkeslärare, av vilka såväl den hantverksmässiga som den industriella, konfektionsmässiga beklädnadstillverkningen i viss mån är beroende, skall stå i särklass. Jag skall emellertid inte nu uppta tiden med att klargöra, varför jag anser att utbildningen av dessa lärare bör jämföras med utbildningen av övriga yrkeslärare och liksom denna sortera under KÖY, utan jag ber beträffande denna argumentation att få hänvisa till motionen. Jag inskränker mig till att konstatera, att utskottet i sitt utlåtande understryker att skolöverstyrelsen skall, i den mån så erfordras med hänsyn till frågornas vikt för verksamheten, samråda med överstyrelsen för yrkesutbildning. Härigenom skapas möjligheter för KÖY

att medverka vid utformningen av utbildningen för dessa yrkeslärare och av bestämmelserna för den förutbildning som sker för deras vidkommande.

Jag vill betona nödvändigheten av att det kommer till stånd ett sådant medinflytande från KÖY:s sida, så att de i motionerna framförda synpunkterna kan beaktas. Om det positiva uttalande som gjorts från utskottets sida leder till ett sådant resultat, tror jag mig kunna säga att motionärerna och de berörda organisationerna är tillfredsställda.

I förhoppning om att så blir fallet har jag inte för dagen något yrkande. Skulle denna förhoppning inte infrias, ber jag att få återkomma till frågan.

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 5—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 9

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr **STÅHL** (fp):

Herr talman! Självfallet har jag inte begärt ordet i denna ganska uppmärksammade byggnadsfråga för att uttala någon annan mening än den som kommer till uttryck i det här föreliggande enhälliga utskottsutlåtandet, till vilket jag alltså har anslutit mig. Tvärtom vill jag med tillfredsställelse notera, att alla inom utskottet har funnit det inträffade ytterst beklagligt och att vi varit an-

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

gelägna om att full klarhet skall förr eller senare — helst så snart som möjligt — kunna skapas även omkring orsakerna.

Jag vill också vitsorda, att utskottet vid sitt arbete med den framlagda propositionen har gått grundligt till väga. Olika parter har hörts: den av handelsministern tillkallade särskilda utredningsmannen, representanter för operastyrelsen liksom en av de tidigare chefstjänstemännen vid departementet. Vidare har vederbörande avdelning inom utskottet gått husesyn i den del av operahuset som står under ombyggnad. Tydligt var det då inte bara jag som gång på gång blev slagen av frågan om vart de 18 miljonerna har tagit vägen. Att jag inte var ensam framgår därav, att utskottet enhälligt begärt »en specificerad redogörelse för det ekonomiska utfallet av här ifrågakvarande byggnadsföretag», för att citera utskottets skrivning.

I den offentliga debatten har ordet »operaskandalen» figurerat. Det är ingen tvekan om att detta kommit att kasta en viss skugga på operachefen, operastyrelsen och operaledningen över huvud taget. Jag finner det angeläget att från denna plats framhålla, att varje sådan tanke i och för sig är oriktig. Det är ju bara så, att operan är inrymd i den fastighet som denna affär gäller.

Under arbetet med handelsministerns framställning har hos mig gång på gång inställt sig några funderingar och reflexioner, som jag i detta sammanhang inte har kunnat undertrycka. Under många år, men kanske i synnerhet under det senaste, har vi i tidningsspalter och från talarstolar — inte minst den som jag nu står i — fått talrika och energiska försäkringar om hur nödvändigt det är att en allt större proportion av våra resurser tillförs den så kallade allmänna eller offentliga sektorn av vår ekonomi. Detta inte bara därför att behoven även inom denna sektor är

stora; nej, dessa sagesmän utmålar denna del av våra insatser som mer välskött och framför allt bättre planerad än andra delar. Där dominerar allmänintresset, medan inom den enskilda sektorn — som man gärna säger — de mer kortsiktiga och kanske rent av i vissa fall något mindre värda privata vinstintressena härskar.

Så länge man rör sig med allmänna teorier och resonemang av denna typ, framförda med den dialektiska skicklighet som obestriddligen ofta förekommer i detta sammanhang, är det otvivelaktigt åtskilliga lyssnare och iakttagare som känner sig påverkade och kanske rent av övertygade därav. Så inträffar det emellertid då och då — som i detta fall — att vi liksom i blixtbelysning får praktiska illustrationer till dessa teoretiska diskussioner och resonemang. Det visar sig då, att illustrationerna inte helt och hållet verifierar teoriernas innebörd och syfte. I stället frågar sig den enkla allmänheten, hur det egentligen kan gå till så här när staten bygger. När man söker efter roten och upphovet, efter förklaringar, är det ytterst svårt att få tag i någonting som man kan få fast grepp om.

Självfallet varken kan eller skall jag här på något sätt diskutera ansvarsfrågan. En rad utredningar har ju i detta fall med alldeles påfallande skyndsamhet tillsatts. För det första har vi den ödeenska utredningen, som handelsministern omedelbart tillkallade och som redan för åtskillig tid sedan är färdigställd. För det andra har vi JK-granskningen av frågan, huruvida eventuellt juridisk ansvarighet bör utkrävas. För det tredje har vi ecklesiastikministerns utredning om den dualistiska förvaltningen av operabyggnaden, som väl också bör gälla — eftersom förhållandena är enahanda — dramatiska teaterns byggnad. För det fjärde har vi kommunikationsministerns utredning om byggnadsstyrelsens organisation, som åt-

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

minstone till tiden sammanfaller med en flykt från detta verk, vilket därför för närvarande torde arbeta under svårare förhållanden än kanske någonsin. Till alla dessa utredningar kommer slutligen konstitutionsutskottets dechargegranskning, som väl nu torde vara i gång. Den inriktar sig på det konstitutionella ansvar som vederbörande statsråd kan drabbas av.

Handelsministern bedyrar i propositionen, att de utredningar som förelåg då detta beslut fattades var jämnogoda med dem som man brukar stödja liknande beslut på. Jag kan här intyga, att den dåvarande statssekreteraren hos handelsministern har verifierat denna framställning.

Ingenting misstänktes i departementet, när förslaget lades fram om denna byggnadsplan till en kostnad av 7 miljoner kronor, trots att endast några få månader tidigare departementet hade fått sig förelagt ett projekt, där kostnadsberäkningarna slutade på en summa av 17 miljoner kronor. Ingenting har heller misstänkts när utbetalningarna skedde, vare sig utbetalningarna av lotterimedel eller a conto via byggnadsstyrelsen. Jag bara konstaterar detta.

Vi har alltså här framför oss ett konkret fall, som plötsligt gett oss en inblick i hur planering, garanti för hållbara kostnadskalkyler och andra vid byggnadsföretag nödvändiga premisser kan te sig då man ser från insidan hur medel förbrukas inom den allmänna sektorn. Vad som här har inträffat har rubricerats som »olycksfall i arbete». Den bedömningen var kanske mera yster än sakligt motiverad. Utan att på något sätt gå in på ansvarsfrågan, vill jag säga att det fall vi här har framför oss, dessa miljonlukande kostnader och inte minst omöjligheten att åtminstone på detta stadium få en godtagbar förklaring, är så allvarligt, att det är nödvändigt att strålkastarna riktas mot

vad som sker även på den allmänna sektorn.

Vad som vi här bevittnar borde för dem som så ofta och så skickligt utmålar den offentliga sektorns överlägsenhet ge en tankeställare så att de i fortsättningen talade mera försiktigt om dess fördelar i förhållande till den enskilda sektorn. Inte heller där kan händelser av detta slag förhindras, men man har större möjligheter att förebygga dem därför att de ansvariga där löper direkta ekonomiska risker. Även om förlusterna i sista hand alltid drabbar hela samhällsekonomin kommer man inte ifrån, att det är en stor skillnad, om en förlust går ut över enskilda risktagare eller, som i detta fall, i första hand drabbar skattebetalarna.

Jag har velat knyta dessa reflexioner till det enhälliga utlåtande som här föreligger. Jag är tillfredsställd med den skrivning utskottet har gjort. Den är klar och bestämd.

Jag ber med detta att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Vi har tidigare haft möjlighet, herr talman, att här tala om operaskandalen, men vi kommer att få flera tillfällen i den mån utredningen fortsätter.

Jag är naturligtvis anhängare av att vi bygger huset färdigt. Ingen medlem av kammaren skulle vilja välja en annan väg. Jag begärde ordet när jag hörde herr Ståhl försöka göra detta till en fråga där rätt skall skipas mellan den offentliga och den privata sektorn.

Säkert har inom den offentliga sektorn begåtts många fel, kanske de flesta på ett tidigare stadium, och de felen skall vi granska. Men det som jag tycker är kärnpunkten är hur en stor koncern i guldkrogsbranschen, knuten till Wallenbergs Enskilda bank, har lyckats skoja till sig detta enastående fördelaktiga kontrakt där de betalar en sjättedel

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

eller en sjundedel av den hyra som de borde betala. Och till vilket ändamål? Till att skapa en guldkrog som blir så dyr att den bara kommer att kunna användas av dollarturister och för stora skatteflyktmiddagar och skatteflyktluncher. Även om denna skandal kanske i det långa loppet blir liten bredvid skandaler som är att vänta, t. ex. SAS-skandalen, där vi också märker huset Wallenbergs ordnande hand bakom det hela, tror jag att herr Ståhl valde ett sällsamt olyckligt exempel för att bevisa den privata sektorns fördelar.

Jag beklagar mycket att operan har kommit att betraktas som en sorts bakficka till den stora guldkrogen och att angelägna uppgifter i fråga om operahusets utbyggnad — det finns många befogade klagomål från artisternas sida, om t. ex. brist på repetitionslokaler — har kommit i skymundan för detta stora krogbygge och huset Wallenbergs mäktiga intresse däri.

Jag har inget annat yrkande än de andra som uppträtt här. Jag ville bara göra denna lilla kommentar till herr Ståhls framträdande i debatten.

Herr RYDÉN (fp):

Herr talman! En av riksdagens huvuduppgifter torde vara att fördela de knappa medelstillgångar vi äger på ett för samhällsekonomen så väl genomtänkt sätt som möjligt. Med imponerande sakkunskap och överväldigande noggrannhet — särskilt vid utskottsarbetet — nagelfars och övervägs olika anslagskrav, så att man inte ger några kronor för mycket eller för litet åt något håll. I varje fall får det ju, såsom jag erfarenhetsmässigt kunnat uppfatta det, absolut icke bli några favörer på några tusenlappar till kulturpolitiska åtgärder och kulturella värden över huvud taget. Knapphetens kalla stjärna lyser som fyrbåk framför allt då ordet kultur, innefattande konst, litteratur och musik, kommer på tal.

När en regeringsledamot icke — om jag uttrycker mig försiktigt — lyckas övervaka ett ärende som lyder under hans domvärjo och härigenom ställer riksdagens prövorätt offside, då förvandlas de av svenska folket valda ledamöterna i denna riksdag till blott och bart en remissinstans, dessutom en remissinstans i efterskott, som visserligen får ha sin oförgrifliga mening men som tvingas acceptera verkställda åtgärder — eller kanske brist på åtgärder.

Herr talman! Jag kan endast uttala min protest när det gäller att anslå dessa ytterligare nio miljoner kronor till operabygget.

Herr OHLIN (fp):

Herr talman! Jag hade väntat att herr Ståhls anförande, som ju på ett mycket intresseväckande sätt drog upp en principiell frågeställning, skulle föranleda handelsministern — den man som närmast haft att göra med denna angelägenhet och som i hög grad är en av de ansvariga för den ekonomiska politiken i landet — att här ta upp en debatt och kommentera herr Ståhls reflexioner. Handelsministern fann inte anledning att göra det. Han har nu tydligen blivit kallad att trycka på knapparna i en annan kammare och jag hoppas att han kommer tillbaka. Under tiden skall jag tillåta mig, herr talman, att understryka några synpunkter som är mycket nära besläktade med dem herr Ståhl framförde. På det sättet ger jag handelsministern tillfälle att komma igen och ta upp en debatt med herr Ståhl.

Jag vill först instämma med herr Ståhl när han sade, att saken inte gäller ansvarsfrågan. Den kommer upp i ett annat sammanhang.

Naturligtvis kan man erkänna att detta med operabygget är ett extremt fall och att man skall akta sig att betrakta det som representativt för skötseln av offentligt byggande. Å andra sidan kan man, herr talman, ingalunda förbigå, att

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

det tydligen förekommer fall av verkligt oekonomisk skötsel av offentligt byggande. Handelsministern säger själv att han handlagt denna fråga med samma omsorg som när det gällt användningen av anslagen över budgeten. All right — samma ansvarskänsla samma försiktighet, samma noggrannhet. *Ändå* får vi en sådan miljonrullning, som propositionen meddelar oss, vid operabygget. Att detta har kunnat ske belyser, herr talman, en viktig problematik som herr Ståhl snuddade vid — frågan om offentlig och enskild verksamhet på det ekonomiska området.

Från regeringshåll har man i denna kammare under den gångna vintern vid ett par tillfällen beträffande den offentliga sektorn och dess utvidgning talat om den planmässiga samhälleliga ekonomiska verksamheten och allt detta. Såvitt jag förstår har man inom regeringspartiet all anledning att mycket allvarligt fråga sig hur det egentligen står till i detta avseende. — Jag talar nu inte om undervisningsväsendet och dylika ting. — Jag måste dock säga, att vi här har ett lysande exempel på hur missvisande det är att tala om att den offentliga ekonomiska verksamheten är mera planmässig, bättre förberedd och mera i överensstämmelse med samhällets intressen än enskild ekonomisk verksamhet.

Jag tror säkert att det förekommer åtskilligt offentligt byggande som är väl förberett. Det är emellertid tydligt att det vid inte så få tillfällen förekommer fall, om vilka man ingalunda kan fälla detta omdöme. Enligt min mening aktualiserar, herr talman, operabygget en frågeställning av rakt motsatt art mot den som från regeringspartiets sida har aktualiserats under det gångna året. Det är följande frågeställning: På vilka områden av offentlig ekonomisk verksamhet bör man överväga en inskränkning? På vilka områden bör man överväga att överlämna så mycket som möj-

ligt åt enskilda för att det skall bli bättre och billigare utfört?

Det kan vara fråga om att åt enskild företagsamhet uppdraga att delta i planeringen på ett mycket tidigt stadium, inte bara göra upp entreprenadkontrakt när planerna redan är tillrättalagda. Det kan ifrågakomma att i större utsträckning överlämna hela verksamheten åt enskilda. Tydligen kan också den frågan resas, om inte sådana beräkningar som byggnadsstyrelsen utför bör i vissa fall behandlas även av något enskilt företag på ett tidigt stadium, så att handelsministern och regeringen får ett fullständigare material till grund för sitt bedömande.

Herr Ståhl berörde handelsministerns och regeringens många utredningar, och de är givetvis i och för sig välkomna. Men riksdagen kan inte acceptera att regeringen betraktar dessa utredningar som en skyddsskärm, bakom vilken man döljer sig och säger att frågorna om hur man skall ernå större effektivitet o. s. v. får vi diskutera längre fram. Under tiden som utredningen arbetar dyker det ju ständigt upp nya ekonomiska problem som sammanhänger med det offentliga byggandet.

Jag tillåter mig fråga handelsministern: Har regeringen tänkt vidta några åtgärder för att komma över de speciella svårigheter som kan väntas uppkomma när byggnadsstyrelsen nu snart blir av med ett icke ringa antal av sina skickligaste medarbetare? Det är en fråga, som man inte kan bordlägga till dess en utredning är färdig. Den påkallar uppmärksamheten omedelbart. Och det vore givetvis av intresse för kammaren att höra hur regeringen tänker handlägga den aktuella frågan, som i viss mån är oberoende av långtidsspörsmålen om vad som kan bli resultatet av en tillsatt utredning.

Herr talman! Jag har tillåtit mig göra i huvudsak samma principiella reflexioner som herr Ståhl, och jag har gjort

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

det för att hela diskussionen om den offentliga sektorn och dess ekonomiska verksamhet skall få ett riktigare perspektiv än vad den haft när regeringspartiet har dragit upp debatten. Då har framställningen blivit starkt snedbelastad. Jag tycker det skulle vara värdefullt om vi kunde få till stånd mera balanserade debatter kring dessa stora problem rörande omfattningen, arten och styrelsen av den offentliga verksamheten och de ekonomiska frågorna där.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Här föreligger ett enhälligt utskottsutlåtande med tillstyrkan av Kungl. Maj:ts framställning i den aktuella propositionen. Under debatten har heller inte ställts något annat yrkande. För min egen del hade det därför knappast funnits anledning att här ta till orda. Jag skall emellertid ändå tillåta mig att här göra några små reflexioner i anslutning till de anföranden som herrar Ståhl och Ohlin här hållit och med anledning av de principiella synpunkter som därvid framfördes.

Vi är alla ense om att den kostnadsfördyring som inträffat i samband med operabygget är synnerligen beklaglig. Såväl i regeringen som här i riksdagen är också alla angelägna om att finna en ordning, som i möjligaste mån garderar oss mot riskerna för liknande händelser i framtiden. Jag tar där fasta på vad herr Ståhl sade, att olika åtgärder redan vidtagits i syfte att undvika en upprepning av vad som inträffat.

De principiella reflexioner, som herrar Ståhl och Ohlin gjorde rörande ineffektiviteten inom den statliga sektorn och effektiviteten på den privata sektorn, vill jag dock inte skall stå helt oemotsagda. Vi erkänner alla att det i detta fall och även ibland vid tidigare tillfällen inom den offentliga sektorn har förekommit anmärkningsvärda kost-

nadsöverskridanden, när ett byggnadsprojekt fullföljts. Men det är väl inte så erfarna män som herrar Ståhl och Ohlin obekant att det även på den privata sektorn göres dylika beklagliga felkalkyler. Man kan visserligen säga som herr Ståhl, att i den privata sektorn är riskerna mindre, ty där blir det vederbörande företag självt som får bära de ekonomiska konsekvenserna av en felaktig planering och en kostnadsfördyring som inte förutsetts. Detta är sant. Men å andra sidan hindrar inte detta att sådana kostnadsfördyringar har inträffat i betydande utsträckning, men de har av naturliga skäl inte kommit till allmän kännedom.

Tror herrarna verkligen att berörda myndigheter och i sista hand regeringen inte känner sitt ansvar gentemot den anslagsbeviljande riksdagen så starkt, att också det utgör en viss beskärning av de risker som här kan föreligga? Jag tar herr Ohlins parallell och frågar: Tror verkligen herrarna att det hänsynstagande till aktieägare och bolagsstyrelse, som en enskild bolagsledning känner, är större än det ansvar Kungl. Maj:t och myndigheterna känner inför en så noggrann och ansvarsmedveten församling som den svenska riksdagen? Det tror inte jag. Tvärtom anser jag att vetskapen om att ting av detta slag omedelbart kommer till offentlighetens kännedom och får konsekvenser vid riksdagens prövning är ett moment, som i minst lika hög och kanske ännu högre grad verkar som en återhållande faktor vid bedömningen av olika projekt.

Detta tror jag gör det ytterst angeläget för dem, som bär ansvaret för igångsättandet, att eftersträva att projektet hålles inom den kostnadsram som ursprungligen uppdragits.

Mot bakgrund av vad jag nu sagt anser jag knappast det av herrar Ståhl och Ohlin anförda exemplet särskilt lämpligt för att belysa skillnaden mellan privat och offentlig företagsamhet

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

på detta område. Det har inte kunnat ledas i bevis, att felkalkyler inom den enskilda sektorn är mindre till sin omfattning, proportionellt sett, än inom den offentliga sektorn. På båda hållen känner man — och måste känna — ett visst ansvar. Jag är närmast böjd för att tro, att ansvaret måste kännas tyngre inom den offentliga sektorn.

Sedan kan vi fortsätta diskussionen om vilket som är mest ekonomiskt effektivt: enskilt byggande eller offentligt byggande. Det har aldrig från det parti som jag tillhör gjorts gällande annat än att på vissa områden det enskilda säkerligen är överlägset medan det på andra områden är nödvändigt att man får bedriva verksamheten i samhällelig regi.

Herr Ohlin ställde slutligen till mig en fråga. Han nämnde att byggnadsstyrelsen nu förlorar många av sina allra bästa medarbetare, och han undrade vad regeringen tänkte företa sig i anledning därav. Jag vill säga att frågan är föremål för övervägande inom regeringen, men eftersom det ankommer på kommunikationsministern att svara i detta ärende vill jag inte här gå in på närmare svaromål. Herr Ohlin kan emellertid vara övertygad om att vederbörande statsråd har sin uppmärksamhet fäst på detta spörsmål och på de problem, som en avgång av ledande och skickliga tjänstemän inom byggnadsstyrelsen kan komma att medföra.

Herr STÅHL (fp):

Herr talman! Först en detalj i statsrådet Langes inlägg! Han erkänner att kostnadsöverskridanden och missöden av det här slaget inträffar i den offentliga sektorn, men, säger han förlåtande, det gör det ju även på det privata området. Det är alldeles självklart att det gör det, och det kan inte undvikas.

Men det är en ganska slående skillnad mellan detta och vad som inträffat

i varje fall i den här omstridda historien, när det gick ungefär två år emellan det att arbetena igångsattes och handelsministern och departementet fick larmsignaler om de mycket stora kostnadsöverskridandena. På andra avsnitt av den offentliga sektorn, för att nu göra alla parter rättvisa, t. ex. inom kommunal- och landstingsförvaltningen brukar det ändå vara så att man bestämt håller på regeln att fyllnadsanslag skall begäras när man märker att det är på väg att bli betydande kostnadsöverskridanden. Här är tidsintervallen litet för stor, herr handelsminister, för att man skall kunna släta över vad som har inträffat.

Därtill kommer naturligtvis på den privata sektorn det ekonomiska ansvar som åvilar varje bolagsledning, för att nu använda handelsministerns egen parallell.

Jag vill emellertid, eftersom jag tillät mig att rikta en vördsam uppmaning till förespråkarna för den offentliga sektorns utökning att utifrån sådana här fall tala med mindre bokstäver än tidigare, gärna erkänna att det gjorde handelsministern här mot denna bakgrund, och det på ett ganska påfallande sätt. Handelsministern säger — om jag antecknat rätt — att detta inte är något särskilt lämpligt exempel när man vill gå närmare in på jämförelser mellan den privata och den offentliga sektorn. Ja, jag förstår handelsministern när han i denna situation uttrycker sig på det sättet. Men jag tror att det har varit nyttigt med den här lilla tankeställaren, inte därför att vi på något sätt menar att den enskilda sektorn är ofelbar, men därför att det är nödvändigt att använda faktiska händelser av detta slag för att belysa att man på det håll som handelsministern företräder inte bör tala för tvärsäkert om den offentliga sektorns överlägsenhet. Den torde nämligen inte ha någon överlägsenhet i fråga om vare sig planering eller ef-

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

fektivitet att skryta över. Det är detta som jag för min del har velat belysa.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Bara ett par ord i anledning av herr Ståhls senaste anförande. Jag vänder mig mot uttrycket att jag här skulle ha försökt släta över vad som förekommit. Tvärtom, så snart det blev mig bekant vad som höll på att inträffa, tillsattes i all offentlighet den utredning, som återopas i utskottets utlåtande och som också herr Ståhl i sina anföranden har talat om.

Det kan ju betraktas som anmärkningsvärt att byggnadsarbetena här hade pågått i nära två år innan handelsdepartementet blev underkunnigt om att anslagen inte skulle räcka till. Jag vill bara på den punkten framhålla, att när larmsignalen slutligen kom hade ännu inte ett öre mera utbetalats än som Kungl. Maj:t ställt till förfogande för byggnadsarbetenas bedrivande. Men jag erkänner gärna, herr Ståhl, att en sådan ordning måste eftersträvas, att man på ett tidigare stadium än vad som här varit fallet, av dem, som är ansvariga för byggnadsverksamheten på det statliga området, får reda på hur kostnadsutvecklingen gestaltar sig.

Jag skulle kunna ge herr Ståhl många exempel på kostnadsöverskridanden för projekt inom den enskilda sektorn som är vida större och anmärkningsvärdare än det som förekommit här. Men detta anser jag uppriktigt sagt inte skulle vara lämpligt att göra i kammaren. Det är ju en sak som inte heller angår riksdagen direkt. Det kan angå dem som sedan köper företagets produkter, dem som betalar premierna för livförsäkringar som de kan ha tagit i vederbörande företag.

Herr **OHLIN** (fp):

Herr talman! Bara en replik till handelsministern, som i sitt näst sista ytt-

rande huvudsakligen uppehöll sig vid frågan om sin och regeringens ansvarskänsla.

Jag vill inte på något sätt underkänna ansvarskänslan. Men det är ju inte tillräckligt att personer som sitter i spetsen för en organisation har ansvarskänsla; organisationens natur kan vara sådan att den inte passar för vissa slag av verksamhet. Jag vill ge herr Lange den komplimangen, att om herr Lange varit direktör i ett företag, som skulle bygga ett kontor, eller om han varit direktör i ett restaurangbolag, som skulle bygga en restaurang, skulle, tror jag, saken inte ha blivit skött så som operahusets ombyggnad. Jag tror att projektet skulle ha blivit vida mer i detalj genomarbetat i förväg, successivt övervakat månad efter månad etc., och därigenom skulle sådana här kolossala överskridanden ha undvikits. Jag hoppas att herr Lange är glad över det förtroende som jag härmed uttalar för hans kapacitet.

Jag kan hålla med herr Lange om att vi inte skall rada upp exempel — det behövs inte för dagens debatt. Men om man har anledning påpeka att det av och till uppkommer exempel på att förberedelserna för olika offentliga byggnadsprojekt inte varit noggranna och att detta delvis sammanhänger med den offentliga verksamhetens natur — frånavaron av det egna risktagande som finns inom det enskilda näringslivet — så får man väl knyta vissa principiella reflexioner härtill. På socialdemokratiskt håll säger man ju ofta — det är en del av den socialdemokratiska reträtten från den gamla renodlade socialismen — att vi skall bara låta staten överta sådan verksamhet som enskilda visar sig inte kunna sköta bra, varvid man utgår från att staten skulle sköta verksamheten mycket bra. Kan man inte också vända på saken och säga: Om det finns konkreta exempel på dyrbara misslyckanden inom viss ekonomisk

Ytterligare medelsanvisning till ombyggnad och reparation av operahuset i Stockholm

verksamhet som åtminstone till en del beror på något i själva systemets natur, går det då inte att minska det offentliga engagemanget och öka de enskildas insatser, så att riskerna blir mindre för ekonomiska förluster som drabbar folkhushållet och som drabbar skattebetalarna?

Den frågeställningen tycker jag äger verklig aktualitet i en principiell debatt. Regeringen har i alla möjliga sammanhang tagit upp frågan om den offentliga sektorns storlek till diskussion, och vi tillåter oss här att anlägga en principiell synpunkt på en del av den offentliga sektorn. Det är en principiell synpunkt som jag tror det finns anledning diskutera just i dag, även om vi, som herr Ståhl sagt, är glada åt att man i utskottet enats om en skrivning vilken, såvitt jag förstår, motsvarar de anspråk som kan ställas i dagens situation. Jag finner det glädjande att utskottet så kraftigt understryker angelägenheten av en noggrann planering av de offentliga investeringarna.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet LANGE:

Jag är ledsn, herr talman, att än en gång nödgas ta till orda i denna debatt. Men jag tror att herr Ohlin missförstod mig på en punkt. Jag har inte talat om ansvar i denna speciella fråga — den saken kommer vi, såsom herr Ståhl riktigt anförde, att få diskutera i ett senare sammanhang. Vad jag velat bestrida i de reflexioner, som framförts av både herr Ståhl och herr Ohlin, är att det ansvar som myndigheter och i sista hand Kungl. Maj:t känner för verksamhet av detta slag skulle vara mindre än det ansvar som åvilar ledningar för enskilda företag. Jag tycker heller inte att herrarna har kunnat leda i bevis att en sådan skillnad föreligger. Tvärtom tror jag, att med hänsyn till offentligheten i allt vad statsmakterna på detta område företar sig, borde ansvaret också vara

mera betungande inom den offentliga sektorn än inom den enskilda.

Jag vill därav inte dra slutsatsen att varje projekt som utförs på det offentliga området är mindre riskfyllt beträffande kostnadsöverskridanden än projekt som utförs på det enskilda området. Det har jag aldrig sagt och det vill jag inte heller i dag göra gällande. Det skulle kunna tänkas att en del byggnadsprojekt blir billigare i annan regi än byggnadsstyrelsens. Detta har jag aldrig ställt mig främmande till. Jag tror tvärtom att i några fall enskilda företagare kan prestera ett effektivare och billigare arbete än byggnadsstyrelsen kan. Jag tror att vi kan finna belägg för detta om vi ser på resultaten av den verksamhet som bedrivits. Men det finns vissa områden — och det här ifrågavarande projektet tillhör just det området, eftersom operabyggnaden råkar vara ett byggnadsminnesmärke — där man knappast skulle kunna räkna med att någon annan än det ansvariga statliga organet på området fick bli hyggnadsentreprenör. Jag vill därför inte bestrida utan skulle i stället kunna ge exempel på att byggnadsprojekt i vissa fall kan utföras billigare i enskild regi. Dock inte alla. Jag har även sett exempel på motsatsen.

Jag tror därför som sagt att detta exempel illa lämpar sig för några principiella betraktelser om enskild eller offentlig verksamhet är den överlägsna.

Herr JOHANSSON i Stockholm (k):

Herr talman! Jag påminner ännu en gång om att den enskilda företagsamheten i denna fråga har visat mycket stor skicklighet i ett avseende: den har lämnat alla risker åt staten och själv genom särskilda personliga ritningar och ständiga ingripanden lyckats klå, inte skattebetalarna den här gången utan folk som köper lottsedlar; den har alltså lyckats till egen förmån fördyra denna ombyggnad för att skapa den

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

guldkrog som vi nyss har talat om. Detta är den enskilda företagsamhetens insats här.

Herr MELLQVIST (s):

Herr talman! Alla vi som har deltagit i handläggningen av detta ärende beklagar djupt den utveckling som detta stora byggnadsprojekt har undergått. I såväl propositionen som i utskottets utlåtande redovisas en hel del faktorer som förklaringar till den vändning som ombyggnadsprojektet har tagit. Det är alltså förklaringar, inte försvar för utvecklingen som sådan.

Jag vill också verifiera vad herr Ståhl sade i första hälften av sitt anförande, där han underströk den noggrannhet med vilken avdelningen har gått till verket för att försöka få en klar bild av byggnadsprojektets utveckling och omfattning och framför allt orsakerna till den väldiga kostnadsökningen. Däremot kan jag självfallet inte följa herr Ståhl längre, när han fortsätter sitt resonemang och tar just detta projekt som exempel på skillnaden mellan den offentliga och den enskilda företagsamheten. Jag är övertygad om att skulle vi börja skärskåda de stora investeringarna, byggnadsprojekt och dylikt, inom den enskilda sektorn, skulle vi ganska snart möta liknande företeelser av måhända samma omfattning.

Inom avdelningen har vi funderat över orsakerna till kostnadsökningen i detta speciella fall. Trots att den särskilde utredningsmannens arbete har varit till viss vägledning, har det varit svårt att få någon direkt förklaring. Det är i alla fall vår förhoppning att detta fall skall tjäna som ett varnande exempel så att ett upprepande inte sker. Utskottsutlåtandet har en tydlig adress till dem det vederbör om att sådant här inte kan tolereras.

Vidare vill jag framhålla att i detta byggnadsarbete också det enskilda initiativet har varit inkopplat — det är i alla fall enskilda arkitekter som har

gjort upp de ritningar som legat till grund för detta projekt som har blivit så fördyrat. Det har också förekommit fortlöpande resonemang mellan å ena sidan operaledningen och å andra sidan restaurangbolaget. Det är väl kraven från den sistnämnda parten som har medverkat till att saken råkat i ett läge, som vi väl alla är överens om måste anses långt ifrån tillfredsställande.

Slutligen vill jag påpeka att ett enhälligt utskott står bakom skrivningen i det utlåtande som nu ligger på riksdagens bord.

Med detta ber jag få yrka bifall till vad utskottet har föreslagit.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 28, i anledning av väckta motioner om ändring av kommunal-skattelagens bestämmelser rörande avskrivning å maskiner och inventarier, som ingå i rörelse.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 11

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 357 av herr *Schött m. fl.* och II: 417 av herr *Allard m. fl.*, vari hemställts,

a) att riksdagen måtte besluta följande ändring av 3 § sista stycket förordningen om nöjesskatt: »Nöjesskatt utgår icke för uppvisning eller tävling i

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

skicklighet, som främst syftar till förkovran i visst yrke, ej heller för uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, anordnad av organisation, som är ansluten till Sveriges riksidsrottsförbund eller representerad inom Sveriges olympiska kommitté eller av annan sammanslutning, som enligt Kungl. Maj:ts medgivande må vara likställd med sådan organisation i nu förevarande avseende, eller för schacktävlan, bridgetävlan . . . föremål.»; samt

b) att — i överensstämmelse härmed — i 15 § samma förordning orden »eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor» utgår; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 479 av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.* och II: 566 av herr *Lundmark m. fl.*, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta om följande ändring av första meningen i 15 § nöjesskatteförordningen:

Där organisation, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål och som under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar, anordnar i 3 § första stycket avsedd nöjeställning, åtnjutes befrielse från nöjesskatt till den del skatten för varje tillställning icke överstiger 700 kronor.»

Utskottet hemställde, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 357 av herr Schött m. fl. och II: 417 av herr Allard m. fl. om befrielse från nöjesskatt beträffande idrottstävlingar m. m., ävensom

2) de likalydande motionerna I: 479 av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.* och II: 566 av herr *Lundmark m. fl.* om viss utsträckt befrielse från nöjesskatt för organisation med huvudsakligt syfte att främja allmännyttiga ändamål, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Söderquist, Gösta Jacobsson, Allard, Magnusson* i Borås, *Christenson* i Malmö, *Eriksson* i Bäckmora och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen, med bifall till de likalydande motionerna I: 357 av herr Schött m. fl. och II: 417 av herr Allard m. fl., måtte antaga följande

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 3 och 15 §§ förordningen den 21 december 1945 (nr 823) om nöjesskatt

Härigenom förordnas, att 3 och 15 §§ förordningen den 21 december 1945 om nöjesskatt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

Nøjesskatt utgår — — — under a) —g).

Nøjesskatt utgår icke för uppvisning eller tävling i skicklighet, som främst syftar till förkovran i visst yrke, ej heller för uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, anordnad av organisation, som är ansluten till Sveriges riksidsrottsförbund eller representerad inom Sveriges olympiska kommitté eller av annan sammanslutning, som enligt Kungl. Maj:ts medgivande må vara likställd med sådan organisation i nu förevarande avseende, eller för schacktävlan, bridgetävlan, visning av museum eller annan liknande inrättning, utställning av djur eller utställning av konstverk eller andra föremål.

15 §.

Där organisation, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförbara kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål och som under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar, anordnar i 3 § första stycket avsedd nöjeställ-

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

ning, åtnjutes befrielse från nöjesskatt till den del skatten för varje tillställning icke överstiger 300 kronor. Vad nu sagts skall dock icke gälla med avseende å tillställning, i vilken till huvudsaklig del ingår biografföreställning med undantag för sådan filmförevisning, som genom sitt ämnesval är ägnad att direkt främja organisationens syfte.

Folketshusförening eller — — — stycke sägs.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961; dock att äldre bestämmelser alltjämt skola äga tillämpning i fråga om nöjestillställning, som tagit sin början före ikraftträdandet.

2) att de likalydande motionerna I: 479 av herr Hjalmar Nilsson m. fl. och II: 566 av herr Lundmark m. fl. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställen föredrogs; och anförde därvid:

Herr ALLARD (s):

Herr talman! Enligt gällande bestämmelser för nöjesskatt behöver sådan skatt ej erläggas för inkomster vid idrottstävlingar, om skatten ej uppgår till 700 kronor. Det innebär att bruttoinkomster upp till 4 667 kronor är skattefria.

I den reservation som är fogad till utskottets betänkande yrkas, att idrottstävlingar helt befrias från nöjesskatt. Det är såväl principiella som ekonomiska skäl som utgör grund för reservationens yrkande.

Principskälen bygger på att idrottstävlingarna är en viktig och absolut nödvändig del av den idrottsliga verksamheten. Idrott utan tävlingar är också otänkbar. Tävlingsarrangemangen är emellertid alltid förenade med kostnader, och det är därför nödvändigt att ta inträdesavgifter av åskådarna för att täcka utgifterna.

När sedan dessa inkomster beskattas, blir följden att det är den idrottsliga verksamheten som beskattas. Ingen annan organisations verksamhet är utsatt för en beskattning liknande den idrottsorganisationerna drabbas av.

Någon större skillnad i principiell uppfattning mellan utskott och reservationerna synes ej råda, då utskottet i motiveringen för yrkandet om avslag på motionerna I: 479 och II: 566 framhåller, att tävlingsarrangemangen utgör en integrerande del av organisationernas verksamhet för att stimulera framför allt ungdomen till idrottsutövning. Det tycks mera vara ekonomiska synpunkter, som varit vägledande för utskottet, när det yrkat avslag på motionerna. Utskottet motiverar nämligen sitt ställningstagande med att de föreningar och organisationer, som redan nu har en god ekonomisk ställning, ytterligare skulle förbättra denna, om motionerna bifölles. Det är förvånande att utskottet på ett så löst antagande kan finna en grund för sitt avslagsyrkande, då det i verkligheten är så att hela den svenska idrottsrörelsen är fattig. Det gäller såväl föreningarna som förbunden. De föreningar och förbund, som kan ordna storarrangemang som ger några mer avsevärda inkomster, har en omfattande verksamhet, som drar stora kostnader men för vilken man inte kan få några tävlingsinkomster. En eventuell behållning av en stortävling går därför åt att täcka kostnader och underskott på andra av föreningarnas och förbundens verksamhetsområden.

Då nöjesskatten därtill är utformad som bruttobeskattning måste många gånger skatt erläggas, trots att arrangemangen eller verksamheten i dess helhet gått med förlust.

Låt mig anföra ett par exempel. Det är bekant bl. a. från pressen att Svenska friidrottsförbundet under föregående år hade en stor förlust på sin verksamhet. Förbundet tvingades att låna upp inte mindre än 250 000 kronor för att

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

ersätta det underskott som hade uppstått. Den stora förlusten var bl. a. förorsakad av minskade tävlingsinkomster. Trots detta fick förbundet under föregående år erlægga inte mindre än 49 605 kronor i nöjesskatt vid SM-tävlingar och landskamper som hölls i Stockholm.

Ett annat exempel, som också visar hur nöjesskatten kan drabba idrottstävlingarna, utgör de s. k. stadionklubbarnas internationella tävlingar. Den första tävling, som stadionklubbarna höll i somras, lämnade ett underskott på 6 000 kronor. Trots detta fick man betala 1 823 kronor i nöjesskatt. De fyra internationella stortävlingar, som ingick i stadionklubbarnas tävlingsarrangemang, lämnade en behållning på sammanlagt 356 kronor, som skulle delas mellan föreningarna. Det var ingen större behållning på en så omfattande tävlingsverksamhet, men i skatt fick klubbarna betala inte mindre än 16 381 kronor. Detta exempel visar klart att nöjesskatten utgör en mycket hård beskattning av den idrottsliga verksamheten och att den också medför många svåra ekonomiska problem för idrottens föreningar och förbund.

Jag vill anföra ytterligare ett skäl för bifall till motionen. Nöjesskatteförordningen har under årens lopp varit föremål för många förändringar och den har blivit urholkad. Det är svårt att avgöra var gränsen går mellan skattefria och beskattade arrangemang. Man kan exempelvis fråga sig, varför en bridge-tävling befrias från nöjesskatt, medan en friidrottstävling beskattas, eller varför gymnastikuppvisningar beskattas medan revyforeställningar är skattefria.

Ett bifall till reservationen innebär inte heller något större inkomstbortfall, vare sig för staten eller kommunerna. Nöjesskatten på idrotten kan beräknas ge totalt omkring 2,5 miljoner kronor per år. Hälften av den summan tillfaller staten och hälften kommunerna. Det

är inte alls någon större ekonomisk fråga vare sig för staten eller kommunerna, men för idrottsrörelsen skulle 2,5 miljoner kronor, omsatta i ungdomsarbete, bli ett betydande tillskott, och det skulle vara till stort gagn för samhällsarbetet.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl.

I detta anförande instämde herrar *Magnusson* i Borås (h), *Fälldin* (cp), *Darlin* (h) och *Edlund* (h).

Herr **EKSTRÖM** i Iggesund (s):

Herr talman! I egenskap av medmotionär i denna fråga skulle jag vilja anföra några synpunkter. Denna motion är en gammal bekant som många gånger malts genom riksdagskvarnen. Frågan gäller som herr Allard framhöll, om samhället i fortsättningen skall beskatta amatöridrotten eller inte.

Vårt land är ett av de få som har en sådan här beskattning. Det är skäl att erinra om att 1954 års nöjesskatteutredning under ordförandeskap av ledamoten av denna kammare herr Harald Kärrlander föreslog att idrottsrörelsen skulle befrias från skatt. Det är med glädje man kan konstatera att den grupp inom kammaren, som ställer sig bakom yrkandet om borttagande av denna nöjesskatt, blir större för varje år som går. När frågan var uppe i fjol blev voteringsciffrorna 117 för utskottet mot 83 för reservationen, varjämte 14 ledamöter avstod från att delta i omröstningen. Jag är säker på att kammaren i dag inte ger sig in på några vidlyftigheter i ekonomiskt avseende om dessa siffror nu ändras ytterligare så att reservationen bifalles.

Det har som herr Allard sade skett ändringar av nöjesskatteförordningen. 1957 års riksdag beslöt att höja det skattefria taket till 700 kronor. Därmed anser jag att riksdagen sagt ifrån att just idrottsutövandet, när det tar sig

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

formen av tävlingar, intar en annan ställning än andra nöjeställningar såsom tivoli, dans o. s. v.

Vid 1959 års riksdag motionerade jag om att man borde höja taket ytterligare. Detta ansåg sig riksdagen inte kunna gå med på. Jag anförde då att talet 4 667: 67 verkar underligt. Det är ju resultatet av en kompromiss inom bevillningsutskottet. Bevillningsutskottet tog då fram och »vädrade» den Apelqvistska utredningen som pågår och som skall utreda vissa frågor när det gäller organisationen på idrottens och friluftslivets område. Utskottet framhöll att det vore möjligt att denna utredning skulle komma in även på dessa skattefrågor. Jag tillät mig då betvivla att något sådant ingick i utredningens direktiv. Efter att nu ha läst om direktiven har jag funnit att så inte heller är fallet. Det finns alltså inte något skäl för riksdagen att avvakta resultatet av denna utredning, utan reservationen kan mycket väl följas.

Eftersom utskottsmajoriteten har vitsordat idrottsrörelsens betydelse för samhället och då särskilt för ungdomens fostran, skall jag inte orda så mycket om den saken. Jag vill bara starkt understryka vad utskottet säger. Jag känner själv idrottsrörelsen som gammal aktiv idrottsman och därefter som ledare. Det är i den senare egenskapen jag märkt vilka ekonomiska bekymmer idrotten lider av.

När den för idrotten mera ljumme ser arenaidrotten ute på Råsunda och på andra platser som något mycket lukrativt så beror detta utan tvekan på att skenet bedrar. Det är inte så som utskottet säger att man, om man lindrar beskattningen, skulle göra de rika föreningarna ännu rikare. Dessa föreningar är inte rika, ty de arbetar med en mångfald olika sektioner, ungdomssektioner, bordtennissektioner och en rad andra, som inte ger ett öre. Det är de publikdragande grenarna som skall täcka kostnaderna för verksamheten inom dessa andra grenar. Vem tror väl t. ex.

att orienteringssporten, som är så populär i vårt land, har några inkomster att röra sig med? Den får givetvis sina pengar från andra grenar som en idrottsförening bedriver.

När handelsministerns förbund — jag menar inte EFTA utan Svenska fotbollförbundet — för några veckor sedan höll sitt årsmöte, betonades det att publiksiffrorna har sjunkit avsevärt under senare år, inte minst på grund av televisionen. Specialförbunden har det inte heller så gott ställt ekonomiskt. När de anordnar landskamper kan det synas som om det blir en stor publiktillströmning, men pengarna skall ju sedan användas för landskampsutbyten där vårt lands representanter far till andra länder.

Utskottet vidrör en fråga som egentligen inte hör hit, när det talar om vad som avsättes till fonden för idrottens främjande. Utskottet framhåller att anslaget i år uppgår till 11,5 miljoner kronor och att det i årets statsverksproposition föreslås uppräknas med 600 000 kronor. Härtill kommer också kommunala bidrag.

Hur skulle idrottsrörelsen i dag klara sig utan de kommunala bidragen? I de kommunala församlingarna är det mycket svårt att gömma sig i någon anonymitet. Där möter idrottsrörelsen en positiv inställning. Men det går kanske lättare att säga nej när dessa frågor behandlas på rikspanet. Man är rädd för att ett borttagande av skatten skulle förorsaka ekonomiska bekymmer för kommunerna. Det är glädjande att höra, att bevillningsutskottet hyser sådana tankar. Jag skulle vilja säga att när kommunalskattelagen behandlas, talar man inte så mycket om verkningarna för kommunerna. När vi i fjol ganska avsevärt höjde förvärvsavdraget — vilket jag inte var motståndare till — sades det inte så mycket om att det skulle betyda ett inkomstbortfall på 50 miljoner kronor för kommunerna. Likadant är det när det gäller mycket annat, som vi

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

beslutar i detta hus; man tänker mycket litet på vilken betydelse dessa beslut får för kommunerna. Men i detta fall, där det kanske gäller någon miljon kronor, skjuter man kommunerna framför sig och säger, att det blir svårigheter för dem. De har gjort investeringar i anläggningar och har kostnader för ordningens upprätthållande, kostnader för renhållning o. s. v., och detta skulle de inte kunna klara. Jag tror att det är starkt överdrivet. Kommunerna investerar i idrottsanläggningar och har på sistone t. ex. gjort investeringar i konstfrusna ishockeybanor. De har haft kalkyler för finansiering och driftkostnaderna, men inte har nöjesskatten varit någon viktig faktor i dessa driftkalkyler. Det har i stället varit andra saker, t. ex. planhyror, som man tagit ut av organisationerna och som stigit till avsevärda belopp. Det har glädjande nog visat sig, att många av dessa anläggningar har blivit självfinansierande. Man har på köpet fått just det som är huvudsaken, nämligen möjligheter för ungdomen att bedriva ett härdande friidrottsliv.

Herr talman! Man borde nu kunna förvänta, att alla de ärade kammarledamöter, som i olika sammanhang stormar fram till denna talarstol när det gäller frågor om ungdomen och ungdomens fostran, moral och sedlighet, kamp mot brottslighet och kamp mot kriminella beteenden, ja, hela det problemkomplex som riksdagen så ofta debatterar, som ett led i sina strävanden skulle stödja den till utskottsbetänkandet fogade reservationen, till vilken jag härmed, herr talman, yrkar bifall.

Herr LUNDMARK (s):

Herr talman! I motionsparet I: 479 och II: 566 har yrkats, att samma förmaner i fråga om befrielse från nöjesskatt, som enligt 15 § i nöjesskatteförordningen gäller för idrotten vid uppvisningar och idrottstävlingar, skulle få tillämpas även för andra ideella orga-

nisationer, när de ordnar allmänna nöjeställningar och dylikt, d. v. s. att befrielse från nöjesskatt skulle lämnas generellt till den del skatten inte överstiger 700 kronor. För närvarande gäller en gräns på 300 kronor för dessa organisationer.

Vi motionärer vill inte på något sätt förringa betydelsen av idrotten och har inget att erinra mot förmaner den nu har. Befrielsen från nöjesskatt bör kanske, såsom föregående talare här framhöll, vara total för idrottsrörelsen. Men vi kan inte undgå att göra jämförelse med de andra ideella organisationerna. De har dock i stort samma uppgift, att fostra de unga och att skapa lämplig fritidssysselsättning. Krisen inom föreningslivet och krisen för våra samlingslokalägande organisationer motiveerar en generösare syn på nöjesskattefrågan. Föreningslivets aktivitet är i hög grad en ekonomisk fråga, och denna aktivitet är i andra hand avgörande för i vad mån man ute i landet kan bibehålla och underhålla sina samlingslokaler.

Utskottet har avstyrkt motionen och framhåller bland annat, att den favoriserade ställning, som idrottsorganisationerna fått, motiveras av att verksamheten stimulerar framför allt ungdomen till idrottsutövning. Man frågar sig då, om inte åtgärder som stimulerar ungdomen till annan fostrande fritidsverksamhet är lika betydelsefull. De flesta ideella organisationer är ju dock främst inriktade på ungdomen.

Utskottet anför också bland annat, att i den mån organisationer av detta slag, som främjar allmännyttiga ändamål, är beroende av ekonomiskt stöd för sin verksamhet, torde detta i stället böra lämnas i form av direkta bidrag. Till det kan sägas, att vore det bara så enkelt, skulle det inte vara något problem. Vi vet, att det inte är så enkelt. Men om det också vore det, frågar man sig, om det inte skulle vara mera tilltalande och framför allt mera fostran-

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

de för våra organisationer, om de kunde beredas sådana villkor, att de i görigaste mån kunde bli självförsörjande.

Man kan i detta sammanhang inte heller undgå att fästa uppmärksamheten på det förhållandet att våra revyer här i Stockholm, och för den delen även annorstädes, är skattefria. Har man råd till det, borde man också ha råd till denna eftergift åt de ideella organisationer, som främjar allmännyttiga ändamål och ungdomens fostran.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen nr 479 i första kammaren och motionen nr 566 i andra kammaren, innebärande att riksdagen måtte besluta om följande ändring av första meningen i 15 § nöjesskatteförordningen:

Där organisation, som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål och som under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar, anordnar i 3 § 1:a stycket avsedd nöjeställning, åtnjutes befrielse från nöjesskatt till den del skatten för varje tillställning icke överstiger 700 kronor.

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! Sedan herrar Allard och Ekström så utförligt motiverat den reservation som finns i bevillningsutskottets betänkande nr 35, kanske det kan anses vara mera våld än nöden kräver att även jag begär ordet för att yrka bifall till reservationen.

Det är dock två ting som jag gärna skulle vilja fästa uppmärksamheten på i samband med behandlingen av nöjesbeskattningen av idrotten.

Den stora idrottsrörelse som vi har i landet är framför allt ungdomsfostrande. Den del av idrottsrörelsen som man närmast tänker på när man diskuterar nöjesskatt eller inte på idrottstävlingar

utgör en mycket liten del av den samlade idrottsrörelsen, kanske 10—15 procent. 85—90 procent av hela idrottsrörelsen är motionsbetonad. Det är denna lilla del av idrottsrörelsen som nu beskattas som bidrar så att säga till att underhålla den motionsbetonade idrottsrörelsen, hjälper till att finansiera denna. Därför tycker jag att man verkligen har anledning att förundra sig över att statsmakterna skall beskatta denna lilla del av idrotten, när den har en så utomordentligt god syftning som att hålla i gång hela den stora idrottsrörelsen, den rörelse som alla erkänner har en så stor uppgift att fylla i samhället.

Ett annat förhållande som jag gärna skulle vilja fästa uppmärksamheten på är att Sverige utgör ett ganska enastående undantag när det gäller att beskatta idrotten, ty det gör man inte ute i världen. För att bara gå till våra grannländer Norge, Finland och Danmark kan sägas att där inte förekommer någon som helst nöjesskatt i den form vi har på idrottstävlingar. Ser vi på det övriga Europa finner vi samma sak. Frankrike, Storbritannien, Ungern, Polen, Tjeckoslovakien, Väst- och Östtyskland har ingen beskattning på idrotten, och exempelvis i Italien har man beskattning på nettoöverskottet vid idrotts-evenemang, alltså inte en bruttobeskattning som vi har i Sverige. Herr Allard talade utförligt om den verkan denna bruttobeskattning får och om hur man kan göra en förlust på 6 000 kronor men att stat och kommun ändå skall ha 16 000 kronor i skatt på ett sådant evenemang. Italien har funnit anledning att införa en nettobeskattning och inte som här i Sverige en bruttobeskattning, men i det alldeles övervägande antalet länder i Europa har man över huvud taget ingen beskattning. Jag tyckte att det fanns anledning att även framhålla detta i denna debatt.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till den reservation som är fogad till bevillningsutskottets betänkande nr 35.

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Herr ERIKSSON i Bäckmora (cp):

Herr talman! I föreliggande ärende kan jag fatta mig ganska kort, eftersom föregående talare torde ha redovisat de skäl och synpunkter som kan läggas på denna fråga. Då jag emellertid är med bland reservanternas ber jag ändå att få understryka några synpunkter.

Idrottsrörelsen har en stor fostrande betydelse för vår ungdom vilket också har understrukits av bevillningsutskottet. Därför bör inte staten genom skattepålagor försvåra denna verksamhet, som både ur ungdomens och samhällets synpunkt är så viktig. Visserligen anklagar man ibland idrottsrörelsen för att idka stjärnkult, men även om sådan förekommer, tror jag att den kan bidra till att hos ungdomen väcka intresse för idrottsligt utövande.

Jag tror, herr talman, att det i våra dagar är en stor tillgång för ett land att kunna skicka fram stora idrottsmän, och lika självklart är också att dessa idrottsmän måste rekryteras från en bred bas av idrottsligt utövande. Det har också visat sig att idrotten har en alldeles särskilt stark genomslagskraft när det gäller att skapa intresse bland världens länder och folk.

Herr talman! Hans excellens statsministern har i dagarna varit över i Amerika, och herr Hjalmarson har också nyss återkommit från ett längre besök därstädes. Ingemar Johansson har också som bekant varit i Amerika. Jag hoppas att ingen tycker att jag är ofin om jag vågar hysa den uppfattningen, att Ingemar Johansson torde vara den som kanske har skaffat oss de flesta sverigekännare i Amerika.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON i Essvik (s):

Herr talman! Förordningen om nöjesskatt har ju visat sig ha förmågan att inspirera till livligt motionerande och såsom vi väl även kunnat finna här till vältalighet.

Jag beklagar att jag med anledning av vad herr Allard och även en del andra talare yttrat måste erinra kammaren något om händelseförloppet vid tillkomsten av ifrågakvarande bestämmelser.

Skatten utgår bl. a. vid nöjesarrangemang och uppvisningar eller tävlingar i sport, idrott och gymnastik. Den organisation som har till huvudsakligt syfte att främja religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, idrottsliga eller andra därmed jämförliga kulturella eller eljest allmännyttiga ändamål och som under de senast förflutna fem åren icke lämnat utdelning åt sina medlemmar får skattebefrielse för den del av skatten som vid varje tillställning icke överstiger 300 kronor eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor.

Jag vill erinra om att 1954 års nöjesskatteutredning föreslog, såsom här riktigt påpekats, att uppvisning och tävling i icke professionell sport, idrott och gymnastik helt skulle fritas från nöjesskatt. Departementschefen ansåg sig inte kunna godta förslaget om fullständig skattebefrielse för idrottstävlingar. Han förordade i stället i proposition till 1957 års riksdag en utvidgning av möjligheterna till skattelindring för bl. a. idrottsorganisationerna. Det skattefria belopp, som då föreslogs i propositionen, uppgick till 300 kronor, vilket skulle innebära, att de mindre idrottsföreningarna i regel skulle bli skattefria. Med anledning av motioner som väcktes då såväl som nu beslöt utskottet uttala, att utskottet med hänsyn till de speciella förhållanden som råder beträffande idrottsrörelsen ansett sig böra föreslå en differentiering av tillställningar som anordnas av ideella organisationer på så sätt, att det skattefria beloppet höjdes i fråga om idrottstävlingar. Dyliga tillställningar borde enligt utskottets mening kunna lämnas obeskattade till ett belopp av 700 kronor för varje tävling.

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

Riksdagen beslöt sedan enligt utskottets yrkande.

I den motion som herr Allard m. fl. står för och som vi nu behandlar har man, såsom redan framgått av hans anförande, gjort gällande, att det är felaktigt att uttaga nöjesskatt. Man påpekar där idrottens fostrande betydelse för ungdom och kommer fram till ett yrkande att amatöridrottstävlingar skulle vara helt undandragna från skatteplikt enligt nöjesskatteförordningen. Som stöd för det yrkandet åberopas även, att nöjesbeskattningen fått menliga följder för idrottens organisationsverksamhet.

I det andra motionsparet som har framförts av bl. a. herr Lundmark, vilken nu här pläderat för sin motion, har man yrkat, att det skattefria belopp enligt § 15 i nöjesskatteförordningen för andra nöjestillställningar än idrottstävlingar skall höjas till 700 kronor. Motionärerna framhåller att samtliga ideella organisationer arbetar under ansträngda ekonomiska förhållanden och att det därför inte finns anledning till åtskillnad i fråga om skattebefrielse mellan dem och idrottsorganisationerna. För herr Lundmark m. fl. framstår det följaktligen såsom ett eftersträvansvärt mål att ernå samma förmåner som dem, vilka idrottsorganisationerna redan tidigare har kommit i åtnjutande av, detta trots svartmålningarna av herr Allard m. fl. över förhållandena inom idrottsorganisationerna.

Det har sagts här från flera håll att det inte råder några delade meningar inom utskottet angående idrottens betydelse för samhället och för ungdomen. Jag vill livligt understryka dessa uttalanden. Alla är vi ense om den stora betydelse som idrotten har, men att därav dra den slutsats som herr Allard m. fl. har gjort tycker jag inte är riktigt. Vi kommer väl ändå inte ifrån att idrottstävlingarna i sig innesluter ett moment av nöje.

Utskottet försökte 1957 göra en differentiering på så sätt att för tillställ-

ningar, som anordnades av de ideella organisationerna, det skattefria beloppet höjdes då det var fråga om idrottstävlingar från 300 kronor, som föreslagits i propositionen, till 700 kronor. Därmed anser jag att de önskemål, som herr Allard m. fl. framfört, blivit tillgodosedda. Det innebär nämligen i praktiken, att för idrottstävlingar nettointäkter på upp till 4 467 kronor för varje tävling inte tages upp till beskattning. Därmed torde man helt klara de små föreningarna, de som kämpar med verkliga svårigheter. Ett bifall till reservationen skulle väl inte innebära, att de rika föreningarna blir ännu rikare — vilket man velat läsa ut ur utskottets resonemang — men det skulle i alla fall innebära att de stora föreningarna — ty det är dem det gäller — skulle få större möjligheter till skattelättnader, medan de små föreningarna, de som ofta bedriver en för samhället mera betydelsefull idrott, helt ställes utanför.

Det talades här om orientering och om andra idrottsgrenar som har stora ekonomiska svårigheter. Ett bifall till reservationen innebär dock inte, att dessa organisationers ställning på något sätt förbättras. Det är endast de stora föreningarna, som kan arrangera tävlingar med nettointäkter på upp till 4 467 kronor, som därigenom blir hjälpta.

Herr Ekström nämnde att det var felaktigt att i utskottsutlåtandet peka på att kommunerna lämnar bidrag. Herr Ekström kan väl dock inte bestrida, att vissa kommuner — jag tänker då närmast på Solna — gjort betydande investeringar för idrotten. De bygger stora idrottsanläggningar och drar på sig framtida kostnader för renhållning, övervakning m. m., vilket herrar reserveranter helt tycks ha förbiset.

Vidare ansåg herr Ekström det felaktigt att peka på de anslag, som riksdagen anvisar till idrottens främjande. Jag kan inte dela denna hans uppfatt-

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

ning. Skall ett ärende behandlas objektivt, måste allt som har samband med frågan komma med i bilden. Det går inte att utelämna en sådan omständighet som att — som utskottet påpekat — anslaget till idrottens främjande förra året uppgick till 11,5 miljoner kronor och att det för budgetåret 1961/62 beräknas bli höjt med 600 000 kronor till 12 100 000 kronor. Min personliga åsikt är att om organisationerna skall ha stöd av staten — vilket väl är riktigt — bör det gå över budgeten. Därigenom stöder man de mindre idrottsföreningarna, som på intet sätt skulle bli hjälpta genom bifall till denna reservation.

Beträffande det andra motionsparet skall jag villigt deklarerat att min sympati är större för de motionerna. Man bör emellertid inte förbise den omständigheten, att idrottsorganisationerna är helt jämställda med de ideella organisationerna när det gäller vanliga nöjesarrangemang. Om en idrottsförening anordnar något vanligt tingeltangel, faller det under samma bestämmelse. På det avsnittet är sålunda idrottsorganisationer och de övriga organisationer, som herr Lundmark pläderar för, jämställda.

Genom det beslut, som riksdagen tog 1957, fastställdes en skattefri gräns vid 2 000 kronor, innebärande att skatt inte tages ut på belopp som understiger denna summa. Skall vi göra någonting åt denna nöjesskatteförordning, måste den bli föremål för reella överväganden. Att på sätt som skett i reservationen söka urholka den och göra den illusorisk på vissa punkter tycker jag inte är rätta tillvägagångssättet. Anser någon i kamraren, att denna nöjesskatt är felaktig, får vederbörande motionera om att den helt borttages. Ett plottrande på sätt som skulle bli följden av ett bifall till reservationen kan jag för min del inte medverka till.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på båda punkterna.

Herr ALLARD (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Essvik upprepar vad utskottet anfört, nämligen att ett bifall till reservationen skulle innebära en speciell fördel för ekonomiskt starka idrottsföreningar. Detta påstående grundar sig enbart på ett löst antagande. Vi som arbetar inom idrottsrörelsen känner väl till förhållandena. Det finns inte ett antal ekonomiskt välsituerade föreningar, utan i verkligheten kämpar praktiskt taget alla idrottsföreningar med ekonomiska svårigheter. Det är det verkliga förhållandet.

Herr Andersson i Essvik bortser också från det förhållandet att om exempelvis Svenska fotbollsförbundet arrangerar en landskamp på Råsunda och får en betydande inkomst, stannar inte denna i Svenska fotbollsförbundets kassli, utan behållningen fördelas, och det kan hända att en del av den går som anslag till den fotbollsverksamhet som möjligen bedrivs i herr Anderssons hemkommun.

Varken motionärerna eller reservanterna är främmande för att kommunerna gör stora investeringar på idrottens område, men kommunerna gör dessa investeringar därför att de anser idrottsrörelsen vara ett förnämligt instrument i ungdomsarbetet och att det är god kommunal omvårdnad om ungdomen att satsa på den på detta sätt.

Om kommunerna skulle förlora de små inkomster som de har från nöjesskatten på idrottstävlingar tror jag inte att detta på något sätt skulle minska deras möjligheter eller intresse för att i fortsättningen stödja den idrottsrörelse som man vet är till gagn för ungdomens fostran inom hemkommunen.

Herr ANDERSSON i Essvik (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag fråga herr Allard: Om inte storföreningarna på något sätt blir hjälpta med detta arrangemang, varför lägger då herr Allard

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

m. fl. ned en sådan energi för att få det genomfört? Det är väl alldeles uppenbart att ett bifall till reservationen måste innebära en favör för de föreningar som kan anordna nöjesarrangemang — det är rätta ordet — som samlar mer än 4 667 åskådare. Nej det är de stora organisationerna som tjänar på reservanternas förslag, men alla de övriga organisationerna, alla de tusen små idrottsföreningar som kämpar med stora svårigheter, blir inte ett dyft hjälpta genom det arrangemang som herr Allard m. fl. har föreslagit.

Herr talman! Jag vill ytterligare understryka en sak som jag något förbigick i mitt förra anförande. År 1957 var utskottet enigt om den utformning som nöjesskatteförordningen nu har. Efter att ha påpekat att många skäl talar för att amatöridrott skulle kunna fritas från beskattning yttrade utskottet den gången — vilket väl även herr Allard är ansvarig för — att »å andra sidan kan det inte bestridas att idrottstävlingar enligt ett allmänt betraktelsesätt utgör nöjestillställningar. Det kan också erinras om att en fullständig skattebefrielse i första rummet skulle gynna de idrottsföreningar som nu arbetar under relativt goda ekonomiska villkor.» Det var vad herr Allard skrev under år 1957. Jag undrar, om förhållandena har ändrats sedan den dagen. Står inte samma sakförhållande kvar även nu?

Jag tror att om herrar Allard och Stenberg och de övriga idrottshästarna här i riksdagen ett ögonblick kunde befria sig från sin uppfattning om idrottens betydelse, skulle de vara på min sida i denna skattefråga.

Herr ALLARD (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är känt för herr Andersson i Essvik att vad som hände år 1957 var en kompromiss. Såväl herr Stenberg som jag yrkade den gången liksom i dag på fullständig befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar, men

efter bemödanden av den dåvarande ordföranden i bevillningsutskottet åstadkom man den kompromiss som vi känner till.

Nu undrar herr Andersson i Essvik, om inte vår energi i dag grundar sig på det förhållandet att vi vill tillgodose några få föreningar som redan förut har en god ekonomisk ställning. Så förhåller det sig inte, herr Andersson i Essvik. Den energi som vi lägger i dagen nu liksom tidigare grundar sig på den omständigheten att en befrielse från nöjesskatt i mycket stor utsträckning skulle komma de små föreningar till godo, som herr Andersson i Essvik påstår inte skulle få någon del av befrielsen. De skulle bli delaktiga av den därför att alla de stora förbundsarrangemangen skulle bli mera lönande och förbunden därigenom få möjlighet att fördela dessa inkomster till idrotten runtom i landet.

Herr EKSTRÖM i Iggesund (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag fäste mig vid några yttranden av herr Andersson i Essvik. Han sade att när kommunerna »drar på sig» kostnader för idrottsanläggningar, skall vi inte rycka undan den ekonomiska grundvalen för dem genom att ändra nöjesskatteförordningen, och han talade vidare om »idrottshästarna» här i riksdagen. Dessa uttryck ger mig en viss anledning att tro att herr Andersson i Essvik, trots att han har skrivit under bevillningsutskottets betänkande, där man vitsordar idrottsrörelsens betydelse för samhället, särskilt när det gäller den ungdomsfostrande verksamheten, i själ och hjärta inte är så entusiastisk för idrotten.

Jag har en känsla av att man kan säga om herr Andersson och hans inställning till idrotten ungefär likadant som en person i Delsbo, mina hemtrakter, sade till en främling som hade bjudit honom på snus och annat som tillhör livets goda: »Du är en bra karl,

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

men jag måste nog skära dig litet grand i alla fall.»

Herr ANDERSSON i Essvik (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Allard påpekade att det utskottsutlåtande från 1957, som jag nyss citerade, var resultatet av en kompromiss. Det är givetvis i sak riktigt, men den omständigheten att det var fråga om kompromiss befriar väl inte på något sätt herr Allard från ansvaret för vad utskottet skrivit.

Om jag verkligen använde ett sådant uttryck som herr Ekström ville göra gällande, att kommunerna »drar på sig» kostnader för idrottsanläggningar, så uttryckte jag mig litet slarvigt. Min mening var bara att säga att kommunerna ofta satsar på idrottsanläggningar, med de ekonomiska konsekvenser som jag påpekade i mitt förra anförande.

Ingen vill väl bestrida att idrotten är ett nöje för många människor. Herr Ekström skall inte tro att jag är någon idrottsfiende. Tvärtom går jag ganska ofta på idrottstävlingar, och jag tillhör dem som finner ett *nöje* i att se på sådana tävlingar — det vill jag gärna erkänna till skillnad från andra talare här i dag.

Slutligen vill jag fortsätta den summaring som jag hade påbörjat i mitt förra anförande, när jag blev avbruten på grund av att tiden för min replik var ute. Om herrar Allard och Stenberg som sagt ett ögonblick kunde bortse från sin uppfattning om idrottens stora betydelse och försöka väga den skattefråga det här gäller mot andra angelägna skattesänkningar så tror jag att ni skulle vara på min sida i denna fråga, trots det intresse herrarna hyser för idrotten.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Den motivering, varmed bevillningsutskottet har yrkat avslag på motionerna om att idrotten skall helt

befrias från nöjesskatt, är minst sagt anmärkningsvärd. Man säger att »idrottsklubbar med god ekonomi ytterligare skulle förbättra densamma». Jag förstår inte detta resonemang. Om det till äventyrs finns någon idrottsförening, som har en slant i kassan, kan inte detta i och för sig vara något fel. Det talas också om storklubbar på ett sådant sätt att den icke initierade kan bibringas den uppfattningen att dessa klubbar skulle vara särdeles välbärgade. I verkligheten är klubbarna stora endast i den bemärkelsen att de har många sektioner på sitt program. Hur det i praktiken ligger till, skall jag visa med ett exempel, hämtat från Djurgårdens idrottsförening, den idrottsklubb som jag själv tillhör.

Tack vare inkomster på fotboll och ishockey kan denna klubb hålla i gång femton andra sektioner. Dessa skulle aldrig klara sig på egen hand. Att i en storstad bedriva idrottsverksamhet utan publik, kostar åtskilliga slantar. Därom vittnar denna idrottsförenings bokslut. För bandyn redovisas en årsförlust av 11 000 kronor, för bordtennis 9 000 kronor, för brottning 7 000 kronor, för skidor 13 000 kronor, för handboll 5 000 kronor etc. En enda förening satsar således under ett år 35 000 kronor på fem icke publika grenar.

Exemplet skulle kunna mångfaldigas. En annan s. k. storklubb som verkar på det folkrika Söder i Stockholm, nämligen Hammarby idrottsförening, satsar — trots att denna förening är känd för sin fattigdom — stora slantar på rodd, cykel och fri idrott.

Erfarenheten säger mig att föreningarna i takt med resursernas tillväxt satsar kraftigare på de fattiga och underförsörjda idrottsgrenarna och dessutom underhåller framgångsrikt arbetande ungdomsavdelningar.

För ideellt arbetande idrottsledare ter det sig som en orimlighet att man inte tar bort nöjesskatten för alla idrottsarrangemang. Resurserna är i

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

de flesta fall otillräckliga. Viljan är god men krafterna räcker inte till. Ett beslut i enlighet med motionen skulle ge dessa idrottens frivilliga ledarkrafter den stimulans som de så väl behöver i sitt hårda fritidsarbete. Motståndet mot nöjesskatten på idrottsarrangemang har bedrivits under många år och inte utan framgång. Man har höjt taket, och de små klubbarna har gått fria. men attackerna har fortsatt ty nöjesskatten, som för många är en svår belastning, skall bort över hela linjen. Detta är ett rättvisekrav.

Jag skulle tro, att många riksdagskolleger, kanske också herr Andersson i Essvik, bär på sig ett medlemskort i hemortens idrottsförening. Vi borde därför ha vissa förutsättningar att förstå varandra. Med den utformning nöjesskatten nu har kanske någon tycker, att detta är ett problem som inte berör mig och min lilla klubb där hemma. Jag vill dock hoppas att vi kan se saken i stort. Det talas ofta — och med all rätt — om behovet av en positiv och engagerande ungdomsverksamhet just i storstäderna. Riksdagsmän, verkamma under andra förhållanden på landsbygden eller på mindre orter, kan vid behandlingen av denna fråga ge idrottsklubbarna i exempelvis det väldiga och svårbemästrade område som Stor-Stockholm utgör chansen att bygga ut och förbättra ungdomsverksamheten — till gagn och glädje för ungdomen, för alla frivilliga ledarkrafter, men också till glädje för oss äldre som huvudsakligast verkar på andra områden i vårt samhälle.

Med mitt lilla inlägg vänder jag mig inte i första hand till de idrottsligt engagerade ledamöterna av denna kammar. Att dessa vill verka i en positiv riktning betraktar jag som självklart. Jag vänder mig i stället till de riksdagsmän som tänkt rösta med bevillningsutskottet. Jag skall inte förneka att det kan finnas skäl också för en sådan uppfattning. Sparsamhet med statens

medel är en dygd, som vi alla skattar mycket högt. Någon enstaka gång — när starka skäl föreligger — kan vi dock ta ytterligare ett steg i rätt riktning. Jag vänder mig alltså i första hand till dem som står litet vid sidan om det pulserande idrottslivet, som egentligen har sina hobbies och fritidsintressen på helt andra områden. Det finns faktiskt anledning för alla dessa att i denna fråga ta sin ställning under omprövning.

Vi, som så ofta i denna kammar talar om att vi gärna vill stödja och uppmuntra positiv ungdomsverksamhet, har här ett lysande tillfälle att göra en praktisk och påtaglig insats. Idrotten fostrar och engagerar och den är ett utmärkt medel mot likgiltighet och slapp gängbildning.

Riksdagen tog 1957, som herr Andersson i Essvik framhöll, ett första steg på vägen mot en befrielse från erläggande av nöjesskatt. Detta noteras med tacksamhet. Låt oss nu skriva sista kapitlet i den följetong som handlar om den svenska idrotten och nöjesskatten. Låt oss rösta bort den bestämmelse som säger, att vi skall beskatta våra idrottsklubbar så fort de får ett inkomstbringande arrangemang.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen av herr Söderquist m. fl.

I detta anförande instämde herr *Carbell* (s).

Herr TOBÉ (fp):

Herr talman! Det har här tidigare i debatten betonats, att statsmakterna och kommunerna sedan många år visat sin uppskattning av idrotten som en sund och nyttig rekreationsform. Det finns väl ingen ideell verksamhet som kan få större anslutning från våra ungdomar än idrotten i alla dess olika former. Alla ansvariga myndigheter ser i idrotten ett verksamt medel i den aktuella ungdomsvården. Främst tänker man då naturligtvis på dem som utövar

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

idrott och de stora ledar- och funktionsnärsskaror som sköter verksamheten. Men även ett engagerat åskådande av idrott får anses ha ett fostrande värde.

Det är i varje fall för mig oförståeligt att bevillningsutskottet, som dock är välvilligt i sin allmänna skrivning, i sitt utlåtande anser sig kunna jämföra åskådandet av amatör-idrottstävlingar med »andra typiska nöjeställningar». Utskottet har på sid. 1 i sitt betänkande citerat från nöjesskatteförordningen, som talar om »revy-föreställningar, som ges i samband med utskänkning av rusdrycker, kabaré- och varietéföreställning etc.».

Majoriteten av riksdagens ledamöter är eller har varit hårt engagerade i ideell föreningsverksamhet. De vet då vilka uppförelser av olika slag som var och en som deltar i ledandet av sådan verksamhet får göra för att få det hela att gå ihop. Själva föreningsarbetet är entusiasmerande, men arbetet och de risker som får tas för att genom nöjeställningar, lotterier och insamlingar hålla det hela flytande, är enbart slit-samt. Om nöjesbeskattningen togs bort från idrottens tävlings- och uppvisningsverksamhet skulle ledare och funktionärer kunna ägna sig mer åt sin egentliga uppgift och mindre åt allsköns tingeltangel som fordras för att få in erforderliga rörelsemedel.

Herr Andersson i Essvik anmärkte på att det var stora föreningar som skulle få nytta av en ändring i förordningen och tog ett exempel från orienteringen. Jag kan nämna att något mer än 1 200 föreningar är anslutna till orienteringsförbundet. Endast ett mindre antal av dessa är specialföreningar. De flesta orienteringsföreningar har även annan idrott på sitt program och får på detta sätt möjligheter till inkomster. På detta sätt kan de fattiga orienteringsklubbarna klara sig.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Söderquist m. fl. av-givna reservationen.

Herr BRANDT i Aspabruk (s):

Herr talman! Det var ett yttrande av herr Ekström som föranledde mig att begära ordet. Herr Ekström tvivlar på att det skulle finnas något idrottsintresse i bevillningsutskottet. Vad utskottet har skrivit om idrottens värde trodde han inte var så ärligt menat. Jag tror att alla som känner mig — och herr Allard känner mig ju mycket väl — vet att jag är synnerligen idrottsintresserad och att jag har varit aktiv idrottsman. Herr Andersson i Essvik har också talat om att han är idrottsintresserad, och det är också många andra inom utskottet.

Det är inte detta som det är fråga om. Så enkelt är inte problemet. Här är det ju fråga om att hjälpa idrottsrörelsen. Det är alla ense om, även inom utskottet, att vi bör göra. Fastän jag har varit med om att underteckna utskottets betänkande är jag personligen synnerligen intresserad av att man skall hjälpa idrottsrörelsen. Det är att slå in öppna dörrar när man talar så vackert om idrottens stora betydelse för ungdomens fostran. Det behöver man inte övertyga någon inom bevillningsutskottet om, det vet vi och det känner vi. Men vi har lärt oss, vi som sitter i bevillningsutskottet, att ger man ett finger till någon, så kommer snart någon annan och ställer nya krav och så mister man snart hela handen. Även om man är aldrig så idrottsintresserad, måste man se saken från reella synpunkter och inte låta sitt intresse vid ett visst tillfälle för en sak fälla avgörandet. Ena året kommer det någon som yrkar att vi skall avstå från nöjesskatt av det och det skälet, nästa år kommer så en annan organisation och beklagar sig över att — som man säger — »skränflockarna» på Ullevi eller Råsunda skall slippa betala nöjesskatt — det är ju i själva verket i främsta rummet de som betalar nöjesskatten men deras ideella organisation som formellt erlägger den. Så saxar man sig fram år från år. Ett följande år åberopar man att den och den organisa-

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

tionen fick skattebefrielse och undrar om inte den egna organisationen är lika »kulturellt betydelsefull» som den som tidigare fått skattebefrielse. Så går det till, mina damer och herrar, och utskottet har lärt sig att man därför inte kan förfara på det sättet att man medger skattebefrielse för ett ändamål som man vill gynna.

Man hjälper såsom här har påpekats heller inte de små föreningarna genom en sådan reform. Det finns t. ex. tusentals föreningar som bedriver orientering och aldrig skulle få någon hjälp genom befrielse från nöjesskatt

Dessutom fick vi höra klara exempel i utskottet från en representant för Solna stad på vad Solna stad måste lägga ned i renhållning, transportmedel och annat. Vi fick höra berättas hur det ser ut efter en fotbollsmatch på Råsunda. Staden tycker det är rimligt att staden för någon ersättning i form av nöjesskatt. Kommunerna ger stora anslag för idrotten, och det tycker jag är riktigt. Men tror ni inte att kommunerna om nöjesskatten avskaffades skulle börja avväga anslagen med tanke på detta och säga: Nu har ni fått genom befrielse från nöjesskatt så och så mycket och nu får ni i direkt bidrag mindre än som från början var avsett. Så kan också staten resonera.

Vi vet att det kan finnas 50 000 personer på Ullevi vid stora evenemang. Vad får staden efter dessa vidtagna för åtgärder för renhållning o. d.? Den bryr sig nämligen inte arrangörerna om, den skall staden sköta. Staden måste också t. ex. sätta in extra spårvagnar för transporten till och från. Är det då inte rimligt att kommunen får någon skatt, undrar man på kommunalt håll.

Det är dylika synpunkter som kan anföras, och jag skall inte orda mera om detta utan understryka att vi är idrottsintresserade i utskottet men att vi anser att hjälpen till idrotten inte skall gå via skattesystemet.

För övrigt är jag principiell motstän-

dare till alla dylika skattemanipulationer, ty alla aktioner genom skatten har den olägenheten att de hjälper de större inkomsttagarna, vare sig det gäller fysiska personer eller som i detta fall föreningar, men inte de små. De små kan man inte hjälpa på den vägen. Understödet bör gå över budgeten genom anslag i stället. För min del är jag så idrottsintresserad att jag gärna såg att anslaget till idrotten fördubblades. Varför skulle vi inte ha råd till det, när vi kostar på oss över 3 miljarder till försvaret? Ett försvar utan en fysiskt stark ungdom tror jag inte man når så goda resultat med. Det vore nog väl använda pengar även ur försvarets synpunkt som man anslog till idrotten. Men denna inställning kan ändå inte leda mig till ställningstagandet att vi skall ge hjälp genom skattesystemet.

Med dessa ord herr talman — det vore mycket mera att säga i denna sak — ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! En kort replik till herr Brandt. Jag förvånar mig något över hans anförande. Han vill göra gällande att det skulle vara belastande för samhället att ha anläggningar som Råsunda stadion eller Ullevi i Göteborg. Jag kan inte tänka mig att herr Brandt vill göra gällande att det var stora felinvesteringar av de kommunala beslutande organen när de gav idrotten möjlighet att få dessa anläggningar. Det förvånar mig ännu mera när herr Brandt vill åberopa som skäl för nöjesskatten att samhället har besvär av dessa anläggningar genom tvånget att sätta in extra spårvagnar, skicka dit polis och sköta renhållningen. Sätter man t. ex. in extra spårvagnar, betalar väl passagerarna en del för resan? Det har gjorts en undersökning som visar att av den omsättning som sker i samband med ett stort idrotts-evenemang utgörs 2/5 av entréavgifter medan 3/5 går till den allmänna sam-

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

hållsverksamheten, alltså transporter, kommunikationsmedel, näringsställen o. s. v.

Därför tycker jag att det är ett ganska egendomligt resonemang.

Sedan talade herr Brandt i Aspabruk om den positiva inställning som samtliga ledamöter i bevillningsutskottet har, och jag betvivlar inte det. Men herr Brandt sade också att så enkelt är det inte att vi bara kan ta bort nöjesskatten. Då vill jag ställa två frågor till herr Brandt. Hur har man kunnat göra det i våra grannländer Norge, Danmark och Finland? Och vilken organisation skulle med samma motivering som idrottsrörelsen kunna komma och begära befrielse på det sätt idrottsrörelsen här gör? Om herr Brandt därvidlag kunde ange något exempel, så vore jag tacksam.

Herr BRANDT i Aspabruk (s):

Herr talman! Jag skall inte uppta kammarens tid så länge. Men jag kan upplysa om att en ledamot av bevillningsutskottet, som är bosatt i Solna och tillhör myndigheterna där, har förklarat att Solna stad hittills inte har fått ett öre över på nöjesskatten men anslår 700 000 kronor till idrotten. Det säger kanske tillräckligt om proportionerna. Och när herr Stenberg tror att man tjänar på trafikmedlen, är detta säkert en stor villfarelse.

Slutligen vill jag också understryka vad herr Andersson i Essvik sade. Om man tycker att nöjesskatten är felaktig, så kan vi överväga att avskaffa den. Men skall vi ha den kvar, får nog det utskott som sysslar med den frågan se till att man inte saxar sig fram och urholkar skatten, så att det inte blir någon rättvisa eller mening alls i beskattningen.

Herr STENBERG (fp):

Herr talman! Herr Brandt säger att Solna stad inte får ett enda öre över i nöjesskatt. Vad diskuterar vi då om? I

så fall kan man lika gärna avskaffa nöjesskatten.

Sedan vill jag konstatera, att jag inte fick något svar på frågan hur man kunnat avskaffa nöjesskatten i våra grannländer och vilka organisationer som med samma rätt som idrotten skulle kunna begära befrielse.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr FÖRSTE VICE TALMANNEN yttrade:

Ärendet kommer att företagas till avgörande genom beslut beträffande de i de föreliggande motionerna berörda författningsrummen, varvid iakttages den uppdelning som erfordras för att yrkandena i båda motionsparen skall kunna ställas under proposition.

I de likalydande motionerna I: 357 av herr Schött m. fl. och II: 417 av herr Allard m. fl. om befrielse från nöjesskatt beträffande idrottstävlingar m. m. har hemställts att 3 § sista stycket nöjesskatteförordningen skall få i motionerna angiven lydelse samt att — i överensstämmelse härmed — i 15 § samma förordning orden »eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor» skall utgå. Ett beslut rörande detta yrkande innebär — i motsats till ett beslut om bifall till eller avslag å den på dessa motioner grundade reservationen — icke något ställningstagande till den föregående delen av första meningen i sistnämnda paragraf, där bland annat storleken av det skattefria beloppet för vissa nöjestillställningar anges.

I de likalydande motionerna I: 479 av herr Hjalmar Nilsson m. fl. och II: 566 av herr Lundmark m. fl. har yrkats att det skattefria beloppet i 15 § nöjesskatteförordningen för andra nöjestillställningar än idrottstävlingar skall höjas till 700 kronor. Även den av dessa motionärer föreslagna lydelsen av 15 § nöjesskatteförordningen inne-

Befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m.

bär att de tidigare citerade orden i slutet av paragrafens första mening utgår.

Jag framställer först propositioner beträffande de av motionerna I: 357 och II: 417 berörda författningsrummen och tar därefter upp 15 § i den del som beröres av yrkandet i motionerna I: 479 och II: 566.

3 § samt 15 § första meningen nöjesskatteförordningen, i vad avser yrkandet att orden »eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor» skall utgå

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, innebärande avslag på motionerna I: 357 och II: 417, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl., innebärande bifall till berörda motioner; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Allard begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 35, såvitt avser 3 § samt 15 § första meningen, i vad gäller yrkandet att orden »eller, när fråga är om uppvisning eller tävling i sport, idrott eller gymnastik, 700 kronor» skall utgå, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i detta avseende bifallit den vid betänkandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppres-

ning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 79 ja och 106 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit den vid betänkandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl.

15 § första meningen nöjesskatteförordningen, i vad avser storleken av det skattefria beloppet för vissa nöjeställningar

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, innebärande avslag på motionerna I: 479 och II: 566 och bibehållande av beloppet vid 300 kronor, dels ock på bifall till berörda motioner, vari yrkats höjning av beloppet till 700 kronor; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Lundmark begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 35, såvitt avser 15 § första meningen, i vad gäller storleken av det skattefria beloppet för vissa nöjeställningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren i detta avseende bifallit de i ämnet väckta motionerna I: 479 och II: 566.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Därvid befanns, att flertalet av

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.
kammarens ledamöter röstade för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Rubrik, ingress och ikraftträdande-bestämmelser

Den vid betänkandet fogade reservationen av herr Söderquist m. fl. bifölls.

Utskottets hemställan

Förklarades besvarad genom kammarens i fråga om författningsrummen fattade beslut.

§ 12

Föredrogs vart efter annat bevillningsutskottets betänkande nr 36, i anledning av väckta motioner om viss ändring av nöjesskatten för biografställningar, m. m.; samt

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 16, i anledning av väckta motioner om utredning rörande riksdagsledamöternas bostadsfråga i Stockholm,

nr 17, angående användande av riksbankens vinst för år 1960,

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m., och

nr 19, i anledning av väckta motioner om statsanslag i vissa fall till politiska partier.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande, utlåtanden och memorial hemställt.

§ 13

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Andra lagutskottet hade till behand-

ling förehått fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 365 i första kammaren av herr *Arvidson* samt nr 431 i andra kammaren av herr *Hedin m. fl.*,

dels ock de likalydande motionerna nr 505 i första kammaren av herr *Hanson, Per-Olof, m. fl.* och nr 599 i andra kammaren av herr *Wedén m. fl.*

Utskottet hemställde, att förevarande motioner,

1) I: 365 och II: 431 samt

2) I: 505 och II: 599,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I. beträffande 41 § sjukförsäkringslagen (avser sjukhjälsbidraget)

1) av herrar *Edström, Nyman, Anderson* i Sundsvall och *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen, med bifall till det under B. 1. i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 41 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring

Härigenom förordnas, att 41 § lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

41 §.

Sjukhjälsbidrag utgår — — — nämligen för

a) läkarvård enligt 14 § och 19 § första stycket samt gottgörelse till arbetsgivare enligt 19 § andra stycket för läkarvård och för andra sjukvårdande åtgärder än som avses i

18 § ..... 20 procent;

b) resor enligt 16 och

17 §§ ..... 50 procent;

c) grundsjukpenning . . . 20 procent;

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

d) mot grundsjukpenning svarande del av hempenning ..... 50 procent;
 e) barntillägg ..... 75 procent.
 Konungen äger — — — tillkomma lokalsjukkassa.

Angående sjukhjälsbidrag — — — särskilt stadgat. _____

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1962.» _____

2) av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del, måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 41 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring

Härigenom förordnas, att 41 § lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

41 §.

Sjukhjälsbidrag utgår — — — nämligen för

a) läkarvård enligt 14 § och 19 § första stycket samt gottgörelse till arbetsgivare enligt 19 § andra stycket för läkarvård och för andra sjukvårdande åtgärder än som avses i 18 § ävensom resor enligt 16 och 17 §§ .. 50 procent;

b) grundsjukpenning och motsvarande del av hempenning ..... 40 procent;

c) barntillägg ..... 75 procent.
 Konungen äger — — — tillkomma lokalsjukkassa.

Angående sjukhjälsbidrag — — — särskilt stadgat. _____

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.» _____

II. beträffande 42 § sjukförsäkringslagen (avser medlemsbidraget)

av herrar *Birke*, *Edström*, *Nyman* och *Anderson* i Sundsvall, fröken *Wetterström* samt herr *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, »att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del samt i anledning av det under B.2. i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 42 § lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring

Härigenom förordnas, att 42 § lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

42 §.

Medlemsbidrag till lokalsjukkassa utgår i Västernorrlands, Jämtlands, Västertottens och Norrbottens län med 50 öre för envar, som vid utgången av kalenderåret är sjukkassemedlem.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961.» _____

III. beträffande 13 § lagen om moderskapshjälp (avser statsbidraget till grundpenning inom moderskapsförsäkringen)

av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilka ansett,

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del, måtte för sin del antaga följande förslag till

Lag

angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp

Härigenom förordnas att 13 § lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

13 §.

Statsbidrag utgår för varje kalenderår till centralsjukkassa med nedan angivna procentuella andel av de utgifter under året, som bestritts av centralsjukkassan och till denna anslutna lokalsjukkassor, nämligen för

- a) läkarvård och resor
enligt 3 § ..... 50 procent;
b) grundpenning ..... 40 procent;
c) barntillägg ..... 75 procent.
Konungen äger ——— av desamma.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961.»

IV. beträffande 3 och 5 §§ förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel (avser karensbeloppet vid och statsbidraget till läkemedelsrabatteringen)

av herrar *Birke, Edström, Nyman* och *Anderson* i Sundsvall, fröken *Wetterström* samt herr *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen, med bifall till motionerna I: 365 och II: 431 i motsvarande del samt det under B.3. i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte för sin del antaga följande förslag till

Förordning

angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ Kungl. Maj:ts förordning den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel

Härigenom förordnas, att 3 och 5 §§ Kungl. Maj:ts förordning den 4 juni 1954 angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

3 §.

I annat fall än som avses i 2 § äger vid sjukdom den som är försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring vid inköp av läkemedel, som enligt apoteksvarustadgan den 14 november 1913 (nr 308) är att hänföra till apoteksvara

eller som utan att utgöra apoteksvara innehåller gift av första klassen, åtnjuta nedsättning av fastställt pris för läkemedlet med hälften av det belopp, varmed priset må överstiga fem kronor. Har under en formel föreskrivits flera läkemedel skall prisnedsättningen avse den sammanlagda kostnaden. Är förskrivning avsedd att expedieras mer än en gång, skall nedsättningen hänföra sig till varje expedition.

Vad nu ——— enskild tjänst.

Från prisnedsättning ——— stycket avses.

5 §.

Kostnaden för tillhandahållande av läkemedel enligt denna förordning bestrides av de allmänna centralsjukkassorna i förhållande till antalet sådana medlemmar vid utgången av det år kostnaden avser, som äro pliktiga att erlagga sjukförsäkringsavgift enligt lagen om allmän sjukförsäkring.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1961.»

V. beträffande översyn av socialförsäkringens finansiering

av herrar *Edström, Nyman, Anderson* i Sundsvall och *Wiklund* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen, med bifall till det under A. i motionerna I: 505 och II: 599 upptagna yrkandet, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att i samband med det påbörjade utredningsarbetet rörande skattesystemet översyn göres av de sociala försäkringarnas finansiering — med undantag för ATP — i syfte att anpassa densamma i riktning mot en ökad grad av avgiftsfinansiering och så att fastare principer kan vinnas på detta område med minskad belastning på bidrag ur allmänna statsmedel.»

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! I det utlåtande som nu skall behandlas har utskottet yttrat sig över två motioner, en från högerhåll och en från folkpartihåll, vilka båda syftar till en minskning av statsbidraget till sjukkassorna. I motionerna föreslås dessutom att det s. k. karensbeloppet vid läkemedelsrabatter skall höjas med två kronor från nuvarande tre kronor till fem kronor per inköp. I motionen nr 599 i denna kammare av herr Wedén m. fl. föreslås slutligen en översyn av de sociala försäkringarnas finansiering samt att denna översyn skall verkställas i samband med det utredningsarbete rörande skattesystemet som den allmänna skatteberedningen nyligen påbörjat. Syftet bör enligt motionärerna vara att anpassa finansieringen mot en ökad avgiftsfinansiering, varigenom behovet av skattemedel för sjukförsäkringens finansiering skulle minska.

Utskottsmajoriteten avvisar samtliga yrkanden i motionerna av skäl som anges i utskottsutlåtandet, till vilket jag i det avseendet ber att få hänvisa.

Högerns och folkpartiets representanter i utskottet har i reservationer tagit upp motionsyrkandena. Eftersom jag alltså tillhör reservanterna skall jag be att i korthet få beröra de reservationer som folkpartiets ledamöter avgivit eller anslutit sig till. På två punkter har högern och folkpartiet gemensamma reservationer. Folkpartiets reservationer anknyter i huvudsak till motionen av herr Wedén m. fl.

I utskottsutlåtandets recit finns en kort redogörelse för hur våra socialförsäkringar för närvarande finansieras. Av redogörelsen framgår att finansieringen är mycket växlande. Någon genomgående enhetlig princip tillämpas inte. ATP finansieras helt genom avgifter, folkpensioneringen genom avgifter, kommunala bidrag och statsskattemedel, sjukförsäkringen genom arbetsgivaravgifter och medlemsavgifter samt

genom statsbidrag och den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen genom avgifter som erläggs av arbetsgivarna.

Det kan vara förklarligt att någon enhetlig princip inte finns, eftersom de olika socialförsäkringarna byggts upp vid olika tider och under väsentligt skilda förutsättningar. Olikheterna är så att säga historiskt betingade. Det är ju heller inte alldeles säkert — och ännu mindre självklart — att t. ex. folkpensioneringen och sjukförsäkringen bör finansieras efter helt lika system.

Vad statsbidragsgivningen till sjukkassorna beträffar kan man inte undgå att fästa sig vid den plottrighet som är utmärkande. Man frågar sig, om det är nödvändigt att ha alla dessa speciella statsbidrag. Vore det inte tänkbart att sammanföra dem till en eller ett par statsbidragsposter, alltså en rationalisering av liknande slag som genomförts i fråga om statsbidragsgivningen till kommunerna? Jag bara ställer frågan.

Vi har nyligen fått förslag till samordning av administrationen för folkpensioneringen och sjukförsäkringen. När detta förslag realiserats, torde det bli nödvändigt att även göra en överarbetning av finansieringen av folkpensioneringen, sjukförsäkringen och övriga socialförsäkringsgrenar, där finansieringsproblemet inte ännu kan anses vara definitivt löst. Det rör sig här som i så många andra avseenden om avvägningar, som måste prövas ingående. Men håller man fast vid att det är fråga om försäkringar — låt vara försäkringar av social art — ligger det inte något orimligt i den tanke, som kommer till uttryck i den Wedénska motionen, alltså att man bör pröva en annan avvägning än den som för närvarande gäller mellan avgifts- och skattefinansiering i berörda avseenden.

Skatter och avgifter verkar i sådana här sammanhang som kommunicerande kärl. Av den anledningen har vi från folkpartihåll i en reservation föreslagit att skatteberedningen skall få tillfälle

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

att penetrera problemet, eventuellt i syfte att anpassa finansieringen av socialförsäkringarna — med undantag för ATP, där väl problemet är löst — mot en ökad avgiftsfinansiering. Bland de reservationer som avgivits anser jag denna — det är reservation nr V — vara den väsentligaste.

Vad övriga reservationer beträffar har vi från folkpartihåll i reservation nr I: 1 av herr Edström m. fl. föreslagit, att det s. k. sjukhjälsbidraget fr. o. m. den 1 januari 1962 skall utgå med 20 procent i stället för såsom för närvarande med 50 procent av kostnaderna. Den besparing som därigenom skulle uppstå kan beräknas till cirka 100 miljoner kronor för helt budgetår.

Jag är angelägen att betona redan här, att vi därmed inte avser någon försämring av sjukhjälp till den enskilde sjukkasmedlemmen.

I reservation nr II, som är gemensam för högern och folkpartiet, föreslås att det s. k. medlemsbidraget tages bort från den 1 juli 1961, utom i de fyra nordligaste länen, där medlemsbidraget i fortsättningen skulle utgå med 50 öre per medlem. Detta förslag sammanfaller helt med det förslag som 1958 års besparingsutredning på sin tid avgav. Besparingen skulle bli cirka 25 miljoner kronor per år.

Jag har redan framhållit att våra förslag om sänkning av statsbidraget inte syftar till någon försämring av sjukvårdsförmånerna för den enskilde. Där emot är vi reservanter från folkpartiet medvetna om att en minskning av statsbidraget kan få en mindre ökning av sjukkasavgifterna till följd. Om emellertid sjukkasorna tar i anspråk en del av de överskottsmedel från tidigare år som har fonderats, bör avgiftshöjningen bli relativt liten och alltså överkomlig.

I ett avseende föreslår vi reservanter emellertid en mindre försämring. Det gäller det s. k. karensbeloppet vid läkemedelsrabatter. I en för högern och

folkpartiet gemensam reservation, nr IV, av herr Birke m. fl. föreslås att karensbeloppet höjes från nuvarande 3 kronor till 5 kronor för varje inköp. För den försäkrade skulle merutgiften inskränka sig till högst 1 krona per inköpt läkemedel.

Läkemedelsrabatteringen har blivit betydligt dyrare än ursprungligen beräknades. Den föreslagna höjningen av karensbeloppet skulle innebära en betydande administrativ förenkling. Välståndet i vårt land har väl också ökat så pass mycket sedan sjukförsäkringslagen trädde i kraft, att den föreslagna höjningen för den enskilde inte behöver te sig alltför avskräckande.

Med det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr I: 1 av herr Edström m. fl., nr II av herr Birke m. fl., nr IV av herr Birke m. fl. samt nr V av herr Edström m. fl.

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Kostnaderna för statsbidrag till den allmänna sjukförsäkringen beräknas för nästa budgetår öka med närmare 9 miljoner kronor. Därmed skulle detta statsbidrag uppgå till 282 miljoner kronor. Den fortskridande ökningen under årens lopp har gjort att vi inom högerpartiet har funnit det angeläget att begränsa statens bidrag utan att för den skull sjukförsäkringsavgifterna skall behöva höjas. De motioner som framlagts av högerrepresentanter och som utskottet nu har tagit ställning till, har sålunda syftat till ett försök att avväga sänkningen av statsbidraget på sådant sätt att några avgiftshöjningar inte skulle behöva bli aktuella. Utskottet har inte velat gå på den linjen och därför har herr Birke och jag i reservationer yrkat bifall till ifrågasvarande motioner.

Jag tar reservationerna i den ordning de står i utlåtandet. Vi yrkar alltså att sjukhjälsbidraget, som för närvarande utgår med 50 procent av statsmedel, bör begränsas till 40 procent. Vad be-

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

träffar medlemsbidraget anser vi i likhet med besparingsutredningen att detta bör slopas utom för de fyra nordligaste länen. Statsbidraget till den s. k. grundpenningen, som hänför sig till moderskapsförsäkringen, föreslår vi sänkt från 50 till 40 procent. Beträffande karensbeloppet för statsbidrag till läkemedelsrabatter vidhåller vi vår tidigare ståndpunkt, nämligen att karensbeloppet bör höjas från nuvarande 3 till 5 kronor. Som herr Anderson i Sundsvall nyss sade kan merutgiften för den enskilde aldrig bli mer än högst en krona per inköpt läkemedel. Denna merkostnad ter sig ganska blygsam, i synnerhet om man tänker på den oerhörda administrativa förenkling denna reform skulle medföra och de kostnadsbesparingar som skulle kunna göras.

Stegringarna av statens utgifter för läkemedel har varit oerhört stora. 1953 beräknade man kostnaderna till 34 miljoner kronor, och för nästa budgetår beräknar man att de skall uppgå till 100 miljoner kronor. Bara det tycker jag är en tankeställare. Jag är fullt medveten om att en utredning sysslat med frågan om en översyn av detta avsnitt inom sjukförsäkringen och att denna utredning är föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Men någon proposition är ju inte att vänta innevarande år, och en ändring i den riktningen motionärerna och reservanterna föreslår tycker jag är välbetänkt. Sjuk-kassornas utgifter för läkemedelsersättningar skulle härigenom komma att minska med 18 miljoner kronor. Då vi yrkar att statsbidraget på 6,6 miljoner kronor skall slopas, uppkommer alltså ett »överskott» för sjuk-kassorna på 11,4 miljoner.

Totalt innebär vårt förslag en minskning av statsbidrag med noga räknat 49,9 miljoner. Om man härifrån drar de 11,4 miljoner kronor, till vilket belopp utgifterna för sjuk-kassorna skulle uppgå, återstår 38,5 miljoner, och de pengarna tycker vi att man utan risk skulle kunna disponera ur de belopp, som

tillförs sjukförsäkringens fonder. Under 1959 — det år beträffande vilket vi har de senaste uppgifterna — ökade dessa fonder med mer än det belopp jag nyss nämnde. Vi tycker att en ytterligare ökning av de fonderade medlen, som vid årsskiftet 1959/60 uppgick till 417 miljoner kronor, inte är behövlig.

Då jag är övertygad om att jag inte närmare behöver utlägga texten i denna fråga, som under de senaste åren debatterats gång på gång här i riksdagen, ber jag att med det anförda få yrka bifall till reservationerna I: 2), II, III och IV.

Innan jag slutar skulle jag vilja säga några ord om anledningen till att vi på högerhåll i utskottet inte följt folkpartiets ledamöter beträffande reservation V, där de begär en översyn av frågan om socialförsäkringens finansiering. Denna fråga kommer att behandlas av flera utredningar, och den är föremål för övervägande efter vad jag har mig bekant också av den allmänna skatteberedningen — den lär ingå i dess direktiv. Även om vi från vårt håll inte har något att invända mot en ökad försäkringsmässigt betingad avgiftsfinansiering, tycker vi att man först bör vänta och se vilka förslag som är att vänta på detta område.

Herr BENGTTSSON i Varberg (s):

Herr talman! På en punkt ber jag att få helt instämma med fröken Wetterström, nämligen att denna fråga varit föremål för behandling många gånger i kammaren. Alltsedan sjukförsäkringen tillkom har man från höger- och folkpartihåll årligen framfört krav på minskat statligt stöd till försäkringen. Det är således en gammal bekant fråga som behandlas i utskottsutlåtandet.

Den här gången är det en liten skillnad i jämförelse med föregående tillfällen i det att man mycket starkt understryker att man inte vill försämringsförmåner i samband med minskningen av statsbidragen. Tidigare

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

har som bekant förslagen om minskade statsbidrag till sjukförsäkringen åtföljts av förslag till försämrade förmåner för de försäkrade. Inte ens högern vill ju i år höja avgiften genom minskningen.

Sjukkassornas utgifter uppgår nu på ett år till i runt tal 1 235 miljoner kronor. Det är till de stora utgifterna som staten lämnar ett bidrag på cirka 280 miljoner kronor. Huvudparten finansieras alltså genom avgifter från den enskilde eller från arbetsgivarna.

Det är riktigt att statsbidraget är uppdelat i en mängd olika bidrag, och starka skäl talar för en översyn, men en översyn i syfte att åstadkomma en förenkling av statens bidragsgivning. En sådan översyn skall också komma till stånd enligt uttalande av socialministern i den proposition nr 45 om socialförsäkringens organisation som nu ligger på riksdagens bord. Den utredningen hälsar vi med den allra största tillfredsställelse.

Först vill jag säga ett par ord om reservation nr IV. Eftersom samtliga frågor har debatterats så ingående och ofta skall jag begränsa mig så mycket jag kan. Reservation nr IV går ut på en reduktion av läkemedelsförmånerna. Till den delen av sjukförsäkringen utgår ett statsbidrag som är så utformat att det inte påverkas av stigande kostnader. Statens bidrag är alltså detsamma alldeles oberoende av kostnaderna för läkemedlen. Nu vill reservanterna att man skall höja den enskildes insats från 3 till 5 kronor vid varje läkemedelsköp.

Det skall villigt erkännas att den nuvarande utformningen av läkemedelsförmånerna inte är tillfredsställande, men sannolikt blir den inte alls bättre av det förslag som reservanterna framfört utan snarare tvärtom. Vi kan vänta ett förslag till ny utformning av läkemedelsförmånerna. Detta är skäl nog att avslå det yrkandet.

På ytterligare en punkt har folkpartiet och högern kunnat ena sig om en reservation, nämligen i fråga om med-

lemsbidraget, det bidrag som utgår till sjukkassornas förvaltning. Men det kan väl ändå inte vara rimligt att i en tid då vi avser att lägga ytterligare statliga arbetsuppgifter på sjukkassorna — bl. a. handhavandet av den nya förtidspensioneringen — minska statens bidrag till förvaltningen. Jag tycker det räcker som argument mot den reservationen.

Den stora besparingen föreslås på bidraget till sjukvårdsförsäkringen och grundsjukpenningen. Folkpartireservanterna föreslår en sänkning från 50 till 20 procent, medan högerreservanterna i år nöjer sig med en reduktion från 50 till 40 procent. Bland motiven för reduktionen anges bl. a. att kassorna gjort ganska stora överskott på sin verksamhet. Detta har framförts både av herr Anderson i Sundsvall och av fröken Wetterström som ett motiv för att minska statens bidrag. Man återoppar det överskott som framkom 1959 på 39,4 miljoner kronor.

Till det vill jag säga bl. a. följande. Först och främst har kassornas totala fondbildning inte på långa vägar kommit upp till det belopp som man vid reformens ikraftträdande ansåg rimligt. Vidare skall man ha alldeles klart för sig att överskottet inom sjukförsäkringen har kommit från tilläggssjukpenningförsäkringen. De delar av försäkringen till vilka statsbidrag utgår har i stället gått med förlust. Sjukvårdsförsäkringen och grundsjukpenningförsäkringen gick under åren 1956—1959 med en förlust på 9 miljoner kronor. Det är alltså den del som de enskilda och arbetsgivarna betalar avgift till som givit överskott tidigare år. Dessutom vill jag nämna att den preliminära beräkningen för 1960 alldeles klart ger vid handen att vi får ett ganska betydande underskott på sjukförsäkringsverksamheten om inte kassorna får ta i anspråk medel ur den allmänna sjukförsäkringsfonden.

Det kan alltså inte bli tal om annat än

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

att varje minskning av statens bidrag till sjukförsäkringen leder till ökade avgifter för medlemmarna. Av folkparti-reservationen nr V framgår att man önskar en sådan utveckling. Där begär man utredning om de sociala försäkringarnas finansiering i syfte att anpassa dem mot ökad grad av avgiftsfinansiering och minskade anspråk på statsmedel. Den av folkpartiet föreslagna utredningen skall alltså inte bli förutsättningslös!

Nu skall vi ha i minnet att statsbidraget endast utgår till det obligatoriska grundskyddet. Avgiften till grundsjukpenningen och sjukvårdsförsäkringen erlægges även av människor med ganska blygsamma inkomster och också av de av sjukkassemédlemmarnas hustrur som saknar egen inkomst. Statsbidraget motiverades med att avgiften inte skulle bli för betungande för dessa grupper. Att göra som folkpartireservanterna tydligen tänker sig, alltså att grundsjukpenningförsäkringen och sjukvårdsförsäkringen hundraprocentigt göres försäkringsmässiga så att var och en får betala avgifter i förhållande till värdet av de förmåner han är tillförsäkrad, skulle självfallet inte vara möjligt. Jag tycker att det är alldeles onödigt och överflödigt att ytterligare kommentera den reservationen.

Det förhåller sig alltså inte så — och det är det sista jag vill säga, herr talman — att en reduktion av statens bidrag till sjukförsäkringen endast medför en omfördelning mellan olika kolumner på vår skattsedel. Det är inte så att den som nu får ökade avgifter till sjukförsäkringen får motsvarande minskning av statsskatten. Vore det så, så fanns inte mycket att säga om förslaget. Men det blir ju i stället fråga om en omfördelning mellan olika personers skattsedlar. Jag behöver bara erinra om den avgiftshöjning som skulle bli erforderlig för ett par äkta makar med normal inkomst vid den tänkta omläggningen. Ett minskat statsbidrag till

såväl mannens som hustruns sjukförsäkring och grundsjukpenningförsäkring skulle på inte sätt uppvägas av skatteminskningen. För andra inkomsttagare skulle omläggningen däremot innebära en vinst.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr förste vice talmannen meddelade att ärendet komme att företagas till avgörande med iakttagande av den uppdelning, som tillämpats i de vid utlåtan- det fogade reservationerna.

41 § sjukförsäkringslagen

Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan; 2:o) bifall till reservationen I. 1) av herr Edström m. fl.; samt 3:o) bifall till reservationen I. 2) av herr Birke och fröken Wetterström; och fann herr förste vice talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Anderson i Sundsvall begärde likväl votering, i anledning varav herr förste vice talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr förste vice talmannen nu fann den under 2:o) angivna hava flertalets mening för sig. Beträffande kontrapositionen begärde dock fröken Wetterström votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående 41 § sjukförsäkringslagen antager det förslag, som innefattas i den av herr Edström m. fl. avgivna, med I. 1) betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Åtgärder för begränsning av statsbidragen till den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen I. 2) av herr Birke och fröken Wetterström.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens utgång, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 37 ja och 35 nej, varjämte 115 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså till kontraposition i huvudvoteringen antagit den under 2:o) angivna propositionen.

I enlighet härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15, såvitt avser 41 § sjukförsäkringslagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen I. 1) av herr Edström m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter ånyo intagit sina platser och sistnämnda voteringsproposition blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Anderson i Sundsvall begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat anställdes. Därvid avgåvos 127 ja och 35 nej, varjämte 27 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

42 § sjukförsäkringslagen

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen II) av herr Birke m. fl.; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Wetterström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15, såvitt avser 42 § sjukförsäkringslagen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen II) av herr Birke m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Fröken Wetterström begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 126 ja och 56 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

13 § lagen om moderskapshjälp

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen III) av herr Birke och fröken Wetterström;

Mödrahjälpen

och biföll kammaren utskottets hemställan.

3 och 5 §§ förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen (IV) av herr Birke m. fl.; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fröken Wetterström begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 15, såvitt avser 3 och 5 §§ förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen (IV) av herr Birke m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Anderson i Sundsvall begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 126 ja och 57 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Översyn av socialförsäkringens finansiering

Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen (V) av herr Edström m. fl.; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Utskottets hemställan

Förklarades besvarad genom kammarens sålunda fattade beslut.

§ 14

Mödrahjälpen

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om skyndsamt förslag rörande mödrahjälpen.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Fröken WETTERSTRÖM (h):

Herr talman! Till detta utskottsutlåtande, som är föranlett av motioner angående mödrahjälpen, har jag avlämnat en blank reservation. I motionerna yrkas att denna fråga, som behandlas av den socialpolitiska kommittén, skall ges prioritet. Utskottet har inte varit berett att förorda någon förtursrätt inom kommittén men hemställt att motionerna skall avlämnas till kommittén för kännedom.

Inom högerpartiet anser vi principiellt att mödrahjälpen är en olämplig och administrativt alltför dyrbar hjälpform, och i den mån som hjälpen inte kan tillgodoses inom sjukförsäkringens ram i form av moderskapspenning tycker vi att det bör vara en kommunal angelägenhet. Denna vår uppfattning har också kommit till uttryck i motioner från vårt håll i årets riksdag.

Även om nu ett överlämnande av de motioner som vi diskuterar i dag till socialpolitiska kommittén i och för sig

inte innebär något ställningstagande i själva sakfrågan, har jag, herr talman, funnit det oförenligt med min och mitt partis uppfattning att — som motionärerna framhåller — större ekonomiska resurser skall ställas till förfogande för den hjälpform som mödrahjälpen representerar. Jag har bara genom detta anförande velat deklarerat min inställning men har, herr talman, inget yrkande.

Herr SVENSSON i Kungälv (s):

Herr talman! Frågan om mödrahjälpen har ju under flera år varit föremål för en intensiv diskussion, och man undrar sannerligen inte över det förhållandet. De mer eller mindre hemliga normer som gäller i fråga om den »fria» behovsprövningen är ytterst restriktiva och leder till konsekvenser, som man i längden inte kan acceptera. Som bekant har mödrahjälpen också varit under utredning i olika sammanhang under flera år; nu närmast har man skickat den till socialpolitiska kommittén.

Vid utskottsbehandlingen av dessa motioner har mycket bestämt upplysts, att den socialpolitiska kommittén skall lösa denna fråga i år. Därmed har i varje fall jag som medmotionär inte haft anledning att göra något annat än att vara med om att överlämna frågan till socialpolitiska kommittén.

Till fröken Wetterström skulle jag vilja säga, att utskottet ju inte tagit ställning till om mödrahjälpen skall vara kvar eller inte. Men man kanske i detta sammanhang ändå bör tänka på att det finns människor, som det är svårt att hjälpa över socialnämnderna. Det gäller framför allt de ensamma mödrarna och flerbarnsfamiljerna. Det kan vara tveksamt, om mödrahjälpen kan slopas utan beaktande av just dessa människors problem.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 15

Omreglering av vissa livräntor, m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner angående omreglering av vissa livräntor, m. m.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr RIMMERFORS (fp):

Herr talman! Att jag begärt ordet för ett mycket kort inlägg sammanhänger med en passus i utskottets skrivning, som jag via riksdagens protokoll ville ytterligare understryka inför vederbörande statsråd. Det gäller en fråga, där jag avsett att interpellera. Efter den utformning utskottsutlåtandet fått behöver jag tydligen inte anlita den vägen, en omständighet, som jag tänker att åtminstone statsrådet i fråga håller mig räkning för, med den arbetsbelastning som alltid utmärker den senare delen av vårriksdagen.

Det gäller personer, som tillerkänts viss ersättning för skador som vederbörande ådragit sig under militärtjänstgöring. Framför allt gäller det en hel rad av äldre ersättningsfall. För många av dessa människor, som utan eget förvållande ådragit sig livsvariga skador under militärtjänst, är läget helt enkelt katastrofalt. Det sammanhänger dels med det faktum, att statsmakterna ofta är njugga när det gäller att utmäta en något så när rättvis och rimlig ersättning, dels och framför allt med det faktum, att ersättningarna inte på något sätt justerats med hänsyn till penningvärdeförändringen. I vissa fall har inte på årtionden skett någon anpassning härvidlag.

Ur den synpunkten, herr talman, hälsar jag med tillfredsställelse utskottets uttalande på s. 7. Det heter där:

»Slutligen vill utskottet framhålla, att en uppräkningslista av det slag som motionärerna förordat inte torde böra inskränkas till de fall, varå omregleringslagen och omregleringsförordningen är

Karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen

tillämpliga, utan avse även de äldre militärsättningsfall som beröres av den militära omregleringsförordningen. Eljest skulle vissa äldre militärsättningsfall komma på en lägre ersättningsnivå än motsvarande civila fall.»

Därtill vill jag, herr talman, i likhet med utskottet, understryka nödvändigheten av att denna reglering inte fördröjes till den 1 januari 1966, då den nya yrkesskadeförsäkringen beräknas träda i kraft, utan att saken ordnas tidigare.

Det är tänkbart att jag nödgas återkomma i ärendet. För dagen vill jag dock nöja mig med att med direkt adress till vederbörande statsråd understryka nödvändigheten av att omregleringen av vissa livräntor enligt utskottsforlaget även kommer att omfatta de äldre militärsättningsfallen. Jag har intet yrkande utöver utskottets.

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 16

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner om viss fråga rörande samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och den allmänna sjukförsäkringen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17**Karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen**

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner om karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr FRANZEN (s):

Herr talman! Av andra lagutskottets utlåtande framgår det med all önskvärd tydlighet, att den fråga som kammaren nu behandlar i anslutning till en motion som jag och några medmotionärer väckt inte är någon ny fråga för riksdagen. Det gäller den ständigt återkommande frågan, huruvida inte ersättning för de tre första dagarna vid olycksfall i arbete skall utbetalas. Man får en känsla av att utskottet har tagit litet väl lättvindigt på denna fråga, när det bara hänvisar till tidigare fattade beslut. Jag tror för min del att det inte skulle hända någon större olycka, om sjukförsäkringslagen reviderades på denna punkt. Här är det ju inte fråga om en generell ersättning för all sjukdom under karensdagarna. Jag är fullt medveten om att ett införande av något sådant skulle medföra stora svårigheter administrativt och framför allt ekonomiskt. Men när det gäller yrkesskador i arbetet tror jag att argumenten om alla de svårigheter det möter att lösa denna fråga är till ytterlighet överdimensionerade.

Det är väl inte så orimligt att begära, att en människa som skadar sig i sitt arbete hos sin arbetsgivare skall vara skadeslös redan från första dagen. För övrigt är ju dagersättningen så pass låg, att det borde räcka med den förlust vederbörande åsamkas av den anledningen.

Det talas ofta om svårigheterna med kontroll, huruvida det rör sig om olycksfall eller vanlig sjukdom. Om jag inte är alldeles felunderrättad, så åligger det varje arbetsgivare att inlämna olycksfallsanmälan till sjukförsäkringskassorna oavsett om det gäller en obetydlig skada eller ej, därför att även en liten skada kan få sådana följder, att det kan bli fråga om ersättning utöver samordningstiden. Således måste det redan från början vara klart hos sjukförsäkringskassorna, om det föreligger olycksfall i arbetet eller ej.

Det finns nästan ingen facklig kon-

Karenstiden i fråga om sjukpenning för de yrkesskadeförsäkrade vid samordningen mellan yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen

ferens eller sammankomst, där inte denna fråga intar en framträdande plats, helt enkelt därför att man anser det vara en rättvisesak, att få dessa bestämmelser i lagen tillrättade. Vad beträffar olycksfall i arbete blev det i och med sjukförsäkringsreformen 1955 en klar försäkring för arbetarna, som tidigare haft ersättning från första olycksfallsdagen.

Talet om missbruk, som anföres ibland, är enligt mitt förmenande oriktigt. Stora grupper i samhället har sin sjukersättning klar redan från första dagen, detta oavsett om det gäller sjukdom eller olycksfall i arbetet. När det gäller arbetarna förstoras emellertid svårigheterna upp onödigt mycket.

Det rekommenderas ofta att göra detta till en facklig avtalsfråga, men då vi har gjort sjukförsäkringen till en lagstiftningsfråga, så skall väl också denna fråga vara det i fortsättningen. Arbetsgivarparten är av naturliga skäl inte intresserad av att lösa frågan avtalsvägen. Det finns gott om bevis för det.

Herr talman! Jag kommer inte att ställa något yrkande om bifall till motionen, bland annat därför att det sedan motionen skrevs har signalerats, att en översyn av yrkesskadeförsäkringslagen skall ske. Man får väl då förutsätta, att även den här detaljen blir föremål för en objektiv prövning, så att denna fråga en gång för alla blir löst. I annat fall finns det ju möjligheter att återkomma.

Herr ANDERSSON i Billingsfors (s):

Herr talman! Denna fråga kan tyckas vara en liten detalj för oss som sitter i denna kammare, men för alla ute i produktionslivet, som beröres härav, är den ingalunda oviktig. När lagen om sjukförsäkringen stiftades, medförde den en försäkring i fråga om yrkesskadeförsäkringen på grund av samordningen. Det är väl dock inte meningen att en sak skall försämmas hara för att en annan förbättras.

Från fackligt håll har vid alla konferenser uttalats förbittring häröver. Jag kan nämna att till pappersindustriarbetarförbundets kongress i sommar föreligger en hel del motioner just i denna fråga. Det är en förhoppning från fackligt håll, att frågan skall få en snar lösning.

Det är egendomligt, att utskottet kan skriva att samordningen är så viktig, att man inte kan gå in för att försöka lösa frågan om ersättning för yrkesskada från första dagen. 1955 hemställde nämligen riksdagen på utskottets förslag hos Kungl. Maj:t om en utredning i denna fråga, vilken skulle gå ut på att antingen minska antalet karensdagar eller helt slopa dem. Man blir då förundrad över att utskottet i dag kan säga, att det inte går att lösa frågan på grund av samordningen, fastän det för sex år sedan ansågs, att det skulle gå. Man frågar sig vilken åsikt utskottet menar allvar med.

Till sist vill jag uppmana socialministern att bland sina papper försöka leta fram den skrivelse, som riksdagen riktade till honom 1955. Efter sex år bör det göras någonting i denna fråga, så att den får en för alla lycklig lösning.

Jag har inget yrkande.

Herr ANDERSON i Sundsvall (fp):

Herr talman! Eftersom de två föregående talarna inte ställt något yrkande, skulle jag kunnat avstå från att yttra mig. Jag vill emellertid meddela kammaren, att andra lagutskottet i år såväl som i fjol ingående prövat frågan. Om det yrkande som framställdes i motionsparet skulle bifallas, innebär det att den samordning mellan olycksskadeförsäkringen och sjukförsäkringen, som riksdagen beslöt 1955, rives upp. Den samordningen har visat sig ha en väsentlig effekt, i det att skadeståndsregleringsfallen minskat med drygt 90 procent. Det kanske i detta sammanhang inte

Interpellation ang. nyttiggörande av beslagtagna tobaksvaror — Interpellation ang. tull- och skattefriheten på öresundsåtarna

kan anföras som direkt skäl, men å andra sidan har utskottet fullt klart för sig att man inte kan laborera med olika karenstider för olycksfall och sjukförsäkringsfall, därest man vill bevara samordningen. Det är av dessa orsaker utskottet avstyrker motionen även i år.

Det är riktigt som herr Franzén sade, att ersättningsbeloppen för närvarande ligger under omprövning. Likaså är det, som vi vet riktigt, att hela olycksfallsförsäkringen är föremål för en översyn, som beräknas vara klar till år 1966.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18

Interpellation ang. nyttiggörande av beslagtagna tobaksvaror

Ordet lämnades på begäran till

Herr NORDGREN (h), som yttrade:

Herr talman! Varje år lägger tullmyndigheterna beslag på en relativt betydande kvantitet tobaksvaror. Beslag gjordes sålunda år 1959 på över 3 miljoner cigaretter.

Enligt kungörelse den 23 december 1959 (tullverkets författningssamling nr 253) bestämmes att nämnda varor skall förstöras under tullkontroll. Tidigare överlämnades de mot tio procent av beräknat medelpris till tobaksmonopolet, som därefter förstörde dem.

Ur synpunkten att det rör sig om förstörelse av — i de flesta fall — fullgoda varor kan skäl anföras mot att så sker. Självfallet kan det anses vara rationellt att dessa varor förstöres av tullen genom bränning, om det skulle vara förenat med icke lönsamma kostnader att förbruka dem. Det har också hävdats, att de beslagtagna varorna är av skiftande kvalitet och att en tids lagring skulle medföra kostnader. Trots dessa skäl för en förbränning borde det dock

vara möjligt att finna användning för de beslagtagna varorna, utan att dessa fördenskull behövde komma ut i den allmänna handeln och då fylla fastställda kvalitetskrav. En möjlighet borde vara att förbruka dem inom försvarsmakten, där godtagbar kontroll mot missbruk också skulle kunna ernås.

Med hänsyn till bland annat det »stötdande» i nuvarande ordning ifrågasätter jag, om det inte borde vidtagas åtgärder för att finna användning för de av tullen beslagtagna tobaksvarorna i stället för att bränna dem.

Med stöd av vad jag ovan anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande fråga:

Vill herr statsrådet medverka till att åtgärder vidtages som möjliggör att av tullen beslagtagna tobaksvaror kan nyttiggöras i stället för att brännas?

Denna anhållan bordlades.

§ 19

Interpellation ang. tull- och skattefriheten på öresundsåtarna

Ordet lämnades på begäran till

Herr PALM (h), som yttrade:

Herr talman! Under den senaste tiden har allmänheten via pressen informerats om att det mellan de danska och svenska finansministrarna förts överläggningar om ingripanden mot den nu rådande tull- och skattefriheten på fartyg, som upprätthåller trafiken i Öresund. Med anledning härav anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få rikta följande frågor:

Kan ingripanden av ovan nämnd art företagas mot svenska och danska fartyg, som trafikerar internationellt vatten, utan risk för att andra länders fartyg fortsätter att tillämpa de hittillsvarande reglerna för försäljning ombord?

**Interpellation ang. skatteavdrag för resor med egen bil till och från arbetsplatsen —
Interpellation ang. beslutat utsläpp av avfallsslam i havet utanför Sandhamn**

Är det herr statsrådets avsikt att före ett beslut i denna fråga låta detta bli föremål för riksdagens ställningstagande eller alternativt att informera riksdagen om motiven för åtgärderna samt arten och omfattningen av dessa?

Denna anhållan bordlades.

§ 20

Interpellation ang. skatteavdrag för resor med egen bil till och från arbetsplatsen

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp), som yttrade:

Herr talman! Från den 1 juli 1960 gäller nya grunder om ersättning vid tjänsteresa med egen bil i allmän tjänst. Sälunda uppdelades den tidigare zonen mellan 500 och 1 500 mils årlig kör-längd i två zoner om 500—1 000 respektive 1 000—1 500 mil. Samtidigt därmed ändrades tidigare gällande grunder för kostnadstäckningen, innebärande att vid 1 000 mils kör-längd ersättes 70 % av fasta kostnader vid 1 500 mil. Tidigare var procentsatsen 67,5 vid 1 500 mil.

En i statens tjänst anställd, som i tjänsten kör 1 000 mil per år med större bil (tjänstevikt över 1 100 kg), erhåller numera en ersättning av 43 öre per km. Den som använder bil med tjänstevikt under 1 100 kg erhåller en ersättning av 33 öre per km. Denna ersättning räknas inte som skattepliktig inkomst, eftersom den är avsedd att täcka de verkliga bilkostnaderna.

För den person, som i sin yrkesverksamhet använder bil för resor till och från arbetet, medger taxeringsnämnderna i enlighet med riksskattenämndens anvisningar ett avdrag motsvarande 17 öre per km, dock endast under förutsättning att avståndet till arbetsplatsen överstiger 10 km. Dessa bestämmelser innebär således att denna kate-

gori får göra avdrag endast för en mindre del av de fasta bilkostnaderna för resor till och från arbetet. För den enskilde framstår denna myndighetersnas kategoriklyvning som mycket egen-domlig. Eftersom man från statens sida accepterat en viss bilkostnadsnivå för en kategori, borde väl denna kostnadsnivå kunna ligga till grund även för den icke obetydliga grupp som dagligen måste använda bil till och från arbetsplatsen.

Med stöd av ovanstående anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa följande frågor:

Har statsrådet för avsikt att ge riksskattenämnden uppdrag att utfärda nya anvisningar beträffande avdrag för resekostnader för den kategori som använder bil till och från arbetsplatsen?

Är statsrådet i så fall beredd medverka till att man vid utfärdande av dessa anvisningar tar hänsyn till de fasta bilkostnaderna i likhet med vad som sker i det statliga resereglementet och till att därvid även den nuvarande enmilsgränsen blir föremål för revidering?

Denna anhållan bordlades.

§ 21

Interpellation ang. beslutat utsläpp av avfallsslam i havet utanför Sandhamn

Ordet lämnades på begäran till

Herr HELEN (fp), som yttrade:

Herr talman! Stockholms stad kommer inom kort att påbörja utsläpp av avfallsslam på internationellt vatten utanför Stockholms skärgård.

Slammet avses bli utfraktat med båt och uttömt i havet. Mängden per dygn vid starten beräknas till ca 500 m³, men lär enligt uppgift redan 1970 komma att ha ökat till 1 300 m³ och efter ytterligare 20 år till 1 690 m³.

Yttrande har inhämtats från statens vatteninspektion som inte funnit »an-

Interpellation ang. beslutat utsläpp av avfallsslam i havet utanför Sandhamn

ledning motsätta sig tippning om svenskt territorialvatten ej kommer att beröras». Däremot har varken länsstyrelsen i Stockholms län eller de närmast berörda kommunerna beretts tillfälle att yttra sig.

Meddelandet om denna avfallstippning har helt naturligt väckt oro bland befolkningen på öarna i den yttre skärgården. Man frågar sig där, om utsläppet kommer att innebära att föroreningar sprider sig in mot kusterna, vilka konsekvenser utsläppet kommer att få för fisket etc.

För min del anser jag det nödvändigt att betryggande garantier skapas för att de av skärgårdsbefolkningen befarade verkningarna helt uteblir. Endast om sådana garantier kan ges bör man enligt min mening tillåta att utsläppet kommer till stånd.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet i tillfälle att redogöra för vilka garantier som finns för att det av Stockholms stad beslutade utsläppet av avfallsslam i havet utanför Sandhamn inte kommer att innebära olägenheter i form av vattenföroreningar eller andra skadeverkningar för skärgårdsbefolkningen?

Denna anhållan bordlades.

§ 22

Tillkännagavs, att följande Kungl. Maj:ts propositioner överlämnats till kammaren:

nr 115, med förslag till lag om statsmonopol på tillverkning av tobaksvaror, m. m.,

nr 119, med förslag till förordning om förfarandet i anmärkningsmål, m. m.,
nr 123, angående förflyttning av Svea artilleriregemente m. m.,

nr 125, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 18 septem-

ber 1943 (nr 691) om villkorlig frigivning,

nr 126, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister, och

nr 127, angående godkännande av konventionen angående Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 23

Anmäldes, att följande motioner under sammanträdet avlämnats till herr talmannen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 69, angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena, motionerna:

nr 695, av herr *Grebäck m. fl.*,

nr 696, av herr *Carlsson* i Huskvarna,

nr 697, av herr *Grebäck m. fl.*,

nr 698, av herr *Grebäck m. fl.*,

nr 699, av herr *Grebäck m. fl.*,

nr 700, av herr *Larsson* i Hedenäset

m. fl.,

nr 701, av herr *Kärlander m. fl.*,

nr 702, av herrar *Börjesson* i Glömminge och *Larsson* i Borrby,

nr 703, av herr *Larsson* i Borrby *m. fl.*,
samt

nr 704, av herr *Eliasson* i Moholm *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m., motionen nr 705, av herr *Svenungsson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1961/62, motionen nr 706, av herr *Antonsson m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m., motionen nr 707, av herr *Elmwall m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 77, angående avsättning av viss del av statens vinst från Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag för stöd till industriellt forsknings- och utvecklingsarbete, m. m., motionerna:

nr 708, av herr *Grebäck m. fl.*,
nr 709, av herrar *von Sydow* och *Magnusson* i Borås,

nr 710, av herrar *Larsson* i Hedenäset och *Nilsson* i Tvärålund,

nr 711, av herrar *Carlsson* i Tibro och *Nelander*, samt

nr 712, av herrar *Holmberg* och *Nilsson* i Gävle;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 78, angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa forskningsråd m. m., motionen nr 713, av herr *von Friesen m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående handelsgymnasieutbildningen samt anslag för budgetåret 1961/62 till de statsunderstödda handelsgymnasierna, motionen nr 714, av herr *Carlsson* i Stockholm *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 84, angående riksnämndens för ekonomisk försvarsberedskap framtida organisation och verksamhet, m. m., motionen nr 715, av herrar *Ståhl* och *Bohman*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående vissa frågor rörande rektorstjänsterna inom skolväsendet m. m., motionen nr 716, av herr *Helén*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 90, angående ändring av vissa postavgifter m. m., motionerna:

nr 717, av herr *Nordgren m. fl.*,

nr 718, av herr *Hagberg m. fl.*,

nr 719, av herr *Nelander m. fl.*, och
nr 720, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, angående ett system för permanent skördekadestydd, m. m., motionerna:

nr 721, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*,

nr 722, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*,

nr 723, av herr *Grebäck*,

nr 724, av herr *Eriksson* i Bäckmora *m. fl.*,

nr 725, av herr *Hæggbloom m. fl.*, samt
nr 726, av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Antby*; ävensom

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag om förbättrad taxeringskontroll, motionerna:

nr 727, av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*,

nr 728, av herr *Fröding m. fl.*,

nr 729, av fru *Gärde Widemar m. fl.*,

nr 730, av herr *Nelander m. fl.*,

nr 731, av herr *Ekström* i Iggesund *m. fl.*,

nr 732, av herr *Fröding*,

nr 733, av herr *Nordgren m. fl.*,

nr 734, av herr *Stiernstedt m. fl.*,

nr 735, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*,
och

nr 736, av herr *Christenson* i Malmö.

Dessa motioner bordlades.

§ 24

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 17.24.

In fidem
Sune K. Johansson